

Begroting 2019

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Programma's Binnenstad, Duurzaamheid, Economie en Veiligheid.....	8
Beleidsveld 0 Bestuur en ondersteuning	28
Beleidsveld 1 Veiligheid	39
Beleidsveld 2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	44
Beleidsveld 3 Economie	55
Beleidsveld 4 Onderwijs	60
Beleidsveld 5 Sport, Cultuur en Recreatie	67
Beleidsveld 6 Sociaal Domein	79
Beleidsveld 7 Volksgezondheid en Milieu.....	94
Beleidsveld 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	101
Algemene dekkingsmiddelen	111
Overhead	112
Paragrafen	113
Paragraaf Lokale heffingen	113
Paragraaf Weerstandsvermogen	121
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	121
Paragraaf Financiering (en treasury).....	126
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	133
Paragraaf Verbonden partijen	150
Paragraaf Grondbeleid.....	174

Financiële Begroting	184
Kerngegevens	184
Begrotingen 2019-2022 op hoofdlijnen	187
Begrotingsbeeld na verwerking van coalitieprogramma/kadernota, meicirculaire en voorjaarsbericht	187
Autorisatie door de raad van de begroting 2019	190
Overzichten van lasten en baten	191
Bezittingen en vermogen	211
EMU gegevens	218
Overige informatie	220

Inleiding

Van coalitieakkoord naar begroting

De begroting 2019 is om meerdere redenen bijzonder. Niet alleen omdat deze voor het eerst volledig in digitale vorm is. Ook is het de eerste begroting die wij als college in deze bestuursperiode aanbieden aan de gemeenteraad van Waalwijk.

Omdat dit de eerste begroting is die wij in digitale vorm aanbieden, via de begrotingsapp, willen wij u enkele punten ter verduidelijking toelichten. In deze begroting hebben we zoveel mogelijk aanbevelingen vanuit het rapport van de Rekenkamercommissie "Inzichtelijkheid van de Programmabegroting" overgenomen. Hieruit is onder andere naar voren gekomen dat we de acties voortkomend uit het coalitieakkoord beter moeten verbinden in de reguliere begrotingen. Om voor u, als raad, een goed overzicht te geven waar welke "maatregel" (Wat gaan we er voor doen?) die we als gemeente nemen ontstaan is, rubriceren we deze zaken voortaan als volgt: C18 |, B19 | enzovoorts. C18 staat voor Coalitieakkoord 2018, B19 staat voor Begroting 2019. In komende rapportages zullen hier nog andere "codes" bijkomen zoals V19 | voor Voorjaarsbericht 2019, N18 | voor Najaarsbericht 2018 en J18 | voor Jaarrekening 2018.

In deze inleiding brengen wij specifiek vijf onderwerpen onder uw aandacht:

1. Coalitieprogramma 2018-2022

Onder de benaming "Samen Duurzaam Vooruit" is het programma voor de periode 2018-2022 samengesteld door de vier fracties die de coalitie en het college vormen. Het programma is daardoor niet alleen als coalitieprogramma, maar ook als collegeprogramma te beschouwen. Het kaderstellend debat dat de raad op 28 juni 2018 heeft gevoerd met het oog op de samenstelling van de begroting 2019 is gebaseerd op dit programma. De raad heeft toen besloten tot verwerking in de begroting 2019 en daarbij behorende meerjarenramingen van de in het coalitieprogramma 2018-2022 in bijlage 1 vermelde financiële mutaties (zie hier).

Door de raad zijn in het kaderstellend debat geen moties of amendementen aangenomen die leiden tot wijziging op de in het coalitieakkoord vermelde mutaties.

2. Een geheel nieuwe begroting

De begroting 2019 wijkt zowel qua inhoud, indeling als vormgeving af van de begrotingen tot en met het jaar 2018.

De begroting 2019 vormt als verbeterd en modern vormgegeven sturingsinstrument de basis en eerste aanzet voor vernieuwing van het P&C instrumentarium (begroting- voorjaarsbericht- najaarsbericht-jaarrekening).

Om het onderscheid te duiden tussen de 'taakveldprogramma's' en de vier programma's binnenstad, economie, veiligheid en duurzaamheid hebben wij de eerste "beleidsvelden" genoemd. De begroting bestaat daarmee naast deze inleiding uit:

1. Beschrijving van de programma's;
2. De 9 beleidsvelden (naar taakveldindeling);
3. De 7 verplichte paragrafen;
4. De financiële begroting

3. Reëel en structureel sluitende begroting

De begroting 2019 eindigt met de volgende totalen:

	2019	2020	2021	2022
Werkelijke begrotingspositie	1.492.335	2.061.361	1.826.134	1.545.564

De begrotingspositie wijkt daarmee nauwelijks af van de verwachting na het coalitieprogramma, de meicirculaire gemeentefonds en het voorjaarsbericht.

Van belang is de vraag of de begroting ook reëel en in structurele zin sluitend is. Wij zijn van mening dat de begroting toereikende budgetten voor uitvoering van beleid bevat en daarmee reëel is. Het is ook een structureel sluitende begroting. In de financiële begroting is een overzicht vermeld dat inzicht geeft in alle incidentele baten en lasten en een opstelling gemaakt die leidt tot de begrotingspositie op structurele baten en lasten. De toelichting op de incidentele baten en lasten is reeds gegeven in het coalitieprogramma. Hoewel de door de commissie BBV vastgestelde notitie van structurele baten en lasten eerst verscheen nadat het begrotingsproces ver gevorderd was, kunnen we stellen dat de begroting 2019 van Waalwijk in lijn is met de notitie.

De begrotingspositie op structurele baten en lasten eindigt met de volgende resultaten:

	2019	2020	2021	2022
Structurele begrotingspositie	1.636.606	2.161.361	1.926.134	1.620.564

4. Risico's afwaardering grondpositie

In het coalitieprogramma is ingegaan op het risico om gronden af te moeten waarderen omdat ze op dat moment niet in exploitatie kunnen worden genomen. Er is aangegeven dat wellicht eind 2019 een bedrag van € 7.000.000 moet worden afgeboekt. Inmiddels is een inventarisatie gemaakt van de gronden waar afwaarderingsrisico wordt gelopen. Op basis van de jaren waarin de gronden verworven zijn hebben wij vastgesteld dat het risico zich niet eerder voordoet dan per eind 2021 voor een bedrag van € 1.500.000, per eind 2022 voor een bedrag van € 7.000.000 en per eind 2023 voor een bedrag van € 6.900.000. Naarmate het risico verder in de tijd ligt, is de kans groter dat het zich niet voordoet omdat de gronden op dat moment reeds in exploitatie zijn genomen.

5. Verloop van de beleidsreserve 2019-2022

In het coalitieprogramma is aangegeven dat er ten laste van reeds behaalde winsten met de grondexploitatie (deze zijn toegevoegd aan de Algemene Reserve) per 1 januari 2019 een reserve ter grootte van € 6.500.000 wordt gevormd. Deze reserve biedt dekking aan nieuw beleid met een incidenteel karakter.

Op basis van de voorliggende begroting kan het volgende beeld worden gegeven:

Vorming beleidsreserve vanuit aan de Algemene Reserve toegevoegde winsten behaald uit de grondexploitatie	6.500.000
---	-----------

Onttrekking in 2019	-/- 3.180.000
Onttrekking in 2020	-/- 1.030.000
Resteert per 31-12-2020	2.290.000

Voor de jaren 2021 en 2022 is afgerond dus nog een bedrag van € 2.300.000 beschikbaar waaraan op dit moment geen nadere bestemming is gegeven.

De onttrekkingen aan de reserve in 2019 en 2020 zijn in de financiële begroting toegelicht.

6. Behandelingsprocedure begroting 2019 inclusief verantwoordingsmomenten

Aanbieding begroting aan de raad	4 oktober 2018
Waalwijks podium Input begroting	25 oktober 2018
Waalwijks podium Forum besluit (A)	1 november 2018
Debat en besluit begroting (B)	8 november 2018

Vaststelling van de begroting is voorzien op donderdag 8 november 2018. Samen met de begroting zal de raad een voorstel tot 1^e wijziging van de begroting worden aangeboden. Door middel van die wijziging zal het college voorstellen doen ter bestemming van het begrotingsresultaat.

Waalwijk, 2 oktober 2018,

het college van Waalwijk

Programma's Binnenstad, Duurzaamheid, Economie en Veiligheid

Doelstellingen

Ambitie

In 2016 is gestart met programmatisch werken door het tijdelijk aanstellen van drie programmamanagers (Binnenstad, Economie en Veiligheid). Hiermee hebben we een eerste stap gezet om de maatschappelijke opgaven centraal te stellen. Wij vinden programmamanagement een krachtig instrument, maar een goede evaluatie hiervan is wel belangrijk. Deze evaluatie is nog niet uitgevoerd. Gezien de grote opgaven waar we voor staan, zie beleidsveld 6 en 7, zetten we het programmamanagement voor Binnenstad, Economie en Veiligheid voor 2019 en 2020 voorlopig voort. Ook voegen we nieuw programmamanagement voor Duurzaamheid toe. Daarbij stellen we de voorwaarde dat er na twee jaar, vóór de kadernota 2021, een evaluatie plaatsvindt van het programmamanagement waarin zichtbaarheid, toerusting, inbedding in de organisatie, slagkracht en de behaalde resultaten en effecten belangrijke meetindicatoren zijn. Op basis daarvan besluiten we of het programmamanagement wordt gecontinueerd. Naast een programmamanager heeft elk programma een ontwikkelbudget ter beschikking. Daarnaast is voor alle vier programma's een uitvoeringsbudget gereserveerd waaruit de uitvoeringsmaatregelen op basis van concrete plannen kunnen worden gedekt.

Maatregelen

C18 | Programma-ontwikkelbudget voor de komende twee jaar is jaarlijks € 75.000 per programma

Per programma wordt een ontwikkelbudget van € 75.000 beschikbaar gesteld in 2019 en 2020.

C18 | Programmamanagement Binnenstad, Veiligheid en Economie voortzetten + programma Duurzaamheid opzetten, na 2 jaar evaluatie

Het programmatisch werken wordt in 2019 en 2020 voortgezet voor wat betreft Binnenstad, Economie en Veiligheid, en in 2019 opgezet voor wat betreft Duurzaamheid, In 2019/2020 zal de nadruk liggen op uitvoering van de programmagerelateerde maatregelen, zoals opgenomen in deze begroting onder de programma's. Voor de kadernota 2021 zal een evaluatie plaatsvinden over programmamanagement waarin zichtbaarheid, toerusting, inbedding in organisatie, slagkracht en behaalde resultaten / effecten worden meegenomen.

C18 | Uitvoeringsmaatregelen kunnen worden gedekt uit het Uitvoeringsbudget dat voor alle vier de programma's samen is gereserveerd (€ 1.000.000). Het college beslist over besteding van deze middelen.

In de begroting 2019 is een reserve 4 programma's gevormd ten bedrage van € 1.000.000 voor de jaren 2019 en 2020. De programma-activiteiten, die hieruit bekostigd worden, zullen in de komende periode geconcretiseerd en uitgewerkt worden.

Doelstellingen

Programma Binnenstad

Ambitie

In onze strategische visie Waalwijk 2025 hebben we de binnenstad benoemd als één van de urgenties. We gaan de binnenstad transformeren tot een toegankelijke en aantrekkelijke plek voor ontmoeting en vermaak. Daarbij verbinden we onze schoen- en lederbedrijven aan de retail- en leisurefunctie. Tegelijkertijd gaan we naar een compacter centrum dat minder leunt op winkels, maar waar ruimte is voor ontmoeten en wonen.

We pakken deze ambitie programmatisch op: onze doelstelling is duidelijk, de komende jaren werken we integraal en stap voor stap om dit te bereiken en sturen snel bij om kansen te benutten en om snel in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen. De vastgestelde centrumvisie is de basis voor het programma. Het te voeren beleid en achtergronden kunt u in meer detail lezen op pagina 34 (beleidsveld 3: economie).

Wat willen we bereiken?

- **Een compacter centrum in zowel aanbod als vierkante meters**
  - transformatie van ongeveer 10.000 m² winkelruimte
  - toevoegen van ongeveer 100 woningen in de periode tot 2025
  - leegstand terugdringen naar 5% in 2025
- **Centrum is een aantrekkelijke plek voor ontmoeting en vermaak**
  - imago centrum verbeteren
  - bezoekersaantallen stijgen
  - uitbreiding boodschappenaanbod in het centrum

- uitbreiding horeca met 500m²
- waardering binnenstad stijgt
- **Verbinden schoen- en lederbedrijven aan de retail- en leisurefunctie in het centrum**
  - opening schoen- en ledermuseum in 2021

Wat mag het kosten?

Voor het programma binnenstad zijn beperkte middelen beschikbaar. Naast een ontwikkelbudget van € 75.000 is er een nog nader te bepalen gedeelte beschikbaar van het voor de vier programma's beschikbaar gestelde investeringsbudget voor de komende twee jaar voor concrete programma acties. De meeste acties worden daarom gefinancierd uit de lijnbudgetten zoals aangegeven in de desbetreffende beleidsvelden.

Maatregelen

B19 | Pilot "Wet Blue"

Wet Blue (de kleur van met chroom geloid leer) is een lichtconcept geïnspireerd op de (nog steeds) bloeiende leer- en schoenindustrie in de Langstraat. Het heeft als doel deze in te zetten als unique sellingpoint van Waalwijk en daarmee de ambities op economisch, cultureel en ecologisch gebied te ondersteunen. Een van die ambities is het aantrekkelijker maken van het centrumgebied door het in samenwerking met het leder - en schoenmuseum en de centrumondernemers bevorderen van mogelijke thematisering op het gebied van schoen en leder(mode) om zo een nieuwe eigen identiteit te genereren. Wet Blue komt met name tot uiting in een lichtroute in het centrum, een aaneenschakeling van in deze kleur aangelichte gebouwen en objecten die een link hebben met leer in het heden en verleden. De start is met het aanlichten van het stadhuis, de Rabobank en de Hooisteeg gemaakt.

Het project wordt getrokken door de stichting Centrummanagement. Rabobank De Langstraat en de gemeente Waalwijk hebben in 2018 een startkapitaal van €75.000,- bij elkaar gebracht. Bijdragen van deelnemende bedrijven in combinatie met inzet van beschikbaar programmabudget en andere gaandeweg aan te trekken middelen moeten de uitbouw verder "op gang houden". Het aan de cofinanciering voor het commerciële (deelname van bedrijven) deel van de route in 2019 eventueel benodigde budget is (afhankelijk van daadwerkelijk aangroei tempo) nog lastig te ramen. Een tweede element in de route betreft (cultuur)historische elementen zoals aan de leer en schoenindustrie uit het verleden gerelateerde gebouwen en objecten. Voor dit in 2019 nog uit te

werken aspect, dat meer op de weg van de gemeente ligt, zal ook een nader te bepalen beroep worden gedaan op voor de betrokken beleidsvelden kunst, cultuur, monumenten en economie beschikbare middelen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Weekmarkt naar Raadhuisplein

De verplaatsing van de weekmarkt naar het Raadhuisplein is in onderzoek, waarbij voor de brede scope rekening moet worden gehouden met het terrassenbeleid, de planontwikkeling Museum Plus en overige activiteiten in het programma Binnenstad. Aan de gemeenteraad zal een voorstel over de verplaatsing van de weekmarkt ter besluitvorming worden voorgelegd. Vervolgens zal worden gestart met uitvoering conform de besluitvorming.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Vergroenen Binnenstad

Groen draagt bij aan leefbaarheid en wordt gewaardeerd door inwoners en bezoekers. Het centrum van Waalwijk is vrij dicht bebouwd en er is veel verharding aanwezig. In 2019 willen we, rekening houdend met de functionaliteit van het centrum, meer groen aanbrengen. Hierbij ligt de focus met name op de grote parkeerterreinen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Oprichten BIZ

Verbeteren van de organisatiegraad en (financiële) slagkracht van de stakeholders in het centrum is van cruciaal belang. Daarom hebben we in 2018 aan de stichting Centrummanagement (CM) een bijdrage verstrekt om de haalbaarheid van het instellen van een Bedrijven Investeringszone (BIZ) te onderzoeken. De ondernemers in het centrum (buiten De Els) betalen reclamebelasting. De heffing voor de BIZ komt daarvoor in de plaats. Daarnaast worden de eigenaren van commercieel vastgoed (inclusief De Els) ook aangeslagen. Iedereen betaalt dan mee aan de activiteiten in het centrumgebied. In vergelijking stijgt het beschikbare budget flink en ontstaat één overkoepelende organisatie van betrokken stakeholders. De ondernemers en vastgoedeigenaren in het centrum bepalen daarna vervolgens via een stemming zelf of de BIZ er per 01 januari 2019 daadwerkelijk komt. Is het resultaat van de stemming negatief dan zal CM, dat anders overgaat in de BIZ, voorlopig blijven voortbestaan. De definitieve uitkomst is ten tijde van het schrijven van deze informatie nog niet bekend.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Meer woonfuncties in het centrum creëren

Om te komen tot een compacter centrum ontstaat de mogelijkheid om meer woonfuncties in het centrum te realiseren. Vastgoed is echter veelal niet in eigendom van de gemeente, maar als vanuit derden initiatieven komen tot ombouw van winkelfuncties, zal de gemeente hier een positieve grondhouding in hebben.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Kunst in Openbare Ruimte

In 2019 wordt het kunstwerk 't Koffijhuis' gerealiseerd in Sprang-Capelle. Het is een kunstwerk van de hand van Marcel Smink en het is het laatste kunstwerk dat gerealiseerd wordt in het kader van de Halve Zolenroute. Andere kunstwerken zijn 'Ode aan de Zandrug' (Waspik), 'het Wiel' (Waalwijk), 'Footprint' (Raamsdonk) en 'On top of the world' (Drunen). De Halve Zolenroute is een gezamenlijk initiatief van de gemeentes Waalwijk, Heusden en Geertruidenberg en de kunstroute is gebaseerd op de nota 'Verbinden in beweging' van het bkcc.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Concept Museum + Schoen-leder

Na een akkoord van de gemeenteraad op het PvE en inrichtingsplan zal in het eerste kwartaal van 2019 het schetsontwerp worden opgesteld en aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Bij dit voorstel omtrent het schetsontwerp zal zonodig tevens een voorstel worden gedaan omtrent het (bouw)voorbereidingskrediet. Na een akkoord op het schetsontwerp zal worden gewerkt aan het Voorlopig en Definitief Ontwerp, wat tevens aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd. De gehele ontwikkeling zal opgepakt worden in samenspraak met stakeholders uit de branche, (centrum-)ondernemers en de inwoners van Waalwijk.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Acquisitie & pandenbank

Vanwege het hoge aantal leegstaande panden (22% van het totaal medio 2018) is er behoefte aan een actievere aanpak van de leegstand in het centrum van Waalwijk. Iedere partij probeerde dit

afzonderlijk aan te pakken. Sommige eigenaren van panden zijn minder actief en makelaars zijn niet altijd even (pro)actief, wat er samen toe leidt dat leegstand blijvend en onoplosbaar dreigt te worden. Daarom heeft de gemeente in 2018 in de bijdrage voor het mogelijk oprichten van een BIZ aan Centrummanagement ook middelen verstrekt ter ondersteuning van het professionaliseren van centrumbrede acquisitie. De samenwerking binnen de BIZ en het ophalen van meer gezamenlijke middelen moeten bijdragen aan het verder zelfstandig voortzetten en uitbouwen van een collectieve professionele aanpak van leegstandsbeheer en acquisitie.

Passend binnen de geformuleerde centrumvisie gaat gewerkt worden aan het gericht zoeken naar nieuwe geschikte ondernemers om de leegstand te verminderen. Hiervoor worden de volgende acties uitgevoerd:

- pandenbank opzetten die actuele leegstand en (huur)voorwaarden inzichtelijk maakt;
- (laten) opstellen van een optimale branchemix voor de verschillende deelgebieden in het centrum;
- een Bidboek creëren voor mogelijke nieuwe partijen;
- aantrekken van nieuwe bedrijven met behulp van een professionele acquisiteur met kennis van nationale, regionale en lokale spelers, met als doel de continuïteit en een volwaardig aanbod in het centrum van Waalwijk te bevorderen;
- een nieuwe grote publiekstrekker (bijv. supermarkt) in De Els toevoegen.

Aangenomen dat de BIZ inderdaad tot stand is gekomen zal deze activiteit in 2019 in principe geen gemeentelijk bijdrage meer vergen. Mocht dit anders uitpakken dan zullen wij uiteraard met nadere advisering ter zake bij de raad terugkomen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Doelstellingen

Programma Duurzaamheid

Ambitie

Duurzaamheid is de groene draad in onze strategische visie Waalwijk 2025. De nieuwe coalitie heeft in haar programma 'Samen duurzaam vooruit' de ambities uit Waalwijk 2025 herhaald en aangescherpt, onder andere door Duurzaamheid als vierde programma op te nemen.

Waalwijk ontwikkelt zich duurzaam. Daarbij kunnen wij ons meten met de besten van Brabant. Een duurzame ontwikkeling gaat niet ten kosten van alles. Bij elke ontwikkeling wordt een balans gezocht tussen de effecten op de 3 P's (planet, people en profit). In 2019 wordt het programma duurzaamheid vormgegeven. Hierin willen we met belanghebbenden, belangstellenden, onderwijs, experts en de raad de weg waarlangs we de korte- en lange termijn doelen willen bereiken vastleggen. We noemen dat de Waalwijkse Duurzaamheidsagenda. In dit proces besteden we veel aandacht aan bewustwording en imago. Waarom doen we de dingen die we doen, waar liggen de keuzes, wat moeten we doen? Daarnaast moet in de duurzaamheidsagenda de doorvertaling plaatsvinden van de enorme energietransitie die in Nederland wordt vormgegeven vanuit het rijk waarvan de uitvoering bij de regio's en gemeenten ligt. We zoomen hieronder alvast in op de hoofdlijnen van onze aanpak.

Wat willen we bereiken?

- **Waalwijk is uiterlijk 2043 klimaatneutraal**

Bij mitigatie proberen we de klimaatverandering tegen te gaan via de energietransitie uit het landelijk Klimaatakkoord. We richten ons zowel op het opwekken van duurzame energie als het verminderen van het energieverbruik. Deze enorme opgave wordt vanuit het landelijk klimaatakkoord via de provincies en Regionale Energiestrategieën (RES) uitgerold. Wij zullen in 2019 in de regio afspraken maken over de verhouding (wind, zon, geo, bio) waarin wij een bijdrage kunnen leveren aan de regionale doelstelling. Bij adaptatie proberen we onze buitenruimte aan te passen aan de klimaatverandering zoals hittestress en (regen)waterovervloed.

- energieverbruik huishoudens, bedrijven en eigen organisatie daalt
- aandeel duurzame energie stijgt
- aandeel verharde oppervlakte in de gemeente daalt

- **Waalwijk heeft een groene en gezonde leefomgeving**

We werken aan een groene en gezonde leefomgeving omdat dit van invloed is op de gezondheid van onze inwoners en de tevredenheid van de leefomgeving. Onze groene buitenruimte is goed lopend bereikbaar en nodig uit tot bewegen. We werken aan een duurzame mobiliteit. We stimuleren het gebruik van schone voertuigen, de aanleg van comfortabele (snelle) fietspaden. (zie beleidsveld 2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat).

- licht- en geluidshinder neemt niet toe
- verhogen van de biodiversiteit

- tegengaan verharde oppervlakte, vergroten groenbeleving
- **We schakelen om naar een circulaire economie**

Waalwijk wordt een economisch systeem dat hergebruik van producten en grondstoffen maximaliseert en waardevernietiging minimaliseert. Dat is een ander economisch systeem dan het huidige lineaire systeem waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd. Met onze organisatie en met (koepels van) bedrijven gaan we waar mogelijk gesprekken aan, in het kader van groene ondernemerschap, om gebouwen en (productie) processen circulair in te richten. Initiatieven om bezit te reduceren worden ondersteund, denk hierbij bijvoorbeeld aan deelauto- projecten (Mobility as a Service, MaaS).

  - in 2021 wordt 85% van ons afval hergebruikt
  - maximaal 45kg restafval per inwoner per jaar in 2021

Wat mag het kosten?

Voor het programma duurzaamheid zijn beperkte middelen beschikbaar. Naast een ontwikkelbudget van € 75.000 is er een nog nader te bepalen gedeelte beschikbaar van het voor de vier programma's beschikbaar gestelde investeringsbudget voor de komende twee jaar voor concrete programma acties. De meeste acties worden daarom gefinancierd uit de lijnbudgetten zoals aangegeven in de desbetreffende beleidsvelden. Daarnaast gaan we op zoek naar co-financiering vanuit landelijke, provinciale en regionale middelen.

Indicatoren

De belangrijkste prestatie-indicator voor het programma duurzaamheid in 2019 is het beschikbaar zijn van de Waalwijkse Duurzaamheidsagenda. Hierin wordt geschetst op welke wijze en langs welke route we de duurzaamheidsambities van de gemeente Waalwijk realiseren. In de duurzaamheidsbenchmark van het bureau TELOS worden periodiek de Waalwijkse duurzaamheidsprestatie gemonitord. Parallel aan het opstellen van de Waalwijkse duurzaamheidsagenda en -monitor wordt reeds gewerkt aan hierna genoemde maatregelen.

Maatregelen

B19 | Mobility As A Service pilots

Mobility as a Service (MaaS) wordt gezien als de toekomst voor mobiliteit. Het staat voor een transitie in mobiliteit, waarbij de consument mobiliteit inkoop in de vorm van diensten, in plaats van te investeren in het bezit van transportmiddelen of losse diensten als openbaar vervoer en daarmee flexibeler is. Een essentiële verandering in MaaS is het concept van denken in servicelevels. Nieuwe services zullen een combinatie vormen tussen het klassieke openbaar vervoer, vraaggestuurd vervoer en privévoertuigen, waarmee onderlinge grenzen vervagen en een meer integraal systeem ontstaat.

Ov-deelfietsen, taxi's, deelauto's, carpoolen, nieuwe vormen van stadsdistributie en allerlei tussenvormen van mobiliteit worden met MaaS samengesmeed tot een aantrekkelijk, naadloos systeem dat je met je smartphone bereikt, plant, bestelt en betaalt en leidt tot betaalbaar vervoer van deur-tot-deur. Deze veranderingen kunnen op termijn gevolgen hebben voor het gebruik van stedelijke infrastructuur en mogelijk ook voor de inrichting en het ontwerp van de gebouwde omgeving. In potentie kan MaaS leiden tot een verminderde parkeerdruk, een verminderde parkeerbehoefte en zelfs leiden tot een CO₂-reductie door een veel efficiëntere omgang met de beschikbare capaciteit. Grootste uitdaging daarbij is hoe MaaS kan worden vertaald naar concrete acties, met verwachte effecten en benodigde financiële middelen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Plaatsen E-oplaadpunten

Wij gaan vol voor e-bikes/cars. Al in 2014 hebben wij, bij het vaststellen van het lokale laadpuntenbeleid, gekozen voor een zowel stimulerende als faciliterende rol. Dit heeft er inmiddels in geresulteerd dat wij, in samenwerking met de provincie, weliswaar onder een aantal praktische voorwaarden, gratis laadmogelijkheden beschikbaar stellen voor e-rijders die niet beschikken over laadmogelijkheden op eigen terrein. Hiervoor brengen wij in voorkomende gevallen, geen parkeerbelasting in rekening. Daarnaast hebben wij laadpalen geplaatst bij sporthallen, zwembaden en op een aantal parkeervoorzieningen. Op dit moment zijn er circa 30 openbare laadpalen actief. Het aantal te realiseren laadpalen is sterk afhankelijk van het aantal rijders dat niet beschikt over een oplaadplaats op eigen terrein. Een algemeen uitgangspunt is dat dit 30 à 40% van het aantal elektrische rijders betreft. In 2014 werd op basis hiervan voor Waalwijk een toename van het aantal laadpalen voorspeld van 68 in 2013, via 201 in 2015 naar 683 in 2020. Het werkelijk aantal geplaatste laadpalen blijft hier dus ver bij achter. Een verklaring hiervoor is het wegvallen en beperken van

fiscale voordelen, het beperkt aantal type elektrische voertuigen waardoor in totaal minder aanvragen voor een oplaadpaal zijn gedaan.

Wij zetten het plaatsen van laadvoorzieningen bij strategische locaties zoals winkelcentra, sportlocaties, openbare gebouwen en andere bezoekersaantrekkende bestemmingen voort en onderzoeken de mogelijkheden van het plaatsen van openbare laadpalen in de kernen. Dit in het kader van het stimuleren. Ons college gaat ook de voortgang van aanvragen om laadpalen nadrukkelijker monitoren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Project natuur in de wijk

In het project 'Natuur in de wijk' worden bewoners gestimuleerd om een bijdrage te leveren aan het vergroten van de biodiversiteit in de bebouwde omgeving. Dat doen we door enerzijds (meer) bewustwording te creëren en anderzijds nestkastjes en beplanting aan te bieden aan bewoners en instellingen. De resultaten van de maatregelen zullen worden gemonitord.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Aanbesteding openbare lichtvoorziening

De aanbestedingseisen bij aanbesteding van openbare verlichting bevatten ook duurzaamheidseisen op het gebied van productie, hergebruik, energieverbruik en lichthinderreductie. Dit wordt vastgelegd in het beleidsplan openbare verlichting.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Duurzaamheid als vestigingsvoorwaarde

Bij vestiging van bedrijven wordt gevraagd het gebouw duurzaam te ontwikkelen en dakvlak in te zetten voor winning van zonne-energie. Indien het bedrijf het eigen dak niet gebruikt dient ze dit beschikbaar te stellen

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Groene agenda

De Groene Agenda is een uitvoeringsprogramma, welke samen met inwoners, instellingen en ondernemers wordt opgesteld. Het heeft vier doelstellingen:

- kwalitatieve verbetering van het groen
- vergroting van de hoeveelheid groen
- vergroting van de biodiversiteit/natuurwaarden
- vergroten van bewustwording over (het belang van) groen

De Groene Agenda wordt in 2019 in aangeboden aan de raad.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Onderzoek naar mogelijkheden "Groene Daken"

In 2019 doen we onderzoek naar de mogelijkheid groene daken te faciliteren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Starten met bewustwordings-publiekscampagne

In 2019 gaan we de Waalwijkse Duurzaamheidsagenda opstellen. Dit doen we in een openproces met alle actoren. Doel is om eind 2019 een gedragen en vastgestelde agenda te hebben waarlangs we kunnen werken aan de duurzaamheidsdoelen van (rijk en) de gemeente.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Opstellen Duurzaamheidsagenda

In 2019 wordt de Waalwijkse Duurzaamheidsagenda opgesteld en aan de raad aangeboden. Hierin willen we met belanghebbenden, belangstellenden, ambtelijke organisatie onderwijs, experts en de raad de route waarlangs we de korte en lange termijn doelen willen bereiken vastleggen. Bij het proces om tot een agenda te komen besteden we veel aandacht aan de bewustwording en het imago. De regionale energietransitie-opgave en de gemeentelijke vertaling daarvan dient een belangrijke plek te krijgen in de agenda.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Doelstellingen

Programma Economie

Ambitie

In 2025 is Waalwijk een aantrekkelijk gemeente om te werken en ondernemen en zijn we een duurzaam regionaal werkgelegenheidscentrum. Daarbij is de vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in balans en is Waalwijk het centrum van schoen- en lederontwikkeling in Nederland. Aldus onze strategische visie en het coalitieprogramma 'Samen duurzaam vooruit'.

Wat willen we bereiken?

- Waalwijk is een regionaal werkgelegenheidscentrum:
  - werkloosheidscijfer onder landelijke en Brabants gemiddelde
  - we vergroten uitstroom uit de participatiewet
- We hebben een aantrekkelijk vestigingsklimaat:
  - Waalwijk blijft een logistieke toplocatie van Nederland
  - we staan structureel in de top 25 van (digitale) dienstverlening van Nederland
  - we zorgen voor voldoende en veilige bedrijventerreinen
- Waalwijk is het centrum van de schoen- en lederontwikkeling in Nederland
  - aantrekken nieuwe bedrijven uit de sector
  - de komende coalitieperiode host Waalwijk 1 à 2 (inter)nationale evenementen (schoen- en ledersector)

Wat mag het kosten?

Voor het programma economie zijn beperkte middelen beschikbaar. Er is een ontwikkelbudget van € 75.000,-- plus een nog nader te bepalen gedeelte van het voor de vier programma's beschikbaar gestelde investeringsbudget voor de komende 2 jaar voor concrete programma acties. De meeste acties worden derhalve gefinancierd uit de lijnbudgetten zoals aangegeven in de desbetreffende beleidsvelden.

Indicatoren

Voor de monitoring van de voortgang van het programma willen we het economisch vliegwiel inzetten. Op de belangrijkste sectoren meten we jaarlijks de progressie en geven dat grafisch weer in het economisch vliegwiel

Daarnaast worden in de beschreven acties in de diverse beleidsvelden de resultaten beschreven.

■ Stand van zaken

Maatregelen

C18 | Structureel budget voor innovatieve pilots; € 150.000 jaarlijks

De inzet is om in 2019 ten minste twee a drie pilots te gaan draaien die met name erop zijn gericht om kwetsbare groepen en mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt (weer) aan het werk te krijgen. In ieder geval wordt het project "logistiek transferium" verder uitgewerkt. Dit project beoogt mensen met een uitkering om te scholen, of bij te scholen, via praktijkgericht leren, dus in de werkomgeving, geschikt te maken voor werk in de logistiek. Daarvoor zijn afspraken gemaakt met logistieke werkgevers. Een ander project dat zal worden ontwikkeld is gericht op (kleinere) MKB bedrijven, is kleinschalig van opzet, en richt zich vooral op mensen met een lage of geen startkwalificatie en beoogt in een soort meester-gezel verhouding die mensen vakkennis bij te brengen in een situatie waarbij een baan in het vooruitzicht wordt gesteld als er het traject met succes wordt afgesloten. Bekeken wordt of het qua personele capaciteit tot de mogelijkheden behoort om nog een derde pilot te ontwikkelen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Get ahead in Europe

De Get Ahead propositie die samen met het Havenbedrijf Rotterdam en de gemeente Tilburg is ontwikkeld zal beter worden verbonden met het Waalwijks bedrijfsleven door meer in te zetten op meer projectgedreven initiatieven en daarvoor die bedrijven actief te benaderen die een buitenlandse relatie hebben. Ook worden voor evenementen die de propositie ondersteunen

Waalwijkse bedrijven benaderd. Ook wordt ingezet op meer communicatie rondom Get Ahead en wordt nadrukkelijker de verbinding gelegd met het logistiek netwerk van Logistieke Midden-Brabant. Daarnaast is het streven ten minste 1 pilot van Get Ahead naar Waalwijk te halen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Innovatieve arbeidsmarktprojecten

Voor de invulling van dit budget wordt verwezen naar C18, structureel budget voor innovatieve pilots

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Aanleg Oostelijke Insteekhaven

Volgens de tijdplanning wordt in december 2018 het bestemmingsplan definitief vastgesteld en wordt het uitvoeringskrediet aan de raad voorgelegd. In het voorjaar 2019 vindt de gunning plaats van het werk, zodat in 2019 nog kan worden begonnen met de aanleg van de insteekhaven.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Actualisatie van het Economisch Programma Langstraat

Er komt geen nieuw economisch programma voor de Langstraat. De Langstraat gemeenten zijn wel in overleg over de vaststelling van een economisch actieprogramma 2019 dat zich vooral richt op de gemeente overstijgende beleidsthema's, zoals arbeidsmarkt, schoen- en leder en Leisure. De insteek wordt daarbij om vooral de focus te leggen op enkele projecten. Vaststelling van het actieplan vindt plaats in het vierde kwartaal van 2018. De uit het actieplan voortkomende acties worden via het programma economie in uitvoering genomen en bekostigd uit de middelen die voor de komende twee jaar beschikbaar zijn gesteld.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Ontwikkeling Haven 8

Haven 8 is bedoeld voor grootschalige logistiek. Dit zijn bedrijven van 5 hectare of groter. Haven 8 is opgedeeld in twee delen: Haven 8 West en Haven 8 Oost. Naar verwachting zullen minimaal 2 bedrijven zich in 2019 vestigen op Haven 8 West. Hiervoor is reeds een ruimtelijke procedure gestart. In 2019 wordt het bestemmingsplan voor Haven 8 Oost vastgesteld. Daarnaast wordt haven

8 vraaggericht ontwikkeld. Dit betekent dat een bedrijf maatwerk geleverd krijgt. Naar verwachting zal na 2019 zich het eerste bedrijf vestigen op Haven 8 Oost.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Doelstellingen

Programma Veiligheid

Ambitie

Waalwijk is een veilige gemeente en dit willen we zo houden. We ambiëren sociale en fysieke veiligheid voor alle Waalwijkers. Een veilige omgeving om te wonen, werken en recreëren en onze kinderen te laten opgroeien. Daarom spelen we tijdig en adequaat in op de dynamiek die veiligheid met zich meebrengt. Veiligheid is bovendien iets van iedereen, dus we streven er naar dat iedereen in Waalwijk meewerkt om Waalwijk veilig te houden (maatschappelijke barrière). Dat geldt ook voor de organisatie gemeente Waalwijk (interne barrière).

Toelichting op programma veiligheid versus beleidsveld veiligheid. Het programma Veiligheid richt zich met name op de vraag wat er nodig is (randvoorwaardelijk) om duurzaam aan veiligheid te werken. De focus daarbij is beleidsveld -en daarmee portefeuille- overstijgend. Het beleidsveld veiligheid richt zich met name op de inhoudelijk relevante thema's en de operationele aanpak. De focus daarvan is specialistisch en binnen het beleidsveld/portefeuille veiligheid.

Wat willen we bereiken?

- **We spelen adequaat in op de dynamiek van veiligheid**

Ons veiligheidsbeleid is een dynamisch geheel. Dit betekent dat we altijd inspelen op actualiteiten. Extra aandacht is er voor de in het integraal veiligheidsbeleidsplan 2019-2022 opgenomen prioriteiten:

- **Daling van de overlast**

We acteren op alle vormen van overlast waarbij de leefomgeving van onze inwoners wordt aangetast. Samen met onze partners passen we maatwerk toe omdat elke situatie om zijn eigen aanpak vraagt.

- **Aanpak High Impact Crimes**

Hierbij gaat het om vormen van criminaliteit die veel impact hebben op het

veiligheidsgevoel van de betrokkenen. Bijvoorbeeld woninginbraken, overvallen en straatroven.

- **Versterking verbinding zorg en veiligheid**

Door aan de voorkant adequate hulp te bieden wordt zoveel mogelijk voorkomen dat er onveilige situaties ontstaan. We handelen bij voorkeur preventief, maar indien nodig ook repressief. Een goede en snelle samenwerking tussen zorg- en veiligheidspartners is hiervoor essentieel.

- **Tegen gaan van ondermijning**

Dit beslaat alle vormen van criminaliteit waarbij het gezag wordt aangetast of waarbij sprake is van verwevenheid tussen de onderwereld en bovenwereld. Enkele voorbeelden zijn hennepteelt, handel in harddrugs, criminele motorclubs en witwassen door bijvoorbeeld 'kamergewijze verhuur'.

- **We versterken de maatschappelijke barrière**

We willen onveiligheid voorkomen en bestrijden. We streven naar balans en samenhang tussen zorg en veiligheid, het één kan immers niet zonder het ander.

- **We versterken de interne barrière**

Onze informatiepositie moet hiertoe worden versterkt om problemen eerder te onderkennen en adequater te kunnen werken. Als overheid geven we ruimte om te ondernemen, maar we zijn daarin niet naïef en integer. Publieksdienaren moeten hun werk altijd veilig kunnen doen en daarom streven we naar een 100% Veilige Publieke Taak.

- **Veiligheid is van ons allemaal**

Veiligheid creëren we bovendien niet alleen, maar we doen dit samen met onze inwoners en bedrijven. Zo mogelijk ontdekken we vroegtijdig problematiek bij jeugd en bij gezinnen en we spelen daar snel op in om erger te voorkomen.

Wat mag het kosten?

Voor het programma Veiligheid zijn beperkte middelen beschikbaar. Er is een ontwikkelbudget van € 75.000 plus een nog nader te bepalen gedeelte van het voor de vier programma's beschikbaar gestelde investeringsbudget voor de komende twee jaar voor concrete programma acties. Daarnaast een werkbudget van € 90.000 voor intensivering veiligheid. De meeste acties worden derhalve gefinancierd uit de lijnbudgetten zoals aangegeven in de desbetreffende beleidsvelden.

■ **Stand van zaken**

Maatregelen

B19 | Activiteiten t.b.v. veiligheid en weerbaarheid leerlingen Voortgezet Onderwijs

In samenwerking met de VO scholen ontwikkelen we activiteiten waarmee we de veiligheid onder en de weerbaarheid van jongeren kunnen vergroten.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Activiteiten Veiligheidsplan

Uitvoeren van de activiteiten welke door de gemeenteraad zijn opgenomen in het Integraal Veiligheidsplan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Camera-toezicht optimaliseren (centrum & Haven 1-8)

In samenwerking met programma binnenstad en economie. Camerabeleid en beheerplan opstellen. Mogelijkheden 'slimme' camera's benutten en gebruik ervan efficiënter inrichten.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Communicatie kalender en campagne

Vanuit de bestaande communicatiekalender richten we ons op inwoners en bedrijven waardoor zij bij veiligheid worden betrokken en het onderwerp meer van hen wordt. Basis is de publiekscampagne 'houd je ogen open'. Gestart in 2018, doorloop in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | De wijk in tijdens/na incidenten

Bij veiligheidsactiviteiten, zoals het ruimen van hennep en drugslabs, wil de gemeente actief in de wijk aanwezig zijn om bewoners/bedrijven adequaat te kunnen betrekken en informeren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Herijken preventief jeugdbeleid

Evaluatie en herijking preventief jeugdbeleid met sterke positie voor (preventie in) veiligheid.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Integriteitsbeleid incl. borging in teams

Integriteit is door de inspanningen in 2018 meer gaan leven. Dit wordt verder geborgd in beleid, ondersteunende middelen en werkafspraken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Interne en externe info beschikbaar en bruikbaar maken

Eigen data combineren waardoor goede informatie ontstaat om op te kunnen anticiperen. Dit binnen de kaders van de AVG en zo efficiënt mogelijk (digitaal als dat kan).

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Meer en betere meldingen

Inwoners en bedrijven stimuleren om meer te melden. De kwaliteit van de meldingen verbeteren door inwoners en bedrijven hierbij te ondersteunen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Ondersteunen werknemers die onder vuur komen te staan

Medewerkers die onder vuur komen te staan vanwege de uitvoering van hun taak dienen zich door de werkgever vertrouwd en gesteund te voelen en te weten. In 2018 is gestart met te onderzoeken waar behoefte aan is en waar mogelijkheden liggen. Afhankelijk hiervan worden maatregelen genomen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Opzetten 'bureau integriteit'

Onder de werknaam 'bureau integriteit' worden vanuit de diverse clusters, de activiteiten gebundeld ter bescherming van het bestuur tegen vermenging met de onderwereld, vanuit publiekrechtelijke of privaatrechtelijke verbintenissen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Pilot Samen beter in preventie

Op basis van negatieve indicatoren samen met Casade sneller interveniëren en 'achter de voordeur' komen om erger (zoals uitzettingen of afglijden in criminaliteit) te voorkomen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Preventief Interventieteam Basisschoolkinderen (PIB)

De pilot 'Invloed op de positieve ontwikkeling van het kind' wil kinderen vanaf 6 jaar waarbij het risico op een haperende sociale ontwikkeling hoog is, tijdig opsporen en door ingrepen in hun leefomgeving voorkomen dat zij afglijden in de criminaliteit of hun school niet afmaken. De aanpak kenmerkt zich door neurologische screening naar de sociale leerbaarheid en coaching van gezin en school. Bij afglijdend gedrag van kinderen op de basisschool, ouders en scholen ondersteunen door kindspecifieke interventies toe te passen die dat gedrag ombuigen naar effectief gedrag met een beter perspectief voor de toekomst.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Project veilig en aantrekkelijk bedrijventerrein

In samenhang met programma economie. Samenwerking met parkmanagement en ondernemers. Uitvoeren aanbevelingen uit eerdere position paper 'veiligheid en aantrekkelijkheid bedrijventerreinen'.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Project Wijk GGZ

In het kader van de aanpak verwarde personen, zetten we in Waalwijk in op goede toeleiding naar passende zorg (outreachinge werkwijze) en preventie door vroegsignalering (o.m. de cursus Mental Health First Aid - MHFA). Een van de concrete uitwerkingen was de start van een pilot Wijk-GGZ'er in 2018. Na een eindevaluatie in 2018 bepalen we het vervolg en de borging van de pilot in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Samenwerking met financiële sector

Samenwerking pubiek-privaat met financiële instellingen om verwevenheid onderwereld en bovenwereld te voorkomen, te ontdekken en te elimineren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Symposium Veilig Waalwijk

Symposium Veilig Waalwijk heeft medewerkers bewuster gemaakt. De specifieke behoeftes per team/medewerker zijn geïnventariseerd. In 2018 en 2019 wordt hier een maatwerk aanbod op gedaan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Verbeteren proces melden opvolgen en terugkoppelen

Het moet voor onze inwoners makkelijker en aantrekkelijker worden om meldingen te doen over veiligheid. We verbeteren daartoe de informatie op de website. Melden via waalwijk.nl: informatiever en gemakkelijker, zo nodig anoniem. Koppeling met MMA en hier meer bekendheid aan geven. Actieve terugkoppeling verzorgen aan melders (en omgeving). Inzetten social media etc.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Weerbaarheid specifiek vervolg Wake up trainingen

Vervolg geven aan ingezet weerbaarheidstraject Wake Up

- Wake up trainingen krijgen een maatwerk vervolg per team
- Op basis van evaluatie 2018 vervolgtraject 2019 bepalen

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

Beleidsveld 0 | Bestuur en ondersteuning

Ambitie

Vanuit het beleidsveld 0 Bestuur en Ondersteuning werken we aan (1) een bestuurskrachtige gemeente, (2) een hoog service niveau naar onze inwoners en aan een (3) gezonde financiële huishouding:

- We zijn een proactieve speler en zorgen er voor dat de Waalwijkse belangen en positie goed op de agenda staan in de regio, provincie, landelijk en internationaal.
- De gemeentelijke organisatie ontwikkelt zich naar een coöperatieve, compacte en servicegerichte organisatie. De ambtelijke organisatie dient in de dienstverlening deze houding uit te stralen. Hierbij is het uitgangspunt dat we digitaal werken waar het kan, en persoonlijk wanneer nodig of gewenst.
- Wij voelen de verplichting en de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat we de generaties na ons niet opzadelen met financiële problemen als gevolg van beslissingen die wij nu nemen. Wij willen tegen zo laag mogelijke kosten voor onze inwoners een efficiënt beheer van de gemeentefinanciën voeren.

Doelstellingen

Bestuur: Waalwijk is een bestuurskrachtige gemeente

- **We voeren de strategische visie 'Samen werken aan de toekomst' uit**
In september 2017 is de strategische visie 'Samen werken aan de toekomst' in de raad vastgesteld. Hierin staan onze missie en de vier ambities verwoord waar aan we werken. Samen met onze inwoners, ondernemers en organisaties werken we aan de uitvoering van de 25 doelstellingen in de pijlers Leefklimaat, Arbeidsmarkt, Bereikbaarheid, Samenwerking en Duurzaamheid.
  - twee keer per jaar worden bestuur en samenleving geïnformeerd over stand van zaken in de uitvoering van de strategische visie.
  - organiseren de Waalwijkse LABS.
  - 25 doelstellingen uit de strategische visie worden vertaald naar concrete acties en voorzien van middelen en dan opgenomen in de begroting.

- **Wij zijn een assertieve en proactieve speler in regionale-, provinciale-, landelijke- en internationale netwerken**

Daarmee zorgen we er voor dat de Waalwijkse belangen en positie goed op de bestuurlijke agenda's staan, want voor steeds meer van onze ambities is samenwerking met andere overheden nodig. Passend bij de inhoud en omvang van de taak of opdracht, zoeken we proactief de samenwerking als dit op kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid en klantgerichtheid tot betere prestaties leidt. Dit doen we bijvoorbeeld via netwerken als de Langstraat, Regio Hart van Brabant, Midsize Brabant, het Platform Middelgrote Gemeenten, VNG en onze partnerstad Unna.

- onze ambities en doelstellingen zijn bekend bij relevante externe netwerken.

- **Waalwijk kent een open en transparante bestuursstijl**

Een bestuursstijl waarbij we proactief de samenwerking opzoeken. Met inwoners, organisaties, ondernemers en andere overheden (zie intergemeentelijke samenwerking). We investeren daarom in meer samenwerken met de Waalwijkse samenleving (schaalverdieping) en daarbuiten (schaalvergroting). Daarnaast streven we ernaar de omschakeling te maken van een overheid die bepaalt, naar een samenleving die bepaalt.

■ Stand van zaken

Maatregelen

B19 | Blijven investeren in ons regionale (samenwerkings)netwerk

We zijn een proactieve speler in de regio. We zorgen ervoor dat de belangen en positie van Waalwijk regionaal, provinciaal, landelijk en internationaal, op de bestuurlijke agenda's staan. Dat doen we via:

- Regionaal: de Langstraat samenwerking. Als we samen een hoger ambitieniveau kunnen realiseren dan alleen, dan zoeken we samenwerking met Heusden en Loon op Zand. We onderzoeken of dit het geval is voor de thema's ondermijning, arbeidsmigranten en duurzaamheid. In Hart van Brabant werken we aan de Strategische Meerjaren Agenda (MRA) voor onze regio.

- Provinciaal: Met Midsize Brabant wordt er met zeven Brabantse gemeenten gewerkt aan de uitwerking en uitvoering van de vijf thema's uit het werkdocument 'Potenties en proeftuinen, oktober 2017': Binnenstad, Sociale Veerkracht, Logistiek, Nieuwe Economie en Mobiliteit. Op deze thema's wordt ook samenwerking gezocht met de provincie.
- Landelijk: Met Platform Middelgrote Gemeenten wordt er gewerkt aan de uitwerking en de uitvoering van een nieuwe gezamenlijke werkagenda.
- Internationaal: Samen met onze Duitse partnerstad Unna willen we onze partnership vernieuwen. Pijlers daarvoor zijn (1) economische belangen, (2) technologie & innovatie en (3) het betrekken van jongeren.

B19 | Starten met de implementatie van de 25 belangrijkste doelstellingen in het Waalwijkse L.A.B. tot 2025

We sturen op de realisatie van de strategische visie. De doelstellingen zijn verdeeld en geborgd binnen de vaste structuur van programma's en teams. Zodra de activiteiten en benodigde middelen concreet zijn, wordt de informatie opgenomen in de programmabegroting en het jaarverslag zodat de uitvoering van de strategische visie ook wordt geborgd in de gemeentelijke planning en control cyclus.

Twee keer per jaar wordt het bestuur en de Waalwijkse samenleving geïnformeerd over de stand van zaken in de uitvoering van de strategische visie via de VISIEWIJS en www.waalwijk2025.nl. Daarnaast werken we met de Waalwijkse LABS waarin we samen met inwoners, ondernemers en organisaties een thema nader onderzoeken, brainstormen over kansen, mogelijkheden en de aanpak bepalen. Op dit moment is nog niet duidelijk of de LABS in 2019 een vervolg krijgen. Dit is afhankelijk van de opbrengst van de eerste LABS en of er voldoende animo, behoefte is om de werkmethode LAB in te zetten. Met de LABS werken we ook aan een open bestuursstijl waarin proactief de samenwerking wordt gezocht met inwoners, ondernemers en organisaties en waarin de deelnemers zelf bepalen waarmee zij aan de slag willen gaan.

C18 | Extra budget Griffie; € 80.000 in 2019 en 2020

Het nieuw vergadermodel van de raad met als doel dat de raad actief communiceert met inwoners en op een transparante wijze rekening houdt met hun wensen, vraagt om een extra investering om de griffie te ondersteunen, voorsnog voor twee jaar. Met name op het terrein van communicatie in relatie tot participatie. Met dit bedrag wordt per 1 januari 2019 een parttime communicatie-adviseur aangetrokken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

C18 | Structureel budget voor doorontwikkeling strategische visie - Waalwijkse LABs; jaarlijks € 25.000

Zie voor toelichting B19 | Starten met de implementatie van de 25 belangrijkste doelstellingen in het Waalwijkse L.A.B. tot 2025.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

C18 | Structureel budget voor regionale samenwerking; jaarlijks € 25.000

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

C18 | Incidenteel budget voor data & smart city € 300.000

Met het smart city- concept willen we de kwaliteit van het leven voor Waalwijkers vergroten door het inzetten van technologische innovaties. In het najaar van 2018 en het eerste kwartaal van 2019 werken we aan een smart city strategie. Dit doen we in triple helix- verband. Op basis van deze strategie stellen we een actieprogramma op voor deze coalitieperiode.

Het budget is bedoeld om de strategie te ontwikkelen en om de benodigde kennis, kunde en kwaliteit in huis te halen om met concrete pilots aan de slag te gaan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Doelstellingen

Burgerzaken: hoog serviceniveau voor inwoners

De dienstverlening richting 2020 is gestoeld op de volgende uitgangspunten:

1. Dienstverlening is van ons allemaal
2. Digitaal waar het kan en persoonlijk als het nodig is
3. Onze dienstverlening is kanaalafhankelijk
4. Wij zijn altijd bereikbaar
5. Wij werken van buiten naar binnen

6. Wij werken proactief mee aan ontwikkelingen op het gebied van plaats-onafhankelijke dienstverlening

Binnen onze dienstverlening staan hostmanship, deskundigheid en doorlooptijd centraal. We behandelen de klant zoals we zelf behandeld willen worden waarbij we met onze deskundigheid de vraag, het verzoek of de melding afhandelen binnen een redelijke en voor de klant heldere doorlooptijd.

■ **Stand van zaken**

Maatregelen

C18 | Extra budget voor zaterdagopenstelling; € 50.000 in 2019

De coalitie heeft een goede dienstverlening van de gemeentelijke organisatie hoog in het vaandel staan. Een belangrijk onderdeel hiervan is de dienstverlening van Publiekszaken waar mensen terecht kunnen voor o.a. reisdocumenten. Naast de bestaande (avond)openstelling gaan we ook werken met een wekelijkse zaterdagopenstelling. We starten met een pilot voor één jaar met na 1 jaar een evaluatie

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Integraal monitoring klanttevredenheid opstarten

We willen weten wat onze klanten van onze dienstverlening vinden. Om dit te kunnen monitoren onderzoeken we hoe we dit het beste kunnen doen en implementeren we het resultaat van dit onderzoek.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Onderzoek en besluitvorming thuisbezorgen reisdocumenten

Het is mogelijk om nieuwe paspoorten en identiteitskaarten te laten thuisbezorgen. Hiervoor zijn een aantal organisaties gecertificeerd. Door het invoeren van deze service verbetert de dienstverlening aan onze inwoners.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Verbeteren van informatie aan de inwoners

Via verschillende kanalen kunnen de inwoners informatie bij ons krijgen. We willen deze informatie voorziening continu verbeteren. In 2019 gaan we de persoonlijke internetpagina en bedrijveninternetpagina door ontwikkelen. Inwoners en bedrijven hebben inzicht in de status van lopende zaken en kunnen verzonden documenten via deze pagina downloaden. Ook blijven we aandacht besteden aan het verbeteren van onze telefonische bereikbaarheid en de vindbaarheid van informatie op onze website.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Uitbreiding van mogelijkheden om digitaal zaken te doen met de gemeente

Onze gemeente timmert aan de weg met haar digitale dienstverlening. Dat betekent dat inwoners en ondernemers steeds meer producten en diensten digitaal kunnen aanvragen via waalwijk.nl. In de top 200 van digitale volwassenheid staan we voor dienstverlening aan onze inwoners op plek 17 en voor dienstverlening aan onze ondernemers op plek 2. Onze ambitie is om in de top 10 te (blijven) staan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Invoeren van Whatsapp als communicatiekanaal

Naast telefoon, persoonlijk contact, webformulieren en email zijn er nog andere communicatiekanalen. De inwoners van Waalwijk communiceren ook al met ons via Facebook en Twitter. Ook WhatsApp is steeds meer een kanaal wat gebruikt wordt als zakelijk communicatiekanaal. Aan de hand van de ervaringen die we opdoen met de pilot WhatsApp bij team belastingen voeren we deze vorm van communicatie in.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Digitaal aanvragen van rijbewijzen en reisdocumenten

De applicatie die gebruikt wordt bij Publiekszaken bevat de mogelijkheid dat de inwoner thuis start met het aanvragen van zijn reisdocument of rijbewijs. De inwoner moet nog wel naar het gemeentehuis komen om zijn pasfoto in te leveren, handtekening te zetten en (als het nodig is) een vingerscan te laten maken

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Doelstellingen

Financiën

Duurzaam financieel beleid en beheer

1. Een gezond evenwicht tussen eigen- en vreemd vermogen
2. Voldoende weerstandsvermogen om de aanwezige risico's te dekken
3. Een zo laag mogelijke belastingdruk, c.q. woonlastendruk
4. Een efficiënt werkende (beheer)organisatie

Wat gaan we daarvoor doen?

- Wij leggen de raad structureel sluitende begrotingen voor
- Wij zetten in op continuering van het repressief toezicht door de Provincie
- Aanvullend eigen vermogen dat in deze bestuursperiode ontstaat gebruiken wij in principe om de vermogenspositie te versterken
- Bij elke investering stellen wij ons nadrukkelijk de vraag wat hiervan naar de toekomst toe de financiële gevolgen zijn
- We streven naar een weerstandsratio van 1,4 (ruim voldoende) maar accepteren onder omstandigheden een ratio van tenminste 1,0
- Wij doen geen voorstellen om belastingen met meer dan het inflatiepercentage te verhogen
- Wij continueren bestaande maatregelen en onderzoeken nieuwe maatregelen om het betaalgemak voor inwoners en bedrijven te bevorderen
- Wij betalen minimaal 85% van de facturen aan onze leveranciers binnen 30 dagen

Voor een nadere uitleg omtrent het eigen vermogen/vreemd vermogen en de weerstandsratio wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen. Voor het onderwerp belastingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Maatregelen

B19 | Actualiseren van de Nota Reserves en Voorzieningen om de 2 jaar

In 2019 wordt de Nota reserves en voorzieningen 2015 geactualiseerd.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Waalwijk				
		2014	2015	2016	2017	2018
Beleidsveld 0 Bestuur en ondersteuning						
Formatie <i>Bron: gemeente Waalwijk</i>	fte per 1.000 inwoners	7,13	6,96	7,08	7,16	7,10
Bezetting <i>Bron: gemeente Waalwijk</i>	fte per 1.000 inwoners	6,88	6,56	6,68	6,71	6,65
Apparaatskosten <i>Bron: gemeente Waalwijk</i>	per inwoner	Deze indicator is m.i.v. 2017 verplicht voorgeschreven. De berekening is dusdanig ingrijpend veranderd dat geen reconstructie voor de jaren 2014 t/m 2016 is gemaakt.			€ 438	€454
Externe inhuur	kosten als % van de totale loonsom +	12.61%	16.32%	19.23%	12.55%	13%

<i>Waalwijk</i>	totale kosten inhuur externen					
Overhead <i>Bron: gemeente Waalwijk</i>	% van totale lasten	Deze indicator is m.i.v. 2017 verplicht voorgeschreven. De berekening is dusdanig ingrijpend veranderd dat geen reconstructie voor de jaren 2014 t/m 2016 is gemaakt.			10,31%	10,09%
Functiemenging <i>Bron: LISA</i>	percentage (%)	55,30%	55,80%	55,90%	56,90%	56,5%

Indicatoren gemeente Waalwijk

Indicatoren	Ambitie 2017 (en verder)	Streefwaarden		
		2018	2019	2020
Totaaloordeel directe dienstverlening inwoners	6,5	6,6	6,7	6,8
Afhandelingstermijn acceptabel (doorlooptijd)	75%	75%	80%	80%
Medewerker voldoende deskundig (deskundigheid)	80%	80%	80%	80%
Aangenaam verrassen (hostmanship)	50%	50%	50%	50%

Totaal oordeel digitale dienstverlening	7,0	7,0	7,0	7,2
Digitale volwassenheid producten voor inwoners	67%	69%	70%	71%
Balie – wachttijd producten ‘op afspraak’	Minimaal 95% wacht korter dan 5 minuten	95%	95%	95%
Telefoon wachttijd voor opnemen telefoon op centrale nummer maximaal 30 seconden	60%	60%	70%	75%
Telefoon – percentage zelf afhandelen door KCC	60%	60%	60%	60%
Digitaal- stijging aantal digitale aanvragen bij top 3 producten:				
1. Afspraak maken	1. 55%	1. 60%	1. 60%	1. 60%
2. Verhuizing doorgeven	2. 70%	2. 70%	2. 70%	2. 70%
3. Meldingen openbare ruimte doorgeven	3. 30%	3. 35%	3. 35%	3. 35%
Bezwaren en klachten – percentage wat na indiening door premediation wordt afgehandeld	Minimaal 33%	33%	33%	33%
Bezwaren – percentage afgehandeld binnen termijn Algemene Wet Bestuursrecht	90%	90%	90%	90%
Klachten – percentage afgehandeld binnen termijn Algemene Wet Bestuursrecht	90%	90%	90%	90%

Wat mag het kosten?

In het financieel overzicht, en de financiële administratie, is het begrotingssaldo van € 1.492.335 als lasten opgenomen. Dit saldo is in het kader linksboven en de cirkeldiagram op de homepagina niet als last opgenomen. In het onderstaande financieel overzicht staat daarom een bedrag aan totale lasten (inclusief stortingen) van -/- € 27.542.407 en een saldo van € 66.515.179, terwijl dit in het kader respectievelijk -/- € 26.050.072 en € 68.007.514 is.

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-16.799.042	-18.621.395	-19.335.558
Baten	79.274.077	80.652.791	84.612.288
Saldo van lasten en baten	62.475.035	62.031.396	65.276.730
Stortingen en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Stortingen	-9.873.601	0	-7.503.052
Onttrekkingen	6.811.057	0	8.172.203
Mutaties reserves	-3.062.544	0	669.151
Saldo na mutaties reserves	59.412.491	62.031.396	65.945.881

Belangrijkste kaders

Strategische visie 'Samen werken aan de toekomst'

Coalitieakkoord 'Samen duurzaam vooruit'

Dienstverleningsvisie Vanzelfsprekend dienstbaar (2016)

Nota reserves en voorzieningen

Financiële verordening 2017

Notitie waarderings- en afschrijfbeleid

Verbonden partijen

Streekarchief Langstraat Heusden Altena

ROM/Hart van Brabant

BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)

Intergas N.V.

Enexis Holding N.V.

Vordering op Enexis Holding N.V.

CBL Vennootschap B.V.

Verkoop Vennootschap B.V.

Publiek Belang elektriciteits productie B.V.

Claim Staat Vennootschap Amsterdam B.V.

Brabant Water N.V.

Beleidsveld 1 | Veiligheid

Ambitie

Het hebben van een gevoel van veiligheid is van groot belang. De gemeente Waalwijk wil voor iedereen die binnen de gemeente verblijft een zo veilig mogelijke omgeving creëren. Met preventief beleid waar het kan, met repressief optreden waar het moet. Waar nodig worden grenzen helder gesteld.

Wij vinden het noodzakelijk om veiligheidsbeleid in samenhang vorm te geven. Veiligheidsbeleid heeft zich ontwikkeld van een reeks reacties op incidenten tot een brede en meer samenhangende aanpak. De traditionele verantwoordelijkheid van de burgemeester voor de openbare orde is aangevuld en ingebed in een veel breder vormgegeven veiligheidsbeleid, waar bijvoorbeeld ook onderwijs en zorg als beleidsterreinen bij betrokken zijn en waar het Openbaar Ministerie en de politie belangrijke veiligheidspartners van de gemeente zijn. In dat opzicht is het niet alleen het domein van de burgemeester maar gaat veiligheid het hele college aan.

De noodzaak het beleid in samenhang en in samenwerking met anderen vorm te geven, wordt niet kleiner. Kanttekening daarbij is wel dat absolute veiligheid niet gegarandeerd kan worden, dus dat we deels risico's moeten aanvaarden.

Doelstellingen

Fysieke & Integrale Veiligheid

Integrale Veiligheid

In het integraal veiligheidsbeleidsplan 2019-2022 staat weergegeven voor welke opgaven we staan. Nadere toelichting hierop vindt u onder het programma Veiligheid.

Fysieke Veiligheid

Het onderdeel fysieke veiligheid bestaat uit de volgende onderdelen:

- **Rampenbestrijding**

De Wet op de Veiligheidsregio's heeft de zorg voor de bevolking in geval van crises nadrukkelijk bij de gemeenten neergelegd. Waalwijk vervult deze opgave in nauwe samenwerking in district verband (Hart van Brabant). Wij willen goed voorbereid zijn op een eventuele ramp of zwaar ongeval. Daarom zorgen wij voor een actuele invulling van de crisisbeheersingsorganisatie, verzorgen een district programma voor opleiden-trainen-oefenen en hebben we zicht op de grootste risico's door middel van risico-inventarisaties.

- **Preventie**

Wij streven er naar dat bewoners en bedrijven zich kunnen beschermen tegen eventuele fysieke crises. Deze zogenaamde 'preventieve' maatregelen communiceren wij als gemeente zelf en via de Veiligheidsregio.

- **Inspectie, Toezicht en Handhaving**

De activiteiten op het gebied van Inspectie, Toezicht en Handhaving (ITH) zoals omschreven in de visie op het Omgevingsbeleid, worden uitgevoerd met een 'bril van veiligheid'.

Maatregelen

B19 | Uitvoering geven aan het districtelijk OTO-programma

Voor de crisisorganisatie wordt een districtelijk programma voor Opleiden - Trainen - Oefenen opgesteld. Daar wordt jaarlijks uitvoering aan gegeven.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Districtelijke en regionale samenwerking crisisbeheersing

Binnen de crisisbeheersing werken we samen in regionaal verband (Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant) én in districtelijk verband (8 gemeentelijke crisisorganisaties binnen Hart van Brabant).

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Samenwerking tussen de gemeente Waalwijk en de OMWB verder verbeteren
 Uitvoering geven aan de gemeenschappelijke regeling samenwerking OMWB.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Communicatiekalender TLTH
 Brede communicatie gericht op preventie en meldingen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Uitvoering Omgevingsbeleid & uitvoering jaarplan Handhaving
 Het omgevingsbeleid wordt uitgevoerd totdat de Omgevingswet van toepassing wordt.

Het jaarplan Handhaving wordt jaarlijks vastgesteld door het college en komt ongeveer per eind januari beschikbaar ter uitvoering.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

Indicatoren
Verplichte indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Waalwijk				
		2014	2015	2016	2017	2018
Beleidsveld 1 Veiligheid						
Verwijzingen Halt <i>Bron: Halt</i>	aantal per 10.000 inwoners	183	199	287	224	n.n.b.

Harde kern jongeren <i>Bron: KLPD</i>	aantal per 10.000 inwoners	0,3	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Winkeldiefstallen <i>Bron: CBS diefstallen</i>	aantal per 1.000 inwoners	1,7	1,6	1,4	1,31	n.n.b.
Geweldsmisdrijven <i>Bron: CBS geregistreeerde criminaliteit</i>	aantal per 1.000 inwoners	4,7	4,2	4,9	4,9	n.n.b.
Diefstallen uit woning <i>Bron: CBS geregistreeerde criminaliteit</i>	aantal per 1.000 inwoners	6,1	3,2	2,3	1,9	n.n.b.
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte <i>Bron: CBS geregistreeerde criminaliteit</i>	aantal per 1.000 inwoners	6,7	6,4	5	4,7	n.n.b.
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig <i>Bron: VNL</i>	percentage (%)	8%	8%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser <i>Bron: VNL</i>	percentage (%)	11%	10%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Jongeren met delict voor de rechter <i>Bron: VJI</i>	% 12-21 jarigen	1,29%	1,29%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

Wat mag het kosten?

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-4.584.138	-4.546.911	-4.805.966
Baten	167.800	24.000	24.000
Saldo van lasten en baten	-4.416.339	-4.522.911	-4.781.966
Stortingen en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Stortingen	-227.405	-213.286	0
Onttrekkingen	547.943	479.323	149.636
Mutaties reserves	320.538	266.037	149.636
Saldo na mutaties reserves	-4.095.801	-4.256.874	-4.632.330

Belangrijkste kaders

Regionaal Beleidsplan Politie-eenheid Zeeland-West-Brabant 2019-2022 (Nationale politie)
(document dient nog te worden vastgesteld)

Integraal Veiligheidsbeleid 2015 – 2018

Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022 (gemeente Waalwijk) (document dient nog te worden vastgesteld)

Damoclesbeleid 2017

Wet op de Veiligheidsregio's

Besluit Risico's en zware ongevallen (BRZO)

Beleidsplan 2015-2019 'Realisme in denken en doen' Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant'

Regionaal Risicoprofiel Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant, bestaande uit:

- Brandrisicoprofiel 2015-2019;
- Dekkings- en spreidingsplan brandweer(zorg);
- Voorstel opkomsttijden 1e basisbrandweereenheid en geografische spreiding 2e basisbrandweereenheid.

Visie op Omgevingsbeleid in de gemeente Waalwijk

Jaarplan Handhaving

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Midden en West Brabant

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Midden- en West Brabant (VRMWB)

Beleidsveld 2 | Verkeer, Vervoer en Waterstaat

Ambitie

Bereikbaarheid, overal makkelijk kunnen komen, is één van de urgenties & potenties van Waalwijk uit onze strategische visie. Uit de digitale enquêtes en de gesprekken met inwoners en ondernemers kwam de goede bereikbaarheid van Waalwijk steeds terug als pluspunt. Bereikbaarheid draagt bij aan onze economische ambities, aan de aantrekkelijkheid om hier te wonen.

In het coalitieprogramma 'Samen duurzaam vooruit' en het mobiliteitsplan zien we drie pijlers voor dit beleidsveld: (1) het verbeteren van de economische bereikbaarheid over weg en water. Het zorgen voor (2) bereikbare en veilige stedelijke omgeving en (3) het inspelen op innovatieve en duurzame nieuwe mogelijkheden.

Doelstellingen

Duurzaam & Innovatief

De komende periode willen we inzetten op innovatie en duurzaamheid. We koppelen innovaties aan onze duurzaamheids- en economische ambities. We gaan vol voor e-bikes en e-cars, gedragsprojecten en zelfrijdend (service) vervoer. We investeren in betere voet- en fietspaden.

- **Waalwijk is een fietsvriendelijke gemeente**
  - vergroten aantal fietsbewegingen
  - daling van het aantal fietsongevallen
- **Waalwijk beschikt over hoogwaardig OV- netwerk**
  - meer gebruik van het openbaar vervoer
  - we zetten bij de provincie in op een betere OV aansluiting bedrijventerrein (Noordkant A59)
- **Waalwijk benut de mogelijkheden van Smart Mobility maximaal**

- het aantal elektrische auto's stijgt
- we voeren in deze raadsperiode een pilot uit op het gebied van Smart Mobility

Maatregelen

B19 | Lobbyen voor betere OV verbindingen

De gemeente Waalwijk zet bij de Provincie Noord-Brabant (verantwoordelijke OV-autoriteit) in op drie schaalniveaus voor het openbaar vervoer van, naar en binnen de gemeente Waalwijk:

- Structuurversterking op regionaal niveau (knooppuntennetwerk).
- Continueren bediening kernen (kernennetwerk).
- Service voor de toegankelijkheid van voorzieningen in verband met vergrijzing en zelfredzaamheid (servicenetwerk).

De afgelopen jaren is er verder gewerkt aan het verder optimaliseren van de snelbusverbinding Tilburg-Waalwijk-'s-Hertogenbosch. In overleg met de vervoersorganisaties en provincie wordt er gestreefd naar een beter en voor een ieder toegankelijk openbaar vervoer. Voor 2019 wordt gemonitord wat de effecten zijn van de andere routing van snelbuslijn 301 (harmonisatie met buslijn 300). Voor de stad Waalwijk wordt momenteel onderzoek gedaan naar een zogenoemde servicebus.

- In samenwerking met Arriva en de Provincie Noord-Brabant zijn de buslijnen 300 met name onderzocht op in- en uitstappers en bezettingsgraad. Betreffende de servicebus wordt momenteel het draagvlak gemeten via een enquête onder een representatieve steekproef van de bevolking van de stad Waalwijk. Aan de hand van de uitkomsten wordt een business case uitgewerkt.
- Het regionale openbaar vervoer gaat de centra van bedrijvigheid en werkgelegenheid in combinatie met het centrum (winkelgebied, gemeentehuis, schoenenmuseum) beter ontsluiten. Daarvoor is een routewijziging van de sneldiensten nodig en een versterking van het regionale netwerk. De route van de sneldiensten wordt verlegd van de Hertog Jansstraat naar een route parallel aan de A59 (aan de noord- of zuidzijde) tussen de Hertog Jansstraat en de Heulstraat.
- Vanaf de nieuwe haltes zijn er goede loop- en fietsverbindingen nodig naar de bedrijventerreinen en het centrum. De haltes bieden de mogelijkheid om fietsen te stallen.

Eén van de haltes wordt de centrumhalte die een duidelijke poortfunctie voor het centrum krijgt. Parkeervoorzieningen bij of in de omgeving van de haltes kunnen ook een rol spelen voor het leisureverkeer (overstap op de sneldienst).

- Ook wordt onderzocht in hoeverre het particuliere initiatief van Parkmanagement Waalwijk; de Havenbus, in de spits tussen Busstation Vredesplein en Bedrijventerrein Haven; kan worden opgenomen in de reguliere dienstregeling.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Onderzoek naar behoefte servicebus dorpskernen

De groeiende mate van vergrijzing in Nederland en de daar bijbehorende gebreken die de ouderdom met zich meebrengt, zorgt binnen het openbaar vervoer voor een toenemende behoefte aan 'vervoer op maat'. Naast de behoefte aan dit type openbaar vervoer voor ouderen is daar ook sprake van bij reizigers met een beperking. Omdat de zorg in ons land afneemt, persoonsgebonden budgetten en dergelijke op beginnen te raken zijn zij vaak aangewezen op het (voor hen niet goed ingerichte) openbaar vervoer. De gemeente Waalwijk ziet kansen met het introduceren van **'openbaar vervoer op maat'**.

Voor de kern Waspik (gelegen in de gemeente Waalwijk) is er al een bestaand initiatief opgepikt door particulieren, om te voorzien in OV als service. De gemeente Waalwijk gaat onderzoeken of een OV-servicebus ook mogelijk is voor de stad Waalwijk.

De **Servicebus** is onder andere een openbaar vervoersformule die vooral bedoeld is om ouderen en gehandicapten gemakkelijker met het openbaar vervoer te laten reizen. De dienstregeling wordt meestal uitgevoerd met speciale, kleine busjes met een lage vloer, waardoor instappen zeer gemakkelijk is.

Onderzocht wordt of het initiatief van de Boodschappendienst Waspik kan worden 'vertaald' naar de kern Sprang-Capelle en de stad Waalwijk en onder welke voorwaarden. Voor dit onderzoek ligt de focus op het nut en de noodzaak van de introductie van een OV-Servicebus in de kern Waalwijk. De focus hierbij ligt op een onderzoek naar best-practices (goed werkende praktijkvoorbeelden), maar ook op 'mislukte' OV-service projecten waarbij de kritieke punten worden onderzocht. Hiermee wordt een overzicht gecreëerd van uitgangspunten waaraan een goed werkende OV-service moet voldoen. Maar vooral ook welke bedreigingen er zijn met betrekking tot de ontwikkeling van de OV-servicebus. Bij een vervolgstudie wordt gekeken naar de uitvoerbaarheid, kosten en de te treffen maatregelen om dit project mogelijk te maken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Realiseren snelfietsroute Waalwijk - Tilburg en Waalwijk - 's-Hertogenbosch

Waalwijk zet zich in voor de realisatie van een snelfietsroutes tussen Waalwijk en Tilburg en Waalwijk en 's-Hertogenbosch. Het uiteindelijke resultaat moeten toekomstvaste, hoogwaardige en duurzame fietsverbindingen zijn, als onderdelen van een netwerk van snelfietsroutes in de provincie Noord-Brabant. Dit moet uiteindelijk leiden tot minder autokilometers en dus minder CO2-uitstoot omdat meer fietsers gebruik gaan maken van deze fietsverbindingen. Om voor subsidie door de provincie in aanmerking te komen dienen de projecten voor 2021 te zijn afgerond.

- Snelfietsroute Waalwijk-Tilburg F261: 'Hart van Brabantroute'

Bij dit project wordt samengewerkt met Loon op Zand, Tilburg en de provincie. In 2017 is hiervoor een Bestuursovereenkomst getekend. Een aantal wegvakken is inmiddels gereed of verkeren in een vergevorderd stadium van voorbereiding. De ontbrekende wegvakken ic. Tilburgseweg, ten zuiden van de kern Sprang, en de Sprangseweg zijn opgenomen in het in juni 2018 vastgestelde IUP 2019-2022. De herinrichting van de Kruisstraat tenslotte wordt betrokken bij de herinrichting van de Besoyensestraat tot fietsstraat. Daarmee kan voldaan worden aan de subsidievoorwaarde dat dit project voor 2021 moet zijn afgerond.

- Snelfietsroute Waalwijk-'s-Hertogenbosch F59: 'Langstraatroute'

Bij dit project wordt samengewerkt met Heusden, 's-Hertogenbosch en de provincie. In 2018 is hiervoor een Bestuursovereenkomst getekend. Het gedeelte van het Halvezolenfietspad, gelegen tussen N261 en de grens met Heusden maakt deel uit van deze snelfietsroute. Alleen aan de voorwaarde ten aanzien van de breedte wordt op een aantal wegvakken nog niet voldaan. Overeengekomen is dat dit wordt hersteld op die momenten dat er sprake is van groot onderhoud. Voor 2021 wordt een aantal middengeleiders verwijderd en de voorrang ter hoogte van een aantal aansluitingen expliciet geregeld. Daarmee voldoen we aan de subsidievoorwaarde dat dit project voor 2021 moet zijn afgerond. De aanpassing van de brug over het Drongelenskanaal wordt betrokken bij de maatregelen die in het kader van het GOL worden getroffen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

C18 | Structureel budget voor innovatie in mobiliteit; jaarlijks € 150.000 en incidenteel € 200.000

Nieuwe technologische innovaties kunnen ons helpen bij het realiseren van onze doelstellingen. De komende periode zetten we dan ook in op deze Smart Mobility oplossingen. We koppelen technologische innovaties aan onze duurzaamheidsagenda en economische

bereikbaarheidsbelangen. We gaan experimenteren met nieuwe technologie zoals Mobility as a Service (MAAS) concepten en gedragsprojecten. In 2019 starten we een Smart Mobility pilot.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Plaatsen E-oplaadpunten

Wij gaan vol voor e-bikes/cars. Al in 2014 hebben wij, bij het vaststellen van het lokale laadpuntenbeleid, gekozen voor een zowel stimulerende als faciliterende rol. Dit heeft er inmiddels in geresulteerd dat wij, in samenwerking met de provincie, weliswaar onder een aantal praktische voorwaarden, gratis laadmogelijkheden beschikbaar stellen voor e-rijders die niet beschikken over laadmogelijkheden op eigen terrein. Hiervoor brengen wij in voorkomende gevallen, geen parkeerbelasting in rekening. Daarnaast hebben wij laadpalen geplaatst bij sporthallen, zwembaden en op een aantal parkeervoorzieningen. Op dit moment zijn er circa 30 openbare laadpalen actief. Het aantal te realiseren laadpalen is sterk afhankelijk van het aantal rijders dat niet beschikt over een oplaadplaats op eigen terrein. Een algemeen uitgangspunt is dat dit 30 à 40% van het aantal elektrische rijders betreft. In 2014 werd op basis hiervan voor Waalwijk een toename van het aantal laadpalen voorspeld van 68 in 2013, via 201 in 2015 naar 683 in 2020. Het werkelijk aantal geplaatste laadpalen blijft hier dus ver bij achter. Een verklaring hiervoor is het wegvallen en beperken van fiscale voordelen, het beperkt aantal type elektrische voertuigen waardoor in totaal minder aanvragen voor een oplaadpaal zijn gedaan.

Wij zetten het plaatsen van laadvoorzieningen bij strategische locaties zoals winkelcentra, sportlocaties, openbare gebouwen en andere bezoekersaantrekkende bestemmingen voort en onderzoeken de mogelijkheden van het plaatsen van openbare laadpalen in de kernen. Dit in het kader van het stimuleren. Ons college gaat ook de voortgang van aanvragen om laadpalen nadrukkelijker monitoren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Mobility As A Service pilots

Mobility as a Service (MaaS) wordt gezien als de toekomst voor mobiliteit. Het staat voor een transitie in mobiliteit, waarbij de consument mobiliteit inkoop in de vorm van diensten, in plaats van te investeren in het bezit van transportmiddelen of losse diensten als openbaar vervoer en daarmee flexibeler is. Een essentiële verandering in MaaS is het concept van denken in servicelevels. Nieuwe services zullen een combinatie vormen tussen het klassieke openbaar vervoer, vraaggestuurd vervoer en privévoertuigen, waarmee onderlinge grenzen vervagen en een meer integraal systeem ontstaat.

Ov-deelfietsen, taxi's, deelauto's, carpoolen, nieuwe vormen van stadsdistributie en allerlei tussenvormen van mobiliteit worden met MaaS samengesmeed tot een aantrekkelijk, naadloos systeem dat je met je smartphone bereikt, plant, bestelt en betaalt en leidt tot betaalbaar vervoer van deur-tot-deur. Deze veranderingen kunnen op termijn gevolgen hebben voor het gebruik van stedelijke infrastructuur en mogelijk ook voor de inrichting en het ontwerp van de gebouwde omgeving. In potentie kan MaaS leiden tot een verminderde parkeerdruk, een verminderde parkeerbehoefte en zelfs leiden tot een CO2-reductie door een veel efficiëntere omgang met de beschikbare capaciteit. Grootste uitdaging daarbij is hoe MaaS kan worden vertaald naar concrete acties, met verwachte effecten en benodigde financiële middelen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Regionale gebiedsontwikkeling N261

De regionale gebiedsopgave N261/N269 is één van de drie integrale gebiedsopgaven binnen de regio Hart van Brabant. Doelstelling van deze integrale gebiedsopgaven is om in een deelgebied van de regio, waar veel sectorale regionale opgaven samen komen, deze slim met elkaar te verbinden, zodat er meer regionale slag- en daadkracht kan ontstaan. De eerste stap die in de integrale gebiedsopgave N261/N269 wordt gezet, is een verkenning. Doel van deze verkenningsfase is in- en overzicht met betrekking tot lokale, regionale en provinciale ambities, initiatieven en ontwikkelingen en aanwezige relevante informatie en mogelijke kansen en knelpunten. Daarnaast vormt de rapportage een startdocument van het vervolgtraject waarin ambities en ontwikkelingen zowel onderling als in relatie tot elkaar met elkaar worden verbonden, eventueel aanvullend onderzoek plaatsvindt en waarin (bestuurlijke) keuzes gemaakt worden. Het eindproduct van de verkenningsfase is eind 2018 gereed dus ook agenderend van aard én kan als basis dienen van uitvragen in het vervolgtraject dat start in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Doelstellingen

Economische bereikbaarheid

Bereikbaarheid en mobiliteit zijn voor Waalwijk van economisch levensbelang. De komende jaren werken we aan het vergroten van de economische bereikbaarheid. Het gaat dan om verkeer of transport van Waalwijk naar buiten de gemeente en andersom.

- **Verbeteren bereikbaarheid via de weg**

- rijtijden voor automobilisten en vrachtwagens (van en naar Waalwijk) nemen af.
- **Vergroten en verbeteren bereikbaarheid via water**

De gunstige ligging van Waalwijk aan de Maas biedt veel kansen met betrekking tot economische bereikbaarheid. Daarom hebben we de komende jaren twee doelstellingen die in relatie tot elkaar staan.

  - Waalwijk is bereikbaar voor klasse V watertransport (nieuwe insteekhaven).
  - volume watertransport neemt toe.
- **Verbeteren ontsluiting bedrijventerreinen**

We hebben als doel om de komende jaren verkeersstromen zo veel mogelijk te willen splitsen (auto/fiets). Dit om de algehele doorstroming en veiligheid van onze wegen (op onze bedrijventerreinen) te vergroten.

Maatregelen

B19 | Project Kerkvaartse Haven

Project Kerkvaartse Haven loopt. Door bureau Lier consultancy is een inventarisatie uitgevoerd naar de problemen en de kansen die de belanghebbenden zien.

De komende tijd vind overleg plaats met de betrokken partijen waarbij het doel van het overleg is te komen tot richting waarin de oplossing gevonden moet worden waar iedereen achter staat.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Uitvoeringsmaatregelen IUP 2019

Met het IUP willen we bereiken dat maatregelen die voortvloeien uit de disciplines "Onderhoud wegen", "Gemeentelijk Riolerings Plan" en "Verkeer" zo veel mogelijk worden gecombineerd tezamen met werkzaamheden aan groen, lichtmasten en nutsvoorzieningen. De werkzaamheden in het IUP vloeien deels voort uit de Wegenwet en de Wet Milieubeheer. Met het uitvoeren van de werkzaamheden in het IUP wordt daarmee aan de wettelijke verplichtingen voldaan. Daarnaast leveren de werkzaamheden een belangrijke bijdrage aan leefbaarheid, bereikbaarheid, bruikbaarheid en veiligheid en zijn daarmee van belang voor een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat. Dit is belangrijk voor de verdere ontwikkeling van een economisch vitale regio. Het doel van het IUP is zo veel mogelijk werkzaamheden te combineren teneinde kosten te reduceren door maximaal te

profiteren van synergievoordelen. Daarnaast wordt op deze wijze onnodige overlast voorkomen voor inwoners en bedrijven.

In 2019 zal een deel van het IUP 2019-2020 worden voorbereid en uitgevoerd. Ook zal nog het resterende deel van het IUP 2017-2018 worden afgerond. Het voorbereiden en uitvoeren van IUP-werken is een continu proces. Een lopend IUP zal telkens ca. 3 jaar in beslag nemen. Omdat een oud IUP en een nieuw IUP langs elkaar bestaan, zal dit geen negatieve invloed hebben op de planning. Wel is het streven het IUP steeds meer binnen 2 jaar te gaan realiseren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Project GOL: Gebiedsontsluiting Oostelijke Langstraat

Gemeente Waalwijk werkt mee aan de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat. Deze ontwikkeling voorziet in het realiseren van veel doelen waaronder het verbeteren van de bereikbaarheid van Waalwijk. Met het realiseren van het GOL krijgt de Ecologische Verbindings Zone (EVZ) van de Loonse en Drunense Duinen naar de Bergsche Maas vorm. De ecopassage onder de brug van het Drongelenskanaal, die onderdeel van deze EVZ uitmaakt, is al gerealiseerd. Hiervoor wordt de infrastructuur uitgebreid door de aanleg van een parallelstructuur ten noorden van de kern Waalwijk en een ontsluiting via de Baardwijkse Overlaat (GOL). Het provinciale inpassingsplan is eind juni vastgesteld door Provinciale Staten. Op dit moment werken we aan de voorbereidingen voor de aanbesteding.

Planning: Eerste kwartaal van 2021 kan de wegenstructuur in Waalwijk in gebruik genomen worden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Lobbyen en bijdrage leveren aan ontsluiting knooppunt Hooipolder (A27)

De gemeente Waalwijk gaat voor de optimalisatievariant van het knooppunt Hooipolder: het wijzigen van de opstelstroken en de verkeersregelinstallatie onder het viaduct van de A27 en het verbeteren van de leefbaarheid van de woonomgeving van Waspik. Dit gaan we doen in samenwerking met de gemeente Geertruidenberg, de bewoners en andere belanghebbenden van beide gemeenten.

De A27, tussen Breda en Utrecht, wordt gereconstrueerd. In het kader van een beter bereikbaar Waalwijk wordt zowel ambtelijk als bestuurlijk deelgenomen aan de werk- en stuurgroep van de

ombouw A27. Met als uitgangspunt het Hooipolderplusplan wordt er een oplossing gekozen om de leefbaarheid van de kernen Waspik en Raamsdonk te verbeteren. Dit gebeurt in samenwerking met de provincie Noord-Brabant, waarbij de gemeente Geertruidenberg als trekker fungeert. De gemeenteraden worden bij de besluitvorming betrokken.

De gemeenteraad van Geertruidenberg (2018) heeft de variant om een parallelweg tussen Scharlo en Raamsdonksveer aan te leggen afgewezen. Daarom vindt er op korte termijn weer overleg plaats om te komen tot een leefbaar Waspik (en Raamsdonk).

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Volumeafspraken maken met bedrijven voor watertransport

Met (grootschalige) logistieke bedrijven die zich vestigen in de gemeente worden afspraken gemaakt om een deel van de inkomende stroom en zo mogelijk ook de uitgaande stroom via het water te laten lopen. Deze afspraken worden in de overeenkomst opgenomen, ten minste wordt een inspanningsverplichting opgenomen, zo mogelijk wordt een percentage van de in- en uitgaande stroom opgenomen. Daarnaast wordt de door de gemeente ontwikkelde "havenscan" beschikbaar gesteld aan het bedrijfsleven. Daarmee krijgen de bedrijven de beschikking over een tool waarmee de besparing in kosten maar ook de besparing in CO2 uitstoot kan worden berekend.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Inzetten op een Noordelijke randweg

De ambitie voor de Noordelijke Randweg komt voort uit het Mobiliteitsplan Waalwijk 2015. In het Mobiliteitsplan staat weergegeven dat voor het bedrijventerrein Haven een gebundelde directe, verkeersveilige verbinding dient te worden gerealiseerd met het hoofdwegennet. De Noordelijke Randweg speelt deze rol. De Noordelijke Randweg is de rechtstreekse verbinding richting de N261, de A59 en het GOL. De Noordelijke Randweg is de belangrijkste gebiedsontsluitingsweg van het Havengebied en is voor de economische ontwikkeling van het Havengebied noodzakelijk. Bij het vormgeven van de Noordelijke Randweg is verkeersveiligheid een integraal onderdeel van het ontwerpproces.

De ontwikkeling van de Noordelijke Randweg staat gekoppeld aan diverse anderen projecten en ontwikkelingen. De Noordelijke Randweg wordt fasegewijs gerealiseerd:

- Project Insteekhaven (bevat een stuk Noordelijke Randweg ten noorden van Haven 8)

- Project Verlengde Pompweg (bevat de aansluiting van het gedeelte Noordelijke Randweg wat is aangelegd bij Project Insteekhaven en het bestaande deel Randweg van de Midden Brabantweg)
- Project Noordelijke Randweg (bevat de aansluiting tussen het GOL en de aangelegde randweg bij Project Insteekhaven op de locatie van de Gansoyensesteeg)
- Project GOL (dit project staat buiten de ontwikkeling van de Noordelijke Randweg, maar is van belang voor dit project vanwege de vervolgverbinding naar Waalwijk en de A59 richting Breda en 's-Hertogenbosch).

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Doelstellingen

Stedelijke omgeving

De tweede pijler uit het mobiliteitsplan richt zich op de bereikbaarheid en (verkeers)veiligheid binnen de stedelijke omgeving van Waalwijk, Sprang-Capelle en Waspik.

- **Vergroten verkeersveiligheid**
Wij zetten in op een daling van het aantal verkeersongevallen in Waalwijk. Daarom gaan wij door met het (her)inrichten van de openbare ruimte volgens de uitgangspunten van het verkeersveiligheidsprincipe 'Duurzaam Veilig' in combinatie met daar waar mogelijk een scheiding van de verkeersdeelnemers naar snelheid, rijrichting en massa door de aanleg van fietsvoorzieningen en rijbaanscheidingen.
  - daling van het aantal verkeersongevallen in de kernen Waalwijk, Sprang- Capelle en Waspik.
- **Vergroten bereikbaarheid en parkeerservice bij winkelvoorzieningen**
We willen bereiken dat de parkeerplaatsen in het centrum beschikbaar zijn voor bezoekers en bewoners van het centrum. We doen dit door te faciliteren in parkeerterreinen en parkeerplaatsen. De beschikbaarheid is gereguleerd door een naar gebied en gebruiker gedifferentieerde parkeerheffing op te leggen. Sinds mei 2017 zijn de parkeertarieven bijgesteld. Op de terreinen van de Els-Zuid en het Unnaplein is sindsdien het eerste uur parkeren gratis. Op het terrein aan de Taxandriaweg is het eerste en het tweede uur gratis. Op alle andere locaties kost het eerste uur parkeren € 0,10.

- **Wegen in goede staat houden en beheren**

Artikel 16 van de Wegenwet regelt het onderhoud van wegen, de toegankelijkheid van openbare wegen en bevat enkele verplichtingen voor de wegbeheerder. Een van die verplichtingen is de hen toegewezen wegen in goede staat te houden en verantwoord te beheren. De gemeenteraad van Waalwijk heeft hiervoor het plan 'Beeldkwaliteit Onderhoud Wegen' vastgesteld.

- Voor alle wegen in Waalwijk komen tot de classificatie 'minimaal veilig'. Dit met zo min mogelijk inzet van financiële middelen en met zo min mogelijk maatschappelijke overlast.

Maatregelen

B19 | Aanbesteding openbare lichtvoorziening

De aanbestedingseisen bij aanbesteding van openbare verlichting bevatten ook duurzaamheidseisen op het gebied van productie, hergebruik, energieverbruik en lichthinderreductie. Dit wordt vastgelegd in het beleidsplan openbare verlichting.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Indicatoren

Voor dit beleidsveld zijn er geen verplichte indicatoren.

Wat mag het kosten?

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-6.454.859	-7.204.692	-7.096.778
Baten	574.712	305.070	378.580
Saldo van lasten en baten	-5.880.147	-6.899.622	-6.718.198
Storting en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Storting	-289.413	-186.000	0
Onttrekkingen	422.673	1.248.988	506.176
Mutaties reserves	133.260	1.062.988	506.176
Saldo na mutaties reserves	-5.746.887	-5.836.634	-6.212.022

Belangrijkste kaders

Mobiliteitsplan Waalwijk 2015

Regionaal Fietsplan

Parkeernormennota 2015

Uitwegenbeleid 2015

IUP 2017 - 2018

Evaluatie parkeerbeleid (2007)

Verbonden partijen

Voor dit beleidsveld zijn er geen verbonden partijen.

Beleidsveld 3 | Economie

Ambitie

In 2025 is Waalwijk een aantrekkelijk gemeente om te werken en ondernemen en zijn we nog steeds een duurzaam regionaal werkgelegenheidscentrum. Daarbij is de vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in balans, bieden we ondersteuning aan inwoners die het nodig hebben en is Waalwijk het centrum van schoen- en lederontwikkeling in Nederland.

Doelstellingen

Aantrekkelijk vestigingsklimaat bedrijven

Waalwijk blijft voor (potentiële) ondernemers een interessante vestigingsplaats. Dienstverlening moet beschikbaar zijn als ondernemers daar om vragen met zoveel mogelijk maatwerk en persoonlijke aandacht.

De doelstellingen van de gemeente Waalwijk ten aanzien van de toekomst van haar bedrijventerreinen zijn vitale en duurzame bedrijventerreinen, met een goede balans tussen people, planet en profit. Bedrijventerreinen die voldoende gedifferentieerd zijn en een eigen herkenbare identiteit hebben.

Bedrijven voelen zich in Waalwijk 'thuis' en zijn niet geneigd om naar elders te vertrekken, waardoor er nauwelijks leegstand is. Een actieve inzet van de gemeente blijft hiervoor nodig. Dat betekent aandacht voor herinrichting en herstructurering van kavels en de aanpak van het openbaar gebied.

- **Nieuwe bedrijventerreinen (Haven 8)**

Vanwege afspraken met de regio en de provincie worden nieuwe terreinen alleen nog

ontwikkeld om grootschalige logistiek te huisvesten.

- **In 2043 is Waalwijk klimaatneutraal en hebben de bedrijventerreinen daar een substantiële bijdrage aangeleverd**

Gemeente en ondernemers werken samen aan het bereiken van klimaat- en milieu-doelstellingen en aan de veiligheid van de bedrijventerreinen. De duurzaamheidsambities, ontwikkeling van de insteekhaven en het vrijkomen van de huidige haven maken dat herstructurering onze aandacht blijft vragen en om gerichte inzet vraagt. In Waalwijk is nog beperkt terrein uitgeefbaar. Hierdoor komt er meer en meer nadruk te liggen op bestaande bedrijven. Dit vereist een intensivering van het accountmanagement.

- **In 2019 wordt het Regionaal Bureau voor Toerisme opvolger van het Uitpunt**

Dit vraagt extra aandacht om tot goede afspraken (prestatie-indicatoren) te komen. Na 2019 is ook de opening van het Museum Plus voorzien. Daarnaast wordt de komende tijd extra ingezet op evenementen. Dit vraagt om een extra inspanning om het 'Verhaal van Waalwijk' goed op de kaart te zetten.

Maatregelen

B19 | Structurele invulling accountmanagement in de gemeente

In het in 2018 opgestelde accountplan zijn een drietal doelstellingen benoemd:

- Goede dienstverlening aan ondernemers, de basis op orde
- Verbeteren van het vestigingsklimaat voor bestaande en nieuwe bedrijven
- Faciliteren economische clusters, met speciale aandacht voor het schoen en leercluster

Daarnaast voorziet het accountplan in een actieplan. Om optimaal invulling te kunnen geven aan dit accountplan is een structurele inzet van 1,5 fte noodzakelijk.

Op dit moment is 0,6 fte beschikbaar. 0,9 fte dient alsnog te worden toegevoegd of op een andere wijze ingevuld te worden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Samenwerking in Midpoint Brabant

Binnen Midpoint wordt gewerkt aan de agenda tot 2020. Als gemeente leveren we een bijdrage aan Logistiek Midden Brabant (LMB) door deel te nemen aan de Human Capital Tafel en de Young Professionals van LMB. Hierbij beogen we om jaarlijks minimaal 2 Waalwijkse bedrijven te laten meedoen aan projecten. Daarnaast participeren we actief in het project Get Ahead in Europe.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Herstructurering bestaande bedrijventerreinen

Voor het gebied Haven 1 t/m 6 is in het verleden een masterplan opgesteld. Deze wordt in 2019 geactualiseerd. Specifiek voor de schouwslootweg is in het IUP geld begroot om deze weg aan te pakken. In 2019 is de schouwslootweg en haar omgeving dan ook gronding aangepakt en zijn aangrenzende problemen (parkeerproblematiek, groenvoorzieningen, uitritten e.d.) daarbij betrokken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Project veilig en aantrekkelijk bedrijventerrein

In samenhang met programma economie. Samenwerking met parkmanagement en ondernemers. Uitvoeren aanbevelingen uit eerdere position paper 'veiligheid en aantrekkelijkheid bedrijventerreinen'.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

Doelstellingen

Regionaal werkgelegenheidscentrum

- **We brengen balans in vraag en aanbod op de arbeidsmarkt**

De meest kwetsbare mensen vragen extra aandacht en ondersteuning. We willen mensen helpen om weer een baan te krijgen door ondernemers te stimuleren arbeidsplaatsen te creëren voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt of door via het transferium werkervaring op te doen.

- **Zorgen voor adequate huisvesting (tijdelijke) arbeidsmigranten**

De afgelopen jaren zijn er steeds meer arbeidsmigranten in Waalwijk komen wonen. Zij hebben een grote betekenis voor onze economie. Om ervoor te zorgen dat onze bedrijven, daar waar onze lokale en regionale arbeidsmarkt hier niet in kan voorzien, gebruik kunnen blijven maken van (tijdelijke) arbeidsmigranten is een adequate huisvesting een belangrijke randvoorwaarde.

Maatregelen

B19 | Oprichting Regionaal Bureau voor Toerisme

In 2019 vervangt het Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT) het huidige Uitpunt. In het RBT werken we samen met de gemeenten Dongen, Heusden en Loon op Zand. In 2019 zijn prestatie-indicatoren voor het RBT opgesteld. Er is een soepele overgang van het UITpunt naar het RBT. Het 'Verhaal van Waalwijk' wordt opgesteld en dient als input voor o.a. het RBT. Om dit mogelijk te maken is in 2019 0,5 fte extra inzet nodig.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Hosten evenementen

In het kader van economische promotie dragen wij actief bij aan de uitreiking van de BOV-Trofee. We kijken hoe we evenementen, in samenhang met ons evenementenbeleid, zoals de 80 van de Langstraat en de Dag van de Logistiek meer kunnen benutten. Daar waar mogelijk proberen we (regionale) evenementen in Waalwijk te laten plaatsvinden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Diverse projecten o.a. op stap naar werk, dag van de logistiek

In 2018 is voor de eerste keer stop the brain drain georganiseerd. Binnen dit project doen scholieren uit VWO5 van het Dr. Mollercollege een opdracht voor bedrijven. In 2019 verlenen wij medewerking aan een tweede editie. Jaarlijks wordt de dag van de logistiek georganiseerd door Waalwijkse ondernemers. Hier dragen wij desgewenst ons steentje aan bij. Op bedrijventerrein Zanddonk worden de mogelijkheden voor een BedrijvenInvesteringsZone (BIZ) verkend. Indien Spitz een BIZ wil installeren dan faciliteren wij dit proces.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Indicatoren	Eenheid	Waalwijk				
		2014	2015	2016	2017	2018
Beleidsveld 3 Economie						
Vestiging (van bedrijven) <i>Bron: LISA</i>	aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	139,6	142,4	145,9	146,9	n.n.b.
Banen <i>Bron: LISA</i>	aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	843,8	868,8	880,4	927,4	n.n.b.

B19 | Beoordelen (ruimtelijke) initiatieven

Binnen de gemeente komen regelmatig verzoeken binnen met een economisch karakter. Het gaat dan bijvoorbeeld om agrarische gerelateerde aanvragen of detailhandel (inclusief supermarkten) aanvragen. Vanuit het beleidsveld economie adviseren wij, indien nodig college en raad, hierover.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Wat mag het kosten?

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-7.515.333	-5.379.088	-9.090.097
Baten	14.040.605	4.578.172	7.999.847
Saldo van lasten en baten	6.525.273	-800.916	-1.090.250
Stortingen en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Stortingen	-2.577.636	-3.322.643	0
Onttrekkingen	4.168.352	4.617.421	650.000
Mutaties reserves	1.590.716	1.294.778	650.000
Saldo na mutaties reserves	8.115.989	493.862	-440.250

Belangrijkste kaders

Detailhandelsvisie (2017)

Visie op Bedrijventerreinen (2012)

Ambitiedocument Waalwijk Noord (2011)

Centrumvisie (2017)

Intergemeentelijk Actieplan Samenwerking op bedrijventerreinen (2012)

Visie op de boodschappenstructuur (2014)

Economisch Programma Langstraat (2016)

Economisch Uitvoeringsprogramma de Langstraat (2016)

Analyse betekenis Schoen- en ledersector in de Langstraat (2017)

Verbonden partijen

Voor dit beleidsveld zijn er geen verbonden partijen.

Beleidsveld 4 | Onderwijs

Ambitie

We willen jongeren een fijne en aantrekkelijke omgeving bieden om in op te groeien. Door een goed aanbod van onderwijs- en scholingsvoorzieningen bieden we hen de kans op een optimale ontwikkeling van hun mogelijkheden op hun niveau in hun omgeving. We sturen hierbij o.a. op de

kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie en kinderopvang door goed toezicht en handhaving. Daarnaast proberen we met volwasseneneducatie de laaggeletterdheid bij volwassenen verder terug te dringen.

Het beleidsveld Onderwijs richt zich op (1) onderwijshuisvesting, (2) de Lokale Educatieve Agenda, (3) Volwasseneneducatie en (4) het binden van jongeren tijdens en na de studie.

Doelstellingen

Onderwijs

Onderwijshuisvesting

- Onze onderwijshuisvesting is voldoende, passend bij de vraag en bereikbaar.

Lokaal Educatieve Agenda

- **Vergroten taalvaardigheid en ontwikkelkansen bij inwoners**
  - 20 % minder taalachterstand
  - talent optimaal benutten: taalvaardigheid en ontwikkelkansen bevorderen
  - Voor- en vroegschoolse educatie organiseren en stimuleren dat alle peuters naar een voorschool gaan
- **Ouders betrekken bij onderwijs**
toename van 20% deelname educatief partnerschap
- **Het versterken van de samenhang en afstemming tussen Veiligheid, Passend Onderwijs, Jeugdhulp en Jeugdbeleid**
  - optimale (preventieve) ondersteuning aan kwetsbare kinderen
  - daling van het voortijdig schoolverlaten en schoolverzuim

Verbinden jongeren aan Waalwijk tijdens en na de studie

- **Stoppen van de braindrain**
We willen jongeren tijdens en na hun studie binden aan Waalwijk. Dit willen we bereiken door het verbeteren van de binding van het onderwijsaanbod aan Waalwijk.

- er zijn voldoende en aantrekkelijke stageplaatsen in Waalwijk
- we leggen strategische verbindingen met onderwijsinstellingen in onze omgeving

Maatregelen

B19 | Faciliteren en financieel mogelijk maken van kortdurende peuteropvang en voor- en vroegschoolse educatie

Iedere peuter heeft recht op voor- en vroegschoolse educatie. In dat kader wil de gemeente stimuleren en faciliteren dit ook mogelijk te maken voor alle peuters in de gemeente Waalwijk.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Uitvoeren MIP 2015-2020

De gemeenteraad heeft op 29 januari 2015 het MIP 2015-2020 vastgesteld. Sinds januari 2015 spelen er, zowel landelijk als lokaal, ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de gemeentelijke onderwijshuisvestingstaak. In het door de gemeenteraad eind 2018 vast te stellen "Actualisering en aanpassing meerjaren investeringsplan onderwijshuisvesting Waalwijk 2015-2020" worden op basis van deze ontwikkelingen voorstellen gedaan voor de actualisering en aanpassing van het MIP 2015-2020. In 2019 wordt in overleg met de schoolbesturen de uitwerking van deze voorstellen opgepakt.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Inpandige uitbreiding Teresiaschool

Door Stichting Leerrijk! is een verzoek ingediend tot vergoeding van de inpandige uitbreiding (aanpassen en in gebruik nemen van de zolder) van de Teresiaschool. Op grond van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Waalwijk 2015 heeft de school recht op permanente uitbreiding. Het is aan het college te bepalen op welke wijze de gevraagde extra capaciteit beschikbaar wordt gesteld. In het door de raad vast te stellen "Actualisering en aanpassing meerjaren investeringsplan onderwijshuisvesting Waalwijk 2015-2025" wordt rekening gehouden met de kosten van de door het schoolbestuur voorgestelde uitbreiding. Het streven is om de uitbreiding in 2019 te realiseren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Start bouw Kindcentrum Zanddonk

De nieuwbouw van de in de wijk gelegen basisscholen Pater van der Geld en OBS van der Heijden is in het derde kwartaal van 2018 van start gegaan. De nieuwbouw vindt plaats op de huidige locaties van de scholen. De gemeente treedt op verzoek van de schoolbesturen op als bouwheer/opdrachtgever. De nieuwbouw zal naar verwachting in de loop van het schooljaar 2019-2020 in gebruik kunnen worden genomen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Uitvoering Waalwijk Taalrijk (3 pijlers)

Activiteiten uitvoeren-(door)ontwikkelen volgens uitvoeringsprogramma Waalwijk Taalrijk. Dit vanuit de 3 thema's: Taal-Woordenschat; Leesplezier; (educatief) Partnerschap met ouders.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

C18 | Structureel budget voor Het Taalhuis € 22.000, toeleiding voor- en vroegschoolse educatie € 10.000 en de Schakelfunctionaris € 43.000 jaarlijks

- Het Taalhuis € 22.000; voortzetting van het Taalhuis Waalwijk. In het Taalhuis is een laagdrempelige voorziening voor laaggeletterden. In het Taalhuis komen vraag en aanbod op taalgebied bij elkaar. In het Taalhuis wordt door meerdere partijen samen gewerkt waardoor er een gevarieerd aanbod voor laaggeletterden is. Het is een herkenbare plek waar mensen terecht kunnen met vragen die gericht zijn op het verkrijgen van basisvaardigheden zoals taal, omgang met computer en rekenen. Daarnaast wordt er gewerkt aan bewustwording rondom laaggeletterdheid bij een brede doelgroep.

- Toeleiding voor- en vroegschoolse educatie € 10.000; Zie maatregel "Faciliteren en financieel mogelijk maken van voor- en vroegschoolse educatie"

- De schakelfunctionaris € 43.000; Zie maatregel inzet schakelfunctie (beleidsveld 6)

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Activiteiten t.b.v. veiligheid en weerbaarheid leerlingen Voortgezet Onderwijs

In samenwerking met de VO scholen ontwikkelen we activiteiten waarmee we de veiligheid onder en de weerbaarheid van jongeren kunnen vergroten.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Preventief Interventieteam Basisschoolkinderen (PIB)

De pilot 'Invloed op de positieve ontwikkeling van het kind' wil kinderen vanaf 6 jaar waarbij het risico op een haperende sociale ontwikkeling hoog is, tijdig opsporen en door ingrepen in hun leefomgeving voorkomen dat zij afglijden in de criminaliteit of hun school niet afmaken. De aanpak kenmerkt zich door neurologische screening naar de sociale leerbaarheid en coaching van gezin en school. Bij afglijdend gedrag van kinderen op de basisschool, ouders en scholen ondersteunen door kindspecifieke interventies toe te passen die dat gedrag ombuigen naar effectief gedrag met een beter perspectief voor de toekomst.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Samenwerking met onderwijsinstellingen

Een goede verbinding met onderwijsinstellingen is cruciaal voor Waalwijk, in het bijzonder met hogescholen en universiteiten. De gemeentelijke overheid is niet alleen in staat om de maatschappelijke ambities te realiseren. Behalve verbinding met andere (regionale, provinciale) overheden zoeken gemeenten steeds nadrukkelijker verbinding met ondernemers en onderwijs. De zogenaamde triple helix samenwerking. Stevige verbindingen met hogescholen en universiteiten in onze omgeving helpt bij het binnen halen van nieuwe kennis, talenten, innovaties en stop the brain drain. In 2019 gaan we inzetten om stevige relaties op te bouwen en in te zetten voor onze ambities voor Waalwijk.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Optimaliseren schakel tussen onderwijs en TWIJZ

Zorgdragen voor een preventieve zorg/ondersteuningsstructuur op scholen door:

- vroegtijdig signaleren van vragen en zorgen die worden gesignaleerd op de vindplaatsen, te weten de scholen voor primair – en voortgezet onderwijs;
- versterken van eigen kracht van de opvoeders.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Indicatoren	Eenheid	Waalwijk				
		2014	2015	2016	2017	2018
Beleidsveld 4 Onderwijs						
Absoluut verzuim <i>Bron: Ingrado</i>	aantal per 1.000 inwoners	0,89	0,44	0,89	1,04	n.n.b.
Relatief verzuim <i>Bron: Ingrado</i>	aantal per 1.000 inwoners	24,44	8,60	24,74	22,32	n.n.b.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) <i>Bron: DUO</i>	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2,1%	1,5%	2,1%	1,5%	n.n.b.

B19 | Diverse projecten o.a. op stap naar werk, dag van de logistiek

In 2018 is voor de eerste keer stop the brain drain georganiseerd. Binnen dit project doen scholieren uit VWO5 van het Dr. Mollercollege een opdracht voor bedrijven. In 2019 verlenen wij medewerking aan een tweede editie. Jaarlijks wordt de dag van de logistiek georganiseerd door Waalwijkse ondernemers. Hier dragen wij desgewenst ons steentje aan bij. Op bedrijventerrein Zanddonk worden de mogelijkheden voor een BedrijvenInvesteringsZone (BIZ) verkend. Indien Spitz een BIZ wil installeren dan faciliteren wij dit proces.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Wat mag het kosten?

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-7.058.386	-7.186.190	-6.716.622
Baten	1.240.970	671.066	605.845
Saldo van lasten en baten	-5.817.416	-6.515.124	-6.110.777
Stortingen en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Stortingen	-2.551.336	-465.500	0
Onttrekkingen	3.773.862	2.878.497	808.251
Mutaties reserves	1.222.525	2.412.997	808.251
Saldo na mutaties reserves	-4.594.891	-4.102.127	-5.302.526

Belangrijkste kaders

Meerjareninvesteringsprogramma onderwijshuisvesting gemeente Waalwijk 2015-2020;

Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015

Nota Lokaal Educatieve Agenda 2016-2020 Verdiepen en Verbreden

Nota Waalwijk Taalrijk 'Aanpak taal: ouder en kind samen'

Uitvoeringsprogramma Waalwijk Taalrijk 2016-2020

Peuterregeling gemeente Waalwijk (inclusief Voor- en vroegschoolse Educatie) v.a. 2018

Nota Leerplicht

Convenant Voortijdig School Verlaten 2012-2015 (regionaal convenant)

Bestrijden laaggeletterdheid van A tot Z

Handhavingsbeleid Kinderopvang 2012

Verbonden partijen

Voor dit beleidsveld zijn er geen verbonden partijen.

Beleidsveld 5 | Sport, Cultuur en Recreatie

Ambitie

Dit beleidsveld richt zich op (1) sport, (2) cultuur en (3) recreatie in relatie tot de openbare ruimte. In onze strategische visie Waalwijk 2025 stellen we dat niet zozeer hebben van voorzieningen het uitgangspunt is maar het gebruik voorop staat. Beter kwalitatief en complementair dan het open houden.

Sport en bewegen draagt bij aan een gezonde leefstijl, ontmoeting, ontwikkeling, samenwerking, leefbaarheid, integratie en plezier. We willen jong en oud bereiken en streven naar een gezonde en vitale samenleving. Het sportbeleid moet bijdragen aan gezondheid, beweging en maatschappelijke participatie, waarbij we zeker ook oog hebben voor de ontwikkeling van sporttalent.

Cultuur moet een bijdrage leveren aan een aantrekkelijke stad. We willen cultureel meer zichtbaar maken in Waalwijk en de kwaliteit er van verhogen. Ook moet cultuur de Waalwijkers aan elkaar verbinden. Cultureel erfgoed moet zoveel mogelijk worden behouden, waarbij er ook gekeken moet worden naar nieuwe functies voor ons cultureel erfgoed. De zichtbaarheid en toegankelijkheid van het erfgoed moeten ook verbeteren. Daarnaast gaat onze aandacht uit naar het mogelijk maken en behouden van onze lokale media.

Onze openbare ruimte moet in zijn algemeenheid een bijdrage leveren aan recreatie in Waalwijk, waarbij we streven naar effectief beheer van de recreatieve voorzieningen.

Doelstellingen

Cultureel erfgoed & Lokale media

Cultureel erfgoed

- We behouden het cultureel erfgoed, maken nieuwe functies mogelijk en verbeteren de toegankelijkheid en zichtbaarheid.
We zorgen ervoor dat het cultureel erfgoed in goede staat verkeert.

Lokale media

- Er is een lokale omroep in Waalwijk.
We richten ons op de zendvergunningen Maasstad Omroep Stichting Waalwijk en het behoud van de wijkkranten in Waalwijk, Sprang Capelle en Waspik.

Maatregelen

C18 | Structureel budget voor wijkkranten Waalwijk, Sprang-Capelle, Waspik; jaarlijks € 14.000

B19 | Zendvergunningen Maasstad Omroep Stichting Waalwijk

De lokale omroep Maasstad heeft in 2018 wederom een zendvergunning ontvangen van het Commissariaat voor de Media. De lokale omroep is van groot belang voor de berichtgeving over streekonderwerpen en lokale politiek.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Pilot "Wet Blue"

Wet Blue (de kleur van met chroom geloid leer) is een lichtconcept geïnspireerd op de (nog steeds) bloeiende leer- en schoenindustrie in de Langstraat. Het heeft als doel deze in te zetten als unique sellingpoint van Waalwijk en daarmee de ambities op economisch, cultureel en ecologisch gebied te ondersteunen. Een van die ambities is het aantrekkelijker maken van het centrumgebied door het in samenwerking met het leder - en schoenmuseum en de centrumondernemers bevorderen van mogelijke thematisering op het gebied van schoen en leder(mode) om zo een nieuwe eigen identiteit te genereren. Wet Blue komt met name tot uiting in een lichtroute in het centrum, een aaneenschakeling van in deze kleur aangelichte gebouwen en objecten die een link hebben met leer in het heden en verleden. De start is met het aanlichten van het stadhuis, de Rabobank en de Hooisteeg gemaakt.

Het project wordt getrokken door de stichting Centrummanagement. Rabobank De Langstraat en de gemeente Waalwijk hebben in 2018 een startkapitaal van €75.000,- bij elkaar gebracht. Bijdragen van deelnemende bedrijven in combinatie met inzet van beschikbaar programmabudget en andere gaandeweg aan te trekken middelen moeten de uitbouw verder "op gang houden". Het aan de cofinanciering voor het commerciële (deelname van bedrijven) deel van de route in 2019 eventueel benodigde budget is (afhankelijk van daadwerkelijk aangroei tempo) nog lastig te ramen. Een tweede element in de route betreft (cultuur)historische elementen zoals aan de leer en schoenindustrie uit het verleden gerelateerde gebouwen en objecten. Voor dit in 2019 nog uit te werken aspect, dat meer op de weg van de gemeente ligt, zal ook een nader te bepalen beroep worden gedaan op voor de betrokken beleidsvelden kunst, cultuur, monumenten en economie beschikbare middelen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Erfgoednota

Erfgoed staat op dit moment volop in de belangstelling. Daarom is in 2016 een nieuw erfgoedkader en een nieuwe erfgoedverordening vastgesteld. Wij zien dat veel erfgoed op kortere en langere termijn haar gebruiksfunctie dreigt te verliezen en dat herbestemmen moeilijk is omdat de gebruiksmogelijkheden beperkt zijn. Dit betekent dat het onderhoud en behoud van dit erfgoed op termijn onder grote spanning staat.

Het is belangrijk dat erfgoed behouden wordt. Daarom zal in 2019 een kerkenzie visie opgesteld worden waarin het behoud van erfgoed centraal staat.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Verhaal Westelijke Langstraat

In het gebied Westelijke Langstraat is sprake van veel erfgoed dat waardevol is om te behouden en versterken. Op basis van de ontstaansgeschiedenis is daarom een verhaal gemaakt om alle elementen en gebeurtenissen aan elkaar te smeden. Doel daarvan is het hele verhaal van de Westelijke Langstraat voor iedereen beleefbaar te maken. Dit verhaal is opgesteld vanuit het participatie-traject van de Gebiedsontwikkeling Westelijke Langstraat. In 2019 gaan we de projecten die een bijdrage leveren aan het meer beleefbaar maken van dit gebied verder uitwerken in projectplannen, samen met de betrokken inwoners en overheden bij de gebiedsontwikkeling.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Doelstellingen

Cultuurpresentatie

- **Cultuur levert een belangrijke bijdrage aan het leefklimaat in de gemeente Waalwijk**
Cultuur zorgt voor de nodige reuring en maakt de stad aantrekkelijk voor inwoners en bezoekers. Inwoners nemen zowel actief als passief deel aan culturele activiteiten. Hierdoor ontmoeten ze elkaar, leren elkaar kennen en genieten ze samen van cultuur.
- **Kwalitatief betere evenementen en meer bezoekers**
We gaan het evenementenbeleid verder professionaliseren, de culturele samenwerking bevorderen en kunst en cultuur meer inbedden in de openbare ruimte. Een belangrijk ijkpunt is de opening van het nieuwe Schoen- en Ledermuseum in 2021. Dit sluit aan op de inhoud van onze centrumvisie.

Maatregelen

B19 | Nieuw evenementenbeleid richting 2021

Het bestaande evenementenbeleid verdient enige aanpassing, mede met het oog op de komst van het nieuwe museum, met als doel de gemeente Waalwijk aantrekkelijker en veelzijdiger te maken.

In 2019 willen we een nieuwe evenementennota presenteren met aandacht voor onder andere 'besluitvorming', 'procedure', 'vergunningen', 'subsidies', 'aanvraagformulieren', 'publiciteit' en 'locaties'. Hiermee willen we de evenementen beter faciliteren en de kwaliteit van de evenementen verhogen.

Er wordt gestart met een evenementenkalender om de bekendheid van de evenementen te vergroten en een evenementenoverleg om de afstemming te verbeteren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Organiseren cultuurtafels

In 2019 komt de cultuurtafel 4 maal per jaar bijeen. Belangrijk doel van de cultuurtafel blijft het uitwisselen van kennis en ervaring en het stimuleren van co-creatie. De deelnemers kennen elkaar wel maar zij hebben meestal geen tijd om inhoudelijk met elkaar te 'sparren' en de mogelijkheden van samenwerking te bespreken. Bundeling van krachten kan het cultuuraanbod versterken.

Deelnemers aan de cultuurtafel worden ook op de hoogte gebracht van gemeentelijke plannen (Strategische Visie, Centrumvisie, GO, et cetera) zodat zij daar ook op kunnen reageren en ze eventueel op kunnen anticiperen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Organiseren uitmarkt

In 2019 zal voor de eerste keer een Uitmarkt worden georganiseerd in Waalwijk. Bedoeling is dat zoveel mogelijk instellingen, makers, muziek-, theater- en dansgroepen zich op een toegankelijke wijze presenteren aan het publiek. Er gebeurt veel in Waalwijk maar het is niet altijd bekend. De 'Uitmarkt' is een manier op dit te tonen op een laagdrempelige manier.

De eerste besprekingen hebben reeds plaatsgevonden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Spreekuur voor organisatoren evenementen invoeren

Op 3 september 2018 vond het eerste spreekuur voor organisatoren van evenementen al plaats. Ervaring heeft geleerd dat het niet altijd eenvoudig is om een evenement uit te voeren en een goede subsidieaanvraag in te dienen. Daarom vinden wij het belangrijk dat initiatiefnemers worden ondersteund bij het indienen van aanvragen en andere zaken die van doen hebben met de organisatie. Graag willen we dit maandelijks spreekuur continueren in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Concept Museum + Schoen-leder

Na een akkoord van de gemeenteraad op het PvE en inrichtingsplan zal in het eerste kwartaal van 2019 het schetsontwerp worden opgesteld en aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Bij dit voorstel omtrent het schetsontwerp zal zonodig tevens een voorstel worden gedaan omtrent het (bouw)voorbereidingskrediet. Na een akkoord op het schetsontwerp zal worden gewerkt aan het Voorlopig en Definitief Ontwerp, wat tevens aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd. De gehele ontwikkeling zal opgepakt worden in samenspraak met stakeholders uit de branche, (centrum-)ondernemers en de inwoners van Waalwijk.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Kunst in Openbare Ruimte

In 2019 wordt het kunstwerk ' 't Koffijhuis' gerealiseerd in Sprang-Capelle. Het is een kunstwerk van de hand van Marcel Smink en het is het laatste kunstwerk dat gerealiseerd wordt in het kader van de Halve Zolenroute. Andere kunstwerken zijn 'Ode aan de Zandrug' (Waspik), 'het Wiel' (Waalwijk), 'Footprint' (Raamsdonk) en 'On top of the world' (Drunen). De Halve Zolenroute is een gezamenlijk initiatief van de gemeentes Waalwijk, Heusden en Geertruidenberg en de kunstroute is gebaseerd op de nota 'Verbinden in beweging' van het bkkc.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Cultuur Loper

Middels de methodiek van de Cultuur Loper (vanuit de regeling Cultuur met Kwaliteit 2017-2020) worden culturele activiteiten op basisscholen ingepast en verankeren de basisscholen cultuureducatie in hun schoolbeleid, zodat ieder kind in aanraking komt met deze discipline. Via de kadernota is hiervoor een bedrag van € 25.000,- per jaar beschikbaar gesteld vanaf 2017. Het streven is om uiteindelijk op alle basisscholen deze methodiek te introduceren/uit te voeren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Doelstellingen

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Onze ambities, doelstellingen en maatregelen voor openbaar groen vindt u terug in het programma Duurzaamheid. Maatregelen voor (openlucht) recreatie vindt u hieronder.

Maatregelen

B19 | Speelruimteplan openbare ruimte

De gemeente Waalwijk wil kinderen stimuleren tot een gezonde en actieve levensstijl. Kinderen die vaak buitenspelen bewegen meer en zijn daardoor gezonder. Ze ontwikkelen hun creativiteit en fantasie met buitenspelen. Bovendien ontmoeten niet alleen kinderen elkaar door het buiten spelen. Ook de (groot)ouders doen meer contacten op in de buurt. Om kinderen te verleiden om naar buiten te gaan moeten de aangeboden speelplekken écht leuk en uitdagend zijn. De gemeente Waalwijk wil daarom een hogere kwaliteit van de speelplekken en meer variatie in de inrichting. Dan kiezen kinderen eerder voor buitenspelen, blijven ze langer buiten en krijgen ze meer frisse lucht en beweging. Om dit voor elkaar te krijgen willen we graag het nieuwe speelruimteplan opstellen en door de gemeenteraad laten vaststellen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Behoud kinderboerderij/Hertenkamp

Het hertenkamp in Waalwijk is al heel oud. Het hertenkamp is ingericht voor alle inwoners van de gemeente Waalwijk om kennis te kunnen maken met de dieren. Het hertenkamp heeft zowel een educatieve als recreatieve functie. Het hertenkamp willen we graag behouden alleen willen we onderzoeken of we het beheer en onderhoud wellicht elders kunnen beleggen. Zodat er wellicht

naast een educatieve als recreatieve functie ook een sociale functie aan toegevoegd kan worden. In dit onderzoek nemen we de rol van kinderboerderij 't Erf en een eventuele samenwerking mee.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Doelstellingen

Sportaccomodaties

Onze sportaccommodaties zijn in goede onderhoudsstaat, veilig en duurzaam

Wij vinden het belangrijk om de inwoners voldoende mogelijkheden te bieden om vitaal en gezond te blijven. Een sporter moet zorgeloos kunnen genieten van zijn of haar sport. Naast het reguliere beheer en de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties wordt de komende jaren het volgende pakket aan maatregelen uitgevoerd:

- Renovatie Sportcentrum Waspik en turnhal
- Realisatie vechtsportcentrum
- Renovatie zwembad Zidewinde
- Toekomstvisie sportparken Elzenhage, De Gaard en Van Wijlen
- Project Gezonde Sportkantine

Maatregelen

B19 | Green deal Sportvelden

Landelijk zal het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op natuurgras sportvelden per 2020 verboden worden. Hiertoe is de zogenaamde 'Green Deal sportvelden' in het leven geroepen. Het gevolg van deze nieuwe wetgeving is dat het onderhoudsregime geïntensiveerd moet gaan worden om onkruiden in natuurgras sportvelden te voorkomen. Het nieuwe onderhoudsregime vraagt om andersoortige en meer frequente bewerkingen. Het seizoen 2018/2019 zal worden gebruikt de kosten hiervan inzichtelijk te krijgen, deze te spiegelen aan het onderhoudsbudget en zo nodig een voorstel te doen voor het aanpassen hiervan per 2020.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Stimuleren gezonde sportkantine's en rookvrije sportparken

Samen met Team Fit breiden we het aantal Gezonde Sportkantines verder uit. Rookvrije Sportkantines is een landelijk streven wat per vereniging ingevuld moet worden. Op lokaal niveau wordt dit nader bekeken en vervullen we een stimulerende rol bij de ontwikkeling van het verenigingsbeleid,

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

C18 | Kapitaallasten bij SCC'55; jaarlijks € 8.000 met ingang van 2020

C18 | Kapitaallasten bij sloop De Wierd; jaarlijks € 8.000 met ingang van 2020

C18 | Renovatie gedateerde sporthallen € 3.000.000 met een kapitaallast van € 145.000

C18 | Budget voor Buitensportvoorzieningen; € 150.000 in 2019 en 2020 en vervanging van toplagen kunstgrasvelden: € 200.000 in 2019 en € 600.000 in 2020

Doelstellingen

Sportbeleid

We bieden samen met lokale partners onze inwoners een aantrekkelijk en kwalitatief sport-/beweeg en cultuuraanbod aan. Vanaf 2017 maken we jaarlijks afspraken met partners uit onder andere het onderwijs, de kinderopvang, de zorginstellingen, het jongerenwerk, het welzijnswerk en cultuur in het kader van de Brede Impuls Combinatiefuncties (40% bijdrage door het rijk in de salariskosten van de Buurtsport- en Cultuurcoach). We organiseren jaarlijks voldoende Buurtsport- en Cultuurcoaches om aan deze stimuleringsregeling deel te kunnen nemen.

Vanuit een gezamenlijke visie zijn de diverse functies beschreven. We versterken de samenwerking en verbinden activiteiten om tot meer samenhang te komen. Er gebeurt al heel veel voor diverse doelgroepen (jong en oud) op het gebied van sport, bewegen, cultuur en gezondheid. Door activiteiten en doelgroepen te verbinden zijn we meer zichtbaar, meer innovatief en bereiken we meer mensen om in beweging te krijgen. We willen het een gemeenschapsproject laten zijn in plaats van een gemeentelijk project.

Het is van belang om door een gerichte inzet van communicatiemiddelen de bekendheid, bereikbaarheid en zichtbaarheid van alle activiteiten te promoten en deelname te stimuleren De

website GOwaalwijk.nl is het digitale platform voor alle inwoners. Het geeft een overzicht van alle activiteiten, evenementen en organisaties op het gebied van sport, cultuur, gezondheid en beweging. Verenigingen en organisaties kunnen via deze site de inwoners informeren en prikkelen om deel te nemen en gezonder te leven.

We voeren het projectplan 'Inzet Buurtsport- en Cultuurcoach 2017-2019' uit langs een drietal programmalijnen:

1. Sportief, gezond en cultureel opgroeien

Kinderen in Waalwijk krijgen de mogelijkheid om te leren hoe ze zich sportief, gezond en cultureel kunnen ontwikkelen.

2. Positieve gezondheid

Er is aandacht voor kwetsbare burgers. Inwoners worden in hun eigen kracht gezet. We focussen hierbij op het versterken van veerkracht, eigen regie en gezondheids- en beweegvaardigheden.

3. Spelbepalers

Sportaanbieders in Waalwijk worden ondersteund om een sterke vereniging te worden en hun maatschappelijk rol verder uit te breiden

Als JOGG-gemeente (Jongeren op Gezond Gewicht) creëren we samen met partners een gezonde omgeving waarin de inwoners van Waalwijk, met name jongeren, gezond kunnen wonen, werken, opgroeien en recreëren. We zetten de JOGG-aanpak als gemeente breed in binnen de leeftijdsgroep 0-19 jaar, met daarbij aandacht voor de wijken en kernen met hogere overgewichtcijfers. We zetten een tweetal landelijke succesvolle interventies in: de Drinkwater campagne en Team Fit (Gezonde sportkantine).

We willen met onze aanpak:

- Sport, bewegen en cultuur meer als middel inzetten.
- Iedere inwoner dezelfde kansen bieden op het gebied van sport, bewegen en cultuur.
- Meer sport, bewegen en cultuur stimuleren onder alle doelgroepen.
- Meer eigen verantwoordelijkheid en initiatieven van inwoners stimuleren.
- Meer mensen bij elkaar brengen en verbinding leggen tussen bewoners en de wijk.
- Meer samenwerking tussen verenigingen en organisaties stimuleren.
- Meer succesvolle projecten borgen.

We zijn succesvol als:

- Sport, bewegen en cultuur van en voor iedereen is.
- Er een gezonde leefomgeving is voor iedere inwoner.
- We de trend in stijging van het huidige overgewichtcijfer tegengaan en het stabiliseren.
- Er meer initiatieven van inwoners zelf zijn.
- Er gezamenlijk gestreefd wordt naar meer onderlinge verbondenheid en duurzame samenwerking.
- Alles wat we doen zichtbaar is.

Maatregelen

C18 | Budget voor Go Waalwijk; € 150.000 in 2018 en 2019

Met GOWaalwijk dragen we bij aan een gezonde en plezierige leefstijl voor onze inwoners. Sport, cultuur, gezondheid en beweging leveren een positieve bijdrage en verbinden mensen. Om die reden hebben we in 2018 GO geïntroduceerd. Met GO hebben we een platform waarmee we onze inwoners goed kunnen bereiken. In 2019 zetten we GO verder in om samenwerking te versterken en activiteiten en doelgroepen te verbinden om nog meer mensen in beweging te krijgen en om de stad te promoten.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Inzet buurtsportcoaches en cultuurcoaches

We nemen structureel deel aan de Brede Impuls Combinatiefuncties. Het rijk heeft het budget vanaf 2019 opgehoogd en de doelstellingen geactualiseerd. Dit betekent dat we in 2019 de inzet op groepen mensen die belemmeringen ervaren en kwetsbare, minder kansrijke jongeren die een risico hebben op een verminderde actieve leefstijl samen met partners onderzoeken en ontwikkelen.

We gaan samen met onze partners nieuwe en uitdagende initiatieven ontwikkelen. Naast het jaarlijks Sport- en Cultuurplein bieden we in 2019 een ander groots event aan op het gebied van sport, bewegen, cultuur en gezondheid.

Activiteiten in de wijk voor onze kwetsbare ouderen breiden we verder uit. De Bewegcoach Senioren vervult hierin een belangrijke rol.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Scannen van de financiële positie en organisatiekracht van verenigingen

We streven naar gezonde en vitale verenigingen, sterke verenigingen, die financieel gezond zijn en een bredere maatschappelijke rol op kunnen pakken. We zetten hiervoor de verenigingsondersteuner in en we organiseren meerdere keren per jaar netwerkbijeenkomsten. We gaan in 2019 een 0-meting uitvoeren om beter inzichtelijk te krijgen hoe onze verenigingen ervoor staan en wat ze nodig hebben om een sterke vereniging te worden of te blijven.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

B19 | Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)

Als JOGG-gemeente (Jongeren op Gezond Gewicht) creëren we samen met partners een gezonde omgeving waarin de inwoners van Waalwijk, met name jongeren, gezond kunnen wonen, werken, opgroeien en recreëren. We zetten de JOGG-aanpak gemeente breed in binnen de leeftijdsgroep 0-19 jaar, met daarbij aandacht voor de wijken en kernen met hogere overgewichtcijfers. We zetten een tweetal landelijke succesvolle interventies in: de Drinkwater campagne en Team Fit (Gezonde Sportkantine). In 2019 breiden we dit uit met het thema 'Groente, zet de tanden erin' en daarnaast richten we ons meer op de voorkeur van onze inwoners in onze aanpak van overgewicht.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Ontwikkelen nieuwe sportvisie

Bij de uitvoering van ons huidige sportbeleid zijn de kaders uit de kadernotitie Sport 2012-2016 leidend. We willen sport en bewegen als middel de komende jaren verder uitbreiden en ook inzetten op kwetsbare doelgroepen. In 2019 starten we met de ontwikkeling van een nieuwe sportvisie.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Waalwijk				
		2014	2015	2016	2017	2018
Beleidsveld 5: Sport, Cultuur en Recreatie						
Niet-sporters	percentage (%)			49,4%	n.n.b.	n.n.b.
<i>Bron: Gezondheidsmonitor</i>						

Wat mag het kosten?

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-15.525.650	-16.550.966	-16.622.868
Baten	3.302.165	3.233.255	3.291.718
Saldo van lasten en baten	-12.223.485	-13.317.711	-13.331.150
Stortingen en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Stortingen	-536.005	0	-10.201
Onttrekkingen	1.074.207	1.313.603	777.291
Mutaties reserves	538.202	1.313.603	767.090
Saldo na mutaties reserves	-11.685.283	-12.004.108	-12.564.060

Belangrijkste kaders

Projectplan Inzet Buurtsport- en Cultuurcoach 2017-2019

Plan van Aanpak JOGG 2017-2019

Kadernotitie Sport 2012-2016

Beleidsnotitie Buitensport Waalwijk

Regeling Cultuur met Kwaliteit 2013-2016

Regeling Brede Impuls Combinatiefuncties 2017-2020

Kunstvisie 'Verbindingen in beweging'

Mediawet

Regeling Cultuur met Kwaliteit 2017-2020

Verbonden partijen

Streekarchief Langstraat Heusden Altena

Beleidsveld 6 | Sociaal Domein

Ambitie

Alle inwoners van de gemeente Waalwijk moeten (sociaal) veerkrachtig zijn, het is één van de urgenties uit onze strategische visie Waalwijk 2025. Hiervoor moet de samenkracht en burgerparticipatie vergroot worden. Daarnaast wordt er ingezet op het vergroten van de economische zelfredzaamheid en armoedebestrijding. Ook wordt er ingezet op maatschappelijke participatie en inclusie (meedoen). We zetten in op het zelfstandig blijven wonen van zorgbehoevende inwoners en jongeren moeten sociaal en economisch zelfstandig kunnen functioneren.

Daarnaast vindt de doorontwikkeling van de integrale aanpak sociaal domein plaats. Hierin moet niet-geïndiceerde zorg bevorderd worden, moet voorkomen worden dat jongeren tussen wal en schip vallen, moet er een goede algehele toegang zijn tot het sociaal domein en zetten we in op innovatie in de jeugdhulp.

We willen zoveel mogelijk zaken dichtbij huis regelen, dus lokaal, en regionaal alleen wat moet. Juist omdat we vinden dat we zelf hiervoor als gemeente de juiste slag- en daadkracht hebben, niet om direct weer op te schalen naar een regionaal niveau.

Doelstellingen

Doorontwikkeling integrale aanpak sociaal domein

- **Niet geïndiceerde zorg bevorderen**
Herijking koers sociaal domein en het gebruik maken van lokale zorg initiatieven.
- **Voorkomen dat jongeren tussen wal en schip vallen**
Veilig en gezond opgroeien van kinderen en herijking koers sociaal domein. Realiseren van een sluitende aanpak zodat iedere jongere tenminste een opleiding volgt of een dagbesteding / werk heeft. Iedere jongere die het nodig heeft krijgt passende ondersteuning en/of zorg. Er zijn geen thuiszitters.

- **Optimaliseren toegang sociaal domein**
Herijking koers sociaal domein en reorganisatie TWIJZ. Aansluiting jeugdhulp passend onderwijs. Digitalisering toegang sociaal domein.
- **Innovatie jeugdhulp**
Gebruik maken van lokale zorg initiatieven, herijking koers sociaal domein en digitalisering toegang sociaal domein. Versterken van de lokale ondersteuningsinitiatieven in Waalwijk.
- **Eenzaamheid daalt in Waalwijk**

Maatregelen

B19 | Uitwerking Taskforce kindermishandeling

In 2017 is gestart met de regionale Taskforce Kindermishandeling. Doelstelling is om het aantal kinderen dat mishandeld wordt in de regio Hart van Brabant terug te brengen. Om dit te realiseren is een regionaal actieplan opgesteld. Met als uitgangspunt dat het kind centraal staat is er een aanpak geformuleerd op basis waarvan acties zullen worden uitgezet op de volgende gebieden : verantwoord ouderschap, plegeraanpak en slachtofferhulp, onderwijs, sport en recreatie, actief burgerschap en kwetsbare en vergeten kinderen. Belangrijk onderdeel van de aanpak is het speerpunt echtscheidingen. Vanuit de gemeente Waalwijk is aangegeven dit ook als speerpunt van beleid te zien (zie coalitieprogramma 2018 - 2021) en wordt actief deelgenomen in de werkgroep aan de uitwerking van de acties op dit terrein. Doel is om in 2019 actief beleid te formuleren op het gebied van echtscheidingen. Het actieplan zal ter besluitvorming worden voorgelegd aan de raad.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Uitwerking jeugdwerkloosheidsvrije zone

Uit de evaluatiegesprekken hebben we de conclusie getrokken dat het programma 'Jeugdwerkloosheidsvrije zone' een waardevol initiatief is. In 2019 gaan we door op de oude voet en ontwikkelen we een plan hoe het programma er in 2020 en verder uit moet komen zien. In 2019 vraagt dit een nader te bepalen incidentele bijdrage van onze gemeente.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Doorontwikkeling informatieverstrekking

Een belangrijke pijler in de doorontwikkeling van team WijZ is de informatievoorziening. Een belangrijke voorwaarde hiervoor was een nieuwe applicatie voor het team. Begin dit jaar is daarom Zorgned geïmplementeerd. Met behulp van dit systeem zal gestart worden de informatievoorziening rondom het sociale domein verder door te ontwikkelen. Aan de basis hiervoor staan afspraken met de stakeholders van het team zoals team MAO, het College, de Raad en ander belanghebbenden rondom hun informatiebehoefte. De komende tijd zal deze geïnventariseerd worden waarna gestart zal worden met het periodiek voorzien van deze stakeholders met de benodigde informatie.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Doorontwikkeling TWIJZ

Om team WijZ krachtig en duurzaam op de kaart te zetten is in het najaar van 2017 onderzocht hoe de organisatie kon worden verbeterd en dit kon worden gerealiseerd. Dit heeft geleid tot een adviesnotitie over de doorontwikkeling van het team langs drie sporen, te weten cultuur, proces en (organisatie)structuur. In december 2017 is door de directie besloten om hier verder uitwerking aan te geven door het maken van een reorganisatieplan. In dit plan wordt het traject van de oude naar de nieuwe organisatie beschreven.

Door middel van de uitvoering van het reorganisatie beogen we het volgende te bereiken:

- Het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening;
- Het verhogen van de tevredenheid van inwoners;
- Meer en betere aandacht voor de medewerkers;
- Eerder, sneller en beter inspelen op ontwikkelingen en trends;
- Een toename van de vaste formatie en overall afname van de flexibele schil tot gemiddeld 25% waardoor we t.o.v. de huidige kosten besparen en voldoende flexibel blijven om met de vraag mee te bewegen.

Bovenstaande doelen beogen we te bereiken door:

- het instellen van drie gebiedsteams die gebiedsgericht werken. Deze teams bestaan uit (senior) regisseurs die ieder een eigen taakaccent hebben (WMO/Jeugd). Deze manier van werken resulteert in kortere lijnen tussen partners, inwoners en medewerkers van WijZ;

- om de span of control en attention van de leiding te verkleinen (effect meer sturing) wordt een nieuwe leidinggevende laag en functie gecreëerd. De (nieuwe) functie, Coördinator WijZ, komt in de plaats van de vervallen functie senior adviseur WijZ; Tijdelijk (voor 2 jaar) wordt deze coördinator functie uitgebreid met leidinggevende (HR)taken en de opdracht om de gebiedsteams in deze periode zelf-organiserend te maken;
- de vorming van een hoogwaardig zorgloket (voorheen front-office) waar de focus ligt op eerstelijns klantcontact, de juiste doorverwijzing en triage van zorgvragen;
- de verdere bundeling van administratieve taken en 'producten' in een onderdeel zorgservice (voorheen backoffice);
- de vorming van een kwaliteitsteam waar kwaliteit, bedrijfsvoering, procesborging en inhoudelijk (zorg)expertise wordt gebundeld.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Versterken en meer gebruik voorliggend veld en nul-de-lijn zorg

In 2018 zijn we gestart met de voorbereiding van de koersdiscussie Sociaal Domein. De aftrap met de maatschappelijke partners is tijdens een grote bijeenkomst op 6 november.

Doel is om samen te werken aan verbetervoorstellen voor de komende jaren rond een zevental thema's. Bij ieder thema drie uitdagingen: 1) meer preventie, 2) meer outreachend werken en 3) meer oplossingen vanuit de samenleving. Het actiepunt betreft de uitwerking van de derde uitdaging. Presentatie uitvoeringsagenda voorjaar 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Structureel verhogen innovatiebudget lokale initiatieven jeugdzorg

Vanaf 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de Jeugdhulp. Een van de speerpunten is om op lokaal niveau innovatie toe te passen. Het daarvoor beschikbare budget in de afgelopen jaren was beperkt en al bestemd voor reeds ingezet nieuw beleid. Om innovatie vanaf 2019 een nieuwe impuls te geven zijn extra middelen beschikbaar gesteld. Doelstelling is om de bestaande lokale ondersteuningsstructuur te verbeteren (b.v. laagdrempelige opvoedondersteuning onder

verantwoordelijkheid van Contour de Twern d.m.v. inzet van vrijwilligers). Doel is dat burgers (ouders en jeugdigen) niet direct aanspraak hoeven te maken op de duurdere geïndiceerde jeugdhulp.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Inzetten op meer preventie

In 2018 zijn we gestart met de voorbereiding van de koersdiscussie Sociaal Domein. De aftrap met de maatschappelijke partners is tijdens een grote bijeenkomst op 6 november.

Doel is om samen te werken aan verbetervoorstellen voor de komende jaren rond een zevental thema's. Bij ieder thema drie uitdagingen: 1) meer preventie, 2) meer outreachend werken en 3) meer oplossingen vanuit de samenleving. Het actiepoint betreft de uitwerking van de eerste uitdaging. Presentatie uitvoeringsagenda voorjaar 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Opzetten gebiedsteams

Een belangrijk onderdeel van het traject van de oude naar de nieuwe organisatie van team WijZ is het gebiedsgericht werken. Dat wil zeggen dat aan de hand van statistiek van het CBS, het aantal inwoners, het werkaanbod van de afgelopen jaren en de bestaande postcodegebieden de gemeente Waalwijk is ingericht in drie gebiedsteams, te weten: Waalwijk Noord, Waalwijk Zuid en Sprang Capelle / Waspik / Waalwijk West (vanaf nu te noemen: Waalwijk West).

Wat moet het opleveren?

- Dichter bij de inwoners en partners met vaste gezichten per gebied vanuit team WijZ;
- Kortere lijnen tussen partners, inwoners en de medewerkers van team WijZ;
- Verlaging doorlooptijden;
- Verhoging tevredenheid inwoners die gebruik maken van de toegang.

De drie gebieden zien er als volgt uit:

Zone	Postcode	Naam wijk / buurt
------	----------	-------------------

1	5141, 5142, 5145	Besoyen, Centrum, Baardwijk, De Hoef en Haven
2	5143, 5144	Bloemenoord, Hoefsven, Meerdijk, Zanddonk, St Antoniusparochie
3	5161, 5165, 5146	Vrijhoeve-Capelle, Waspik, Overdiepse Polder, Sprang, Landgoed Driessen en Berkh

---

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

C18 | Structureel budget voor Integrale Aanpak Sociaal Domein; jaarlijks € 150.000

In 2013 werd de Transitienota vastgesteld. Nu 5 jaar later is besloten samen met partners tot een Herijking van de Sociale Visie te komen en gezamenlijke een Uitvoeringsagenda Sociaal Domein op te stellen. De agenda zal worden vormgegeven langs een 7-tal thema's; opvoeden en opgroeien, maatschappelijke participatie, oplossingen voor eenzaamheid, veilige leefomgeving voor jong en oud, onbeperkt meedoen in Waalwijk, oog voor elkaar en samenwerken met de gemeente. Uitgangspunt bij de uitvoering van de agenda is gedeeld eigenaarschap, maar daarbij dient de gemeente natuurlijk wel haar deel van de verantwoordelijkheid (ook financieel) te kunnen pakken, zodat voorgesteld wordt een structureel budget van € 150.000 beschikbaar te stellen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Uitvoering jeugdgezondheidszorg

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) vormt een belangrijk onderdeel van het jeugdbeleid en wordt uitgevoerd door de GGD Hart voor Brabant. De JGZ richt zich op 0 – 19 jarigen waardoor zij bij uitstek de organisatie is om vroegtijdig te signaleren als er sprake is van risicokinderen. Jaarlijks worden er bij de GGD HvB, naast het verplichte basistakenpakket, ook plustaken ingekocht. Deze aanvullende taken sluiten meestal aan bij reeds lopende activiteiten zoals JOGG, statushouders, Vroegsignalering, leerplicht, VVE en verslavingszorg.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Inzet schakelfunctie

Bij de invoering van de Jeugdwet zijn gemeenten verantwoordelijk gemaakt voor de aansluiting met Passend Onderwijs. Om deze aansluiting tot stand te laten komen is er eind 2016 gestart met de invoering van de schakelfunctie. Enkelvoudige problematiek wordt door de schakelfunctionaris zelf opgelost, meervoudige problematiek wordt doorgezet naar team WijZ. In 2018 heeft de evaluatie met de scholen plaats gevonden en zijn er afspraken gemaakt voor 2019 waarbij de schakelfunctie beter aan kan gaan sluiten bij de zorgstructuur op de scholen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Doelstellingen

Sociale veerkracht

- **Samenkracht en burgerparticipatie vergroten**
  - vergroten sociale cohesie
  - verhogen participatie/vrijwilligers Waalwijk

- **Vergroten economische zelfredzaamheid en daling armoede in Waalwijk**
  - we willen de uitstroom bevorderen van de participatiewet
  - we zorgen voor voldoende beschermde werkgelegenheid
  - de jeugdwerkloosheid neemt af
  - we willen dat het besteedbaar inkomen van alle Waalwijkse gezinnen minimaal boven de armoedegrens ligt

- **Maatschappelijke participatie en inclusie (meedoen): onze inwoners doen volwaardig mee in de samenleving**

- **Zelfstandig wonen zorgbehoevende inwoners stimuleren**
  - we streven naar een adequaat voorzieningen niveau. Daarnaast is vroegsignaleren en het ondersteunen van verwarde personen belangrijk. Daarnaast begeleiden en

faciliteren we vrijwilligers en mantelzorgers.

- **Jongeren functioneren sociaal en economisch zelfstandig**

- verhogen participatiegraad door onderwijs of werk

- **Integratie Vergunninghouders**

- In het najaar van 2018 wordt een plan van aanpak integratie vergunninghouders 2018- 2020 vastgesteld. In dit plan zal de succesvolle aanpak van de HOBtrajecten via Baanbrekers worden voortgezet en verder ontwikkeld.
- Waalwijk zal actief meedoen in de ontwikkeling van de pilot integrale aanpak inburgering Hart van Brabant, in ontwikkeling en uitvoering.

- **Vroegsignaleren en ondersteunen van verwarde personen**

We werken aan een sluitende ketenaanpak rondom personen met verward gedrag in gemeente Waalwijk. De cijfers laten zien dat er ook in Waalwijk een forse stijging van het aantal incidenten met verwarde personen is. De problematiek vraagt om een integrale aanpak, waarbij we een koppeling maken tussen diverse domeinen binnen de gemeente en samen met maatschappelijke partners opereren.

- De aanpak moet onder andere leiden tot toename van het aantal meldingen over mensen met verward gedrag, een afname van overlast en het ondersteunen van verwarde personen en betrokkenen.

- **We zijn sinds 2012 'dementievriendelijke gemeente' en willen dit blijven**

Het aantal ouderen met psychogeriatrische problemen zal naar verwachting ook in de komende decennia blijven stijgen. Zo lang mogelijk thuis blijven wonen is een grote wens van mensen met dementie en hun mantelzorgers; de gemeente Waalwijk wil dit stimuleren.

Maatregelen

C18 | Structureel verhogen innovatiebudget lokale initiatieven jeugdzorg; jaarlijks met € 44.000 zodat er € 100.000 beschikbaar is

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

C18 | Structureel budget voor het inwonerspanel; jaarlijks € 34.000

In het coalitieprogramma is jaarlijks €34.000 opgenomen voor het inwonerspanel. Hieruit wordt (o.a.) menskracht, software en marketing/communicatie betaald.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Mental mobility project

In het nieuwe beleidsplan Samen uit de Armoede gaan we komende jaren de focus verleggen van het verzachten van de gevolgen van de armoede naar het duurzaam bestrijden van armoede. Primair speerpunt wordt het doorbreken van generatie-armoede. Dit gaan we doen met een stress-sensitieve aanpak gebaseerd op gedragswetenschappelijke inzichten. Het doel is duurzaam de positie van de ouders en kind sociaal en economisch te versterken. Voor het effectief bestrijden van kinderarmoede is het belangrijk dat de aanpak zich niet alleen richt op het kind, maar op het hele systeem rond het kind. In 2019 starten we met een project "Ieder kind verdient een toekomst" gebaseerd op de methodiek van Mobility mentoring. Mobility Mentoring is een aanpak die zich richt op meerdere problemen die in samenhang met elkaar worden aangepakt. Het uitgangspunt van Mobility Mentoring is het wetenschappelijke inzicht dat chronisch stress door een langdurig gebrek aan voldoende financiële middelen invloed heeft op het gedrag van mensen. Het nieuwe beleidsplan Samen uit de Armoede wordt in het vierde kwartaal van 2018 behandeld in de raad. In het beleidsplan Samen uit Armoede wordt gevraagd om vanuit de extra middelen bestrijding armoede kinderen (Klijnsma gelden) voor 2019 tot en met 2022 jaarlijks een bedrag van € 100.000 voor de uitvoering beschikbaar te stellen. In samenwerking met de Universiteit van Tilburg wordt een impactmeting opgezet.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Voldoen aan taakstelling beschut werken

Ook in 2019 geven we Baanbrekers de opdracht om de taakstelling beschut werk te realiseren. De voorlopige opdracht van het rijk is dat onze gemeente 15 van dit soort beschermde werkplekken moet realiseren in 2019. De financiering nemen we mee in de bijdrage aan Baanbrekers.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Structureel budget IASD

Zie voor toelichting maatregel C18 – Structureel budget voor Integrale Aanpak Sociaal Domein.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Grip op Geld project

We zetten in op het voorkomen en aanpakken van financiële problemen. In zowel het beleidsplan armoede en het beleidsplan schuldhulpverlening is dat een belangrijk speerpunt. In het beleidsplan schuldhulpverlening wordt de focus verlegd van het aanpakken van schulden naar het voorkomen van schulden. Uit landelijke analyses blijkt dat jongeren behoren tot de risicogroep. Door te gaan samenwerken met scholen en het jongerenwerk willen we jongeren financieel bewust maken om te voorkomen dat ze schulden maken. Het project Grip op Geld is een samenwerking tussen de middelbare scholen in de Langstraat, de Tavenu, de Rabobank en de Langstraat gemeenten. In de week van het geld volgen de derde klassers van de scholen een programma gericht op het financieel bewust maken van de jongeren. In maart 2017 is het project van start gegaan. De scholen gaan het thema geld / project Grip op Geld bestendigen in het lesprogramma en stellen hiervoor middelen beschikbaar. Voor de aanvullende financiering is een gemeentelijke bijdrage nodig van de Langstraat gemeenten. In het beleidsplan Samen uit Armoede voor de periode 2019 - 2022 wordt voorgesteld het project Grip op Geld op te nemen als instrument. Het beleidsplan wordt in het vierde kwartaal 2018 aangeboden aan de raad.

indicatoren:

- aantal middelbare scholen dat het programma opneemt in het lesprogramma
- aantal leerlingen dat deelneemt aan het programma Grip op Geld.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Sluitende aanpak dementie

Als dementievriendelijke gemeente richten wij ons op informatieverstrekking en taboedoorbreking en het ontwikkelen van voldoende ondersteuningsaanbod voor mensen met dementie en hun omgeving. In 2019 borgen we de activiteiten van de dementieconsulent in de gemeente, versterken we de ketenzorg op het gebied van dementie en experimenteren we met nieuwe Wmo-arrangementen voor mensen met dementie. Hierbij houden we oog voor landelijke en regionale ontwikkelingen en zoeken we actief de samenwerking met andere gemeenten in regio Hart van Brabant op.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | WMO voorzieningen

De gemeente Waalwijk draag zorg voor een adequaat aanbod van maatwerkvoorzieningen passend binnen de kaders Wmo, Verordening Maatschappelijke Ondersteuning (MO) gemeente Waalwijk, Beleidsregels MO gemeente Waalwijk, dat -indien van toepassing- voldoet aan gestelde inkoop (kwaliteits-)voorwaarden. Te denken valt aan woon- en vervoersvoorzieningen, huishoudelijke hulp, begeleiding en dagbesteding.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Project Wijk GGZ

In het kader van de aanpak verwarde personen, zetten we in Waalwijk in op goede toeleiding naar passende zorg (outreachinge werkwijze) en preventie door vroegsignalering (o.m. de cursus Mental Health First Aid - MHFA). Een van de concrete uitwerkingen was de start van een pilot Wijk-GGZ'er in 2018. Na een evalueatie in 2018 bepalen we het vervolg en de borging van de pilot in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Impuls onafhankelijke cliëntondersteuning

Inwoners met ondersteuningsvragen kunnen een beroep doen op onafhankelijke cliëntondersteuners die hen bijstaan met informatie, advies en ondersteuning ten aanzien van de voorzieningen waar ze gebruik kunnen maken. Ze vertegenwoordigen de individuele belangen van inwoners vanuit een onafhankelijke positie, los van team WijZ of andere gemeentelijke voorzieningen; en onafhankelijk van zorgaanbieders. Waalwijk heeft cliëntondersteuning daarom buiten de gemeente belegd bij ContourdeTwern, die de functie uitvoert met getrainde vrijwilligers. De impuls betreft verbetering van de registratie naar aard en aantal vragen, voorzien in leemtes in deskundigheid en capaciteit, waarbij ContourdeTwern zo nodig ook professionele ondersteuners in kan huren en vergroten van de bekendheid van de functie bij het brede publiek. ContourdeTwern ontwikkelt daarvoor een voorstel, de gemeente beslist daarover najaar 2018.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Burgerinitiatieven stimuleren

Het beleid burgerparticipatie wordt eind 2018/ begin 2019 geëvalueerd. Mede op basis daarvan zullen vanaf 2019 vernieuwde, nieuwe en oude instrumenten ingezet worden bewoners te stimuleren initiatieven te ontplooiën op voor hen interessante voorwerpen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

C18 | Maatschappelijke activering structureel € 150.000

Eind 2018 ronden we het plan van aanpak af waarmee we maatschappelijke participatie gaan vormgeven. Zo realiseren we in 2019 een eerste pilot om inwoners van de bank te laten komen en op een nuttige manier mee te laten doen in de samenleving.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

B19 | Ondersteunen en waarderen van mantelzorgers

Vanwege de grote waarde van mantelzorgers en vrijwilligers voor de samenleving wordt in het kader van de hervorming van de langdurige zorg en ondersteuning ingezet op het versterken, verlichten en verbinden van de

informele zorg. Vanuit de wettelijke taak (Wmo en Wlz) worden mantelzorgers ondersteund via algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn onder andere ondersteuning door de mantelzorgcoach, aanbod mantelzorgvouchers voor dagdelen huishoudelijke hulp en respijtzorg, cursussen en inloopbijeenkomsten 'Tijd voor jezelf', informatieverstrekking over mantelzorg, etc.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Onderzoek naar burgerbegroting

In het vierde kwartaal van 2018 wordt een start gemaakt met het onderzoeken naar de mogelijkheid om een burgerbegroting te introduceren in de gemeente Waalwijk en hoe deze te borgen in de jaarlijkse Planning & Control cyclus. De oriënterende bevindingen van dit onderzoek worden vervolgens voorgelegd aan het college van B&W, voordat een eventuele uitwerking van de "Waalwijkse burgerbegroting" plaats gaat vinden in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den, Kleijngeld Nol

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Waalwijk				
		2014	2015	2016	2017	2018
Beleidsveld 6 Sociaal Domein						
Kinderen in uitkeringsgezin <i>Bron: VJI</i>	% kinderen tot 18 jaar	4,20%	4,63%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Netto arbeidsparticipatie <i>Bron: CBS Arb. deelname</i>	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	65,40%	65,90%	67,10%	n.n.b.	n.n.b.
Achterstandsleerlingen <i>Bron: VJI</i>	% 4 t/m 12 jarigen	4,20%	4,63%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Werkloze jongeren <i>Bron: VJI</i>	% 16 t/m 22 jarigen	1,13%	0,85%	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
Personen met bijstandsuitkering <i>Bron: CBS Participatiewet</i>	per 1.000 inwoners 18 jaar eo		26,6	27,5	27,6	n.n.b.
Lopende re-integratievoorzieningen <i>Bron: CBS Participatiewet</i>	per 1.000 inwoners 15 t/m 65 jaar		11,3	9,5	12,5	n.n.b.
Jongeren met jeugdhulp <i>Bron: CBS Jeugd</i>	% van alle jongeren tot 18 jaar		6,50%	8,20%	8,50%	n.n.b.
Jongeren met jeugdbescherming <i>Bron: CBS Jeugd</i>	% van alle jongeren tot 18 jaar		0,75%	0,75%	n.n.b.	n.n.b.
Jongeren met jeugdreclassering <i>Bron: CBS Jeugd</i>	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar		0,35%	0,40%	0,40%	n.n.b.

Cliënten met een maatwerkarrangement WMO <i>Bron: CBS/MSD/WMO</i>	aantal per 1.000 inwoners	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

vijk

Wat mag het kosten?

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-47.351.133	-47.329.886	-51.209.641
Baten	13.145.864	12.403.436	14.232.754
Saldo van lasten en baten	-34.205.270	-34.926.450	-36.976.887
Stortingen en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Onttrekkingen	618.987	646.628	2.000.000
Mutaties reserves	618.987	646.628	2.000.000
Saldo na mutaties reserves	-33.586.283	-34.279.822	-34.976.887

Belangrijkste kaders

Notitie Burgerparticipatie, september 2015 en januari 2017

Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning 2018

Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2018

Verordening Jeugdhulp 2017

Beleidsregels Jeugdhulp 2017

Armoedenota "Op eigen kracht waar het kan, een steun in de rug waar het moet" 2015.

Beleidsplan Schuldhulpverlening Gemeente Waalwijk 2017 - 2020

Harmonisatie Kinderopvang en Peuterspeelzalen

Koers Jeugdhulp: Samen met de jeugd 2018

Andere kijk, goed voor elkaar, Transitieplan voor het sociale domein in Waalwijk

Verbonden Partijen

Baanbrekers

Beleidsveld 7 | Volksgezondheid en Milieu

Ambitie

In dit beleidsveld gaat het over (1) milieu en (2) volksgezondheid. Onze ambities voor afval (circulaire economie), groen & natuur en energie vindt u terug in het Programma Duurzaamheid.

Op het gebied van milieu werken we aan de kwaliteit van de bodem, lucht, geur, licht en de externe veiligheid. In ons gezondheidsbeleid streven we naar het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking of van specifieke groepen daaruit, evenals het voorkomen en vroegtijdig opsporen van ziekten.

Doelstellingen

Beheer Openbare Ruimte

Wij voorzien in de maatschappelijke wens de openbare ruimte, schoon, heel en veilig te houden en ons gemeentelijk vastgoed duurzaam in stand te houden tegen efficiënte inzet van gemeenschapsgeld. Wij streven naar betrouwbaarheid in onze processen en afspraken.

Water / riolering

“Doelmatig op weg naar een klimaatbestendig Waalwijk”

De gemeente Waalwijk wil zich op een doelmatige wijze ontwikkelen tot een klimaatbestendige stad. Bij de uitvoering van haar watertaken dient de gemeente zich te houden aan de wettelijke kaders en beleidslijnen. Het speelveld is echter ruimer dan alleen de wet. Het klimaat verandert en leidt tot extremere buien. De openbare ruimte wordt steeds voller en de burger is beter geïnformeerd en stelt steeds hogere eisen. Stedelijk waterbeheer speelt hierbij een belangrijke rol.

Maatregelen

B19 | Fase 2 van het grondstoffenbeleidsplan wordt opgestart

Uit de evaluatie over de implementatie van het Grondstoffenbeleidsplan blijkt dat stap 1 uit het Grondstoffenbeleidsplan heeft geleid tot een forse impuls om te komen tot meer hergebruik en minder restafval. Met stap 1 zal het echter niet mogelijk zijn om de doelstelling voor 2021 (85 % hergebruik en maximaal 45 kilogram restafval per inwoner) te halen. Stap 2 uit het beleidsplan is dan nodig. Deze stap voorziet in een nog verdergaande verlaging van het serviceniveau van restafval en verhoging van de service voor het aanbieden van herbruikbare grondstoffen.

Uitgaande van bewezen ervaringen in andere gemeenten worden een aantal scenario's voor de laagbouw in Waalwijk uitgewerkt. Voor het buitengebied en met name de hoogbouw zijn

maatwerkoplossingen nodig. De scenario's richten zich op de vier belangrijkste afvalstromen die aan huis worden ingezameld, te weten restafval, GFT-afval, PMD-afval en papier.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Doelstellingen

Milieu

- **Bodem**

Naast de chemische bodemkwaliteit spelen er meer thema's in de bodem, zoals de ondergrondse opslag en energie opslag. Bij de ontwikkeling van nieuwe ruimtelijke projecten wordt gekeken naar meer aspecten van de bodem dan alleen bodemverontreiniging waardoor integratie van andere beleidsvelden met bodem wordt bevorderd.

- **Externe veiligheid**

- Uitvoering geven aan de in 2017 vastgestelde Beleidsvisie Externe Veiligheid.
- Uitvoering geven aan het regionaal werkprogramma Impuls OmgevingsVeiligheid (IOV) 2018. Dit programma is eind 2017 vastgesteld, wordt uitgevoerd door de OMWB en wordt gesubsidieerd door het Rijk. Het programma heeft onder meer betrekking op:
  - adviezen over externe veiligheid bij vergunningverlening, toezicht en handhaving,
  - opstellen en toetsen van risicoanalyses, advisering over externe veiligheidsaspecten bij ruimtelijke ontwikkelingen, verantwoording groepsrisico, actueel houden en verbeteren risicokaart,
  - EV in de gemeentelijke en provinciale omgevingsvisie en transport van gevaarlijke stoffen.

- **Geluidshinder neemt niet toe**

Gestreefd wordt naar het minimaal handhaven van de huidige geluidsniveaus. Waar dat niet mogelijk is wordt er naar gestreefd om het aantal geluid gehinderden per saldo lager te krijgen. Een belangrijk instrument is het toepassen van geluidsarmer asfalt. Het uitvoeringsbeleid hiervoor ligt vast in het Mobiliteitsplan.

- **Luchtkwaliteit en geur**

In de gemeente Waalwijk wordt overal voldaan aan de wettelijke luchtkwaliteitsnormen en wordt, afhankelijk van de beïnvloedingsruimte en financiële mogelijkheden, gewerkt aan een verbetering van de luchtkwaliteit volgens de GGD richtlijnen. De gemeente Waalwijk beschikt niet over een specifiek beleid voor geur afkomstig van veehouderijen en industrie.

- **Water / riolering levert bijdrage klimaat bestendig Waalwijk**

De gemeente Waalwijk wil zich op een doelmatige wijze ontwikkelen tot een klimaatbestendige stad. Bij de uitvoering van haar watertaken dient de gemeente zich te houden aan de wettelijke kaders en beleidslijnen. Het speelveld is echter ruimer dan alleen de wet. Het klimaat verandert en leidt tot extremere buien. De openbare ruimte wordt steeds voller en de burger is beter geïnformeerd en stelt steeds hogere eisen. Stedelijk waterbeheer speelt hierbij een belangrijke rol.

Maatregelen

B19 | Energiebesparing en duurzame energieopwekking

Om in 2043 klimaatneutraal te kunnen zijn moet er gewerkt worden aan het besparen van energie en het opwekken van duurzame energie. Bij het besparen van energie is verduurzaming van de woningvoorraad een belangrijke pijler. Daarnaast heeft het Rijk de aansluitplicht op gas per 1 juli 2018 afgeschaft. Nieuwbouw wordt niet meer op het gas aangesloten. In 2021 moet de gemeente duidelijkheid bieden over het gasloos maken van de bestaande woningbouw middels een warmtetransitieplan.

Voor het opwekken van duurzame energie zijn we bezig met de herontwikkeling van het windmolenpark op Haven 8 en wordt de mogelijkheden voor een zonnepark op de voormalige stortlocatie Gansoyensesteeg bekeken.

In september 2018 is een programma manager duurzaamheid benoemd. Samen met hem zal verder bekeken worden welke projecten opgestart worden die vanuit energie bedragen aan het halen van onze duurzaamheidsdoelstelling.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Actualiseren van het BP Geluidtoedeling

Indien in 2018 blijkt dat het nodig is om het BP Geluidstoedeling te actualiseren, vindt de actualisatie 2019 plaats.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Gebiedsontwikkeling Westelijke Langstraat

Het gebied Westelijke Langstraat is onderdeel van het gewenste natuurnetwerk in Waalwijk, provinciale Natuurnetwerk Brabant en een in Europees verband aangewezen Natura 2000-gebied. Verdroging en vervuiling door stikstof tasten de natuur in de Westelijke Langstraat aan. Daarom heeft de provincie het initiatief genomen om samen met Waterschap Brabantse Delta, Staatsbosbeheer en de gemeente Waalwijk de komende jaren nieuwe natuur te ontwikkelen en ervoor te zorgen dat de bestaande natuur behouden blijft. Hiervoor worden onder andere landbouwpercelen omgevormd naar natuur in een integrale gebiedsontwikkeling. Andere aspecten zoals cultuurhistorie, recreatie, wateroverlast en landbouw krijgen daarom ook ruime aandacht binnen het project. Belanghebbenden uit het gebied worden nauw bij de plannen betrokken. In 2019 gaat de planvorming van MER en PIP in procedure.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Ecologische verbindingzones

Regio Hart van Brabant heeft een natuurbod opgesteld om een bijdrage te leveren aan het regionale deel van het provinciale Natuurnetwerk Brabant (gebiedsniveau). We zien dit bod als start en gaan er een vervolg aan geven door in regioverband een bijdrage te leveren aan de volgende stap op weg naar realisatie (project- en programmaniveau). Voor de gemeente Waalwijk betekent dit dat 2 ecologische verbindingzones (evz's), namelijk 's-Gravenmoerse Gat en Eendennest, deel uitmaken van dit natuurbod. In 2019 gaan we een plan van aanpak maken om deze evz's samen met andere partijen te kunnen gaan realiseren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

Doelstellingen

Volksgezondheid

Gezondheidsbeleid

We voeren zowel een regionaal als een lokaal gezondheidsbeleid. In de regionale nota Gezondheidsbeleid (regio Midden Brabant) 2016 – 2019 hebben we de volgende doelstellingen opgenomen:

- jongeren onder de 18 jaar drinken geen alcohol;

- kinderen hebben een gezond gewicht;
- het (ziekte)verzuim van leerlingen neemt af.

De gemeente heeft niet de mogelijkheid en de middelen om op alle gezondheidsthema's in te zetten. Daarom kiezen wij voor enkele speerpunten waarover onderzoeksgegevens aantonen dat er in Waalwijk nog gezondheidswinsten te behalen zijn. Daarnaast blijven we aandacht houden voor andere doelgroepen en zetten we jaarlijks in op extra thema's die raakvlakken hebben met andere beleidsterreinen van de gemeente.

In het kader van de Wet publieke gezondheid zijn wij ook verantwoordelijk voor de jeugdgezondheidszorg. De GGD voert die voor ons uit; zie hiervoor Beleidsveld 6 Sociaal Domein.

Preventie en handhaving Drank- en horecawet

Ook in het kader van de Drank- en horecawet zijn wij verplicht om alcoholgebruik onder jongeren tegen te gaan. Onze doelstellingen zijn op regionaal niveau opgesteld, zodat er eenduidigheid ontstaat in preventiebeleid en we regionale afspraken kunnen maken met samenwerkingspartners. Daarnaast zijn er in ons Preventie- en handavingsplan 2016 – 2019 twee lokale doelstellingen opgenomen:

- afname alcoholgebruik en de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik door personen onder de 18 jaar;
- afname van dronkenschap (met name tijdens uitgaansavonden in het publieke domein).

We zullen in 2019 zowel het gezondheidsbeleid als het preventie- en handavingsplan evalueren en vernieuwen.

Maatregelen

B19 | Terugdringen (en zoveel mogelijk voorkomen) van overgewicht bij jongeren

Om ervoor te zorgen dat inwoners van gemeente Waalwijk op een gezond gewicht komen en blijven zetten wij verschillende regionale en lokale maatregelen in, waaronder de JOGG-aanpak en de Gezonde School aanpak. Deze maatregelen hebben wij verder uitgewerkt via ons sportbeleid. Zie hiervoor maatregel Jongeren op Gezond Gewicht van Beleidsveld 5 Sport.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Terugdringen van alcoholgebruik bij jongeren door middel van alcoholpreventie

Om deze doelstellingen te bereiken zijn zowel lokaal als regionaal maatregelen en actie opgesteld. Regionaal wordt gewerkt aan betere nazorg na alcoholintoxicatie en campagnes om bewustwording te creëren. Op lokaal niveau bieden we in het onderwijs diverse interventies aan en richten wij ons op beïnvloeding van de omgeving van jongeren, met name ouders. Daarnaast zetten we in op samenwerking met bijvoorbeeld lokale horeca en sportvereniging om zo een gezamenlijke verantwoordelijkheid te pakken in de doelstellingen van de Drank- en horecawet. De gewenste effecten worden gemonitord door de GGD Hart van Brabant. Echter, er kunnen geen harde verbanden tussen preventie en handhaving en de resultaten gelegd worden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Waalwijk				
		2014	2015	2016	2017	2018
Beleidsveld 7 Volksgezondheid en Milieu						
Omvang huishoudelijk restafval <i>Bron: CBS Huishoudelijk afval</i>	aantal kg per inwoner	144	110	97	94	n.n.b.
Hernieuwbare elektriciteit <i>Bron: RWS Kmo</i>	percentage (%)	5,30%	4,90%	5,60%	n.n.b.	n.n.b.

Wat mag het kosten?

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-8.658.850	-8.372.703	-8.662.497
Baten	8.604.724	8.126.783	8.207.753
Saldo van lasten en baten	-54.126	-245.920	-454.744
Stortingen en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Stortingen	-2.203.890	-8.175.741	-26.588
Onttrekkingen	2.965.307	8.550.960	222.060
Mutaties reserves	761.417	375.219	195.472
Saldo na mutaties reserves	707.291	129.299	-259.272

Belangrijkste kaders

Regionale nota Gezondheidsbeleid 2016 – 2019

Wet publieke gezondheid

Preventie- en handhavingsplan alcohol gemeente Waalwijk 2016 – 2019

Notitie Preventie en Handhaving Alcohol gemeente Waalwijk 2016 - 2019

Drank – en Horecawet

APV

Beeldkwaliteit Onderhoud Wegen

IUP

GRP

Groenstructuurplan

Verbonden partijen

Regionale Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

GGD Hart voor Brabant

Regionale Ambulance-voorziening Brabant Midden-West-Noord

Beleidsveld 8 | Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Ambitie

In onze strategische visie staat onze ambitie om een aantrekkelijke gemeente te zijn om te wonen, werken, leren en ondernemen. Dit willen we onder andere bereiken via (1) een goede inrichting van de ruimte, (2) kwalitatief goede en voldoende huisvesting en (3) een focus op gebiedsgericht werken.

Om Waalwijk ruimtelijk aantrekkelijk te laten blijven bevorderen we het gewenste ruimtegebruik. Ook willen we de ruimtelijke kwaliteit waar mogelijk verhogen. Daarbij streven we bij ruimtelijke ontwikkelingen naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, eigenaren, ontwikkelaars en de overheid. De komende jaren ligt een belangrijke focus op de invoering van de Omgevingswet.

Waalwijk moet aantrekkelijk zijn om te wonen. Daarom streven we naar een voldoende aanbod van woningen en woonmilieus voor alle doelgroepen. Gelet op de uitdagingen die klimaatverandering voor ons in de nabije toekomst brengt, willen we onze woningaanbod zo toekomstbestendig mogelijk maken. Tevens zetten we in op adequate huisvesting voor arbeidsmigranten die in Waalwijk komen werken.

Op het terrein van gebiedsgericht werken zetten we sterk in op het vergroten van de betrokkenheid van bewoners en ondernemers bij de leefomgeving.

Doelstellingen

Ruimtelijke ordening

- **Omgevingswet, Waalwijk is omgevingswet-proof**

We zijn klaar voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021. Het rijk is bezig met de ontwikkeling van een stelselherziening in de vorm van een nieuwe Omgevingswet. Met deze wet heeft het rijk tot doel een geheel nieuw samenhangend stelsel te vormen als het gaat om de wet- en regelgeving voor de fysieke leefomgeving. De invoering van deze wet betekent een grote operatie met impact op bijna de gehele gemeentelijke organisatie. Met in ieder geval gevolgen voor beleid- en planvorming, vergunningverlening, werkprocessen, digitale systemen, burgerparticipatie, competenties, cultuur. Volgens de huidige planning gaat de Omgevingswet in 2021 in werking treden.

- **Samenhangend ruimtelijk beleid**

Via de structuurvisie is een samenhangend ruimtelijk beleid geformuleerd dat op hoofdlijnen

de ambities weergeeft voor 2035 en er is een visie uitgewerkt voor 2025. In 2016 is een structuurvisie vastgesteld door de raad. Belangrijk onderdeel van de structuurvisie is het uitvoeringsprogramma. In het uitvoeringsprogramma staat welke concrete projecten uitgevoerd moeten worden om de structuurvisie te realiseren. De structuurvisie gaat straks samen met het andere strategische beleid op in een omgevingsvisie op basis van de Omgevingswet.

- **We voeren een actief grondbeleid bij uitbreidingslocaties en passief beleid bij binnenstedelijke locaties**

Daarnaast zorgen we voor een rechtvaardige diversiteit van grondprijzen op basis van het soort woningbouw. De gemeente Waalwijk wenst deze doelstellingen te realiseren met behulp van de haar ter beschikking staande publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instrumenten.

Maatregelen

B19 | Natte Natuurparel Westelijke Langstraat Gebiedsontwikkeling Westelijke Langstraat

Het gebied Westelijke Langstraat is onderdeel van het gewenste natuurnetwerk in Waalwijk, provinciale Natuurnetwerk Brabant en een in europees verband aangewezen Natura 2000-gebied. Verdroging en vervuiling door stikstof tasten de natuur in de Westelijke Langstraat aan. Daarom heeft de provincie het initiatief genomen om samen met Waterschap Brabantse Delta, Staatsbosbeheer en de gemeente Waalwijk de komende jaren nieuwe natuur te ontwikkelen en ervoor te zorgen dat de bestaande natuur behouden blijft. Hiervoor worden onder andere landbouwpercelen omgevormd naar natuur in een integrale gebiedsontwikkeling. Andere aspecten zoals cultuurhistorie, recreatie en landbouw krijgen daarom ook ruime aandacht binnen het project. Belanghebbenden uit het gebied worden nauw bij de plannen betrokken. In 2019 gaat de planvorming van MER en PIP in procedure.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

B19 | Uitvoeren Pilots Omgevingswet

In het kader van de Omgevingswet zijn we de volgende pilots gestart:

- Pilot VAB-beleid: keukentafelgesprekken voor agrariërs over hun toekomstplannen

- Pilot woonwijken: verkennen nieuwe regelmogelijkheden Omgevingswet voor de bestemming wonen
- Pilot geodata: verkennen welke geo-data beschikbaar (te maken) is en waar we behoefte aan hebben
- Pilot inwoner aan zet: ontwikkelen stappenplan om procedures te verbeteren en te versnellen

In 2019 gaan we een vervolg geven aan de pilots door de resultaten toe te passen indien daardoor onze dienstverlening verbetert.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Uitvoeren Plan van Aanpak Omgevingswet

In 2018 is gestart met het maken van plan van aanpak voor de invoering van de Omgevingswet. Na vaststelling van het plan van aanpak in 2019 gaan we starten met het uitvoeren van het plan van aanpak.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Uitbreidingslocaties woningbouw (Landgoed Driessen, Akkerlanen)

Landgoed Driessen

In 2013 is het geactualiseerde bestemmingsplan vastgesteld. Dit vormt de grondslag voor de verdere realisering van Landgoed Driessen middels uitwerkingsplannen. In 2019 zal in het gebied Lommerrijk begonnen worden met de realisatie van woningbouw. Het plan biedt ruimte voor de realisatie van ruim 200 woningen. Tevens zullen nog een aantal woningen opgeleverd worden in de gebiedsdelen Het Koetshuis en De Villa waarna het verder woonrijp maken van deze beide gebieden op kan starten.

Akkerlanen

Nadat de raad het sein op "groen" heeft gezet voor de verdere uitwerking van het stedenbouwkundig schetsontwerp "Watervingers" zijn er onderhandelingen opgestart met de

beoogd ontwikkelaar. Uitgangspunt daarbij is dat de gemeente de in haar eigendom zijnde gronden verkoopt aan de ontwikkelaar welke vervolgens op basis van door de gemeente te stellen eisen bouwrijp laat maken. Hierna kunnen de woningen/kavels binnen het plangebied worden verkocht. Verwacht wordt dat een en ander begin 2019 contractueel rond is en de bestemmingsplanprocedure van start kan gaan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Geld

B19 | Opstellen nieuwe nota grondbeleid 2019-2022

Met de raad is de afspraak gemaakt om elke raadsperiode het grondbeleid te herijken teneinde op een transparante en eenduidige wijze uitvoering te geven aan het grondbeleid in Waalwijk. Hierdoor worden voor een periode van vier jaar de kaders gesteld met betrekking tot een aantal onderdelen van het grondbeleid. Hierbij wordt o.a. ingegaan op de keuzes tussen faciliterend of actief grondbeleid en daarmee samenhangend verwervingsbeleid, de te hanteren grondprijzen, de financiële kaders incl. reserves en voorzieningen en de wijze waarop college en raad betrokken zijn bij het grondexploitatieproces. Tevens wordt het rijksbeleid Besluit begroting en verantwoording (BBV) aangehaald. In 2019 wordt de Nota grondbeleid 2019-2022 ter besluitvorming voorgelegd.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Binnenstedelijke locaties woningbouw

Lidl Laageinde

Lidl is voornemens om de huidige winkel gelegen aan de Mr. Goeman Borgesusstraat her te ontwikkelen tot een nieuwe hedendaagse supermarkt. Hiertoe is door Lidl een schetsontwerp ingediend waar overeenstemming over is. Op dit moment wordt het ontwerp uitgewerkt. Ook de omliggende infrastructuur wordt in een nieuw jasje gestoken.

Na uitwerking kan een en ander contractueel en besluitvormend worden afgerond. De verwachting is dat medio 2019 met de realisatie kan worden begonnen.

Herontwikkeling flats Bloemenoord

Casade wil de flats welke in de wijk Bloemenoord gesitueerd zijn herontwikkelen. De flats zijn gedateerd en amoveren en nieuwbouw prevaleert boven renovatie. In 2019 zal de focus met name liggen op de procedurele kant. Zo zullen contractueel afspraken met Casade moeten worden vastgelegd onder welke voorwaarden deze herontwikkeling gestalte kan krijgen en welke aanpassingen in de openbare ruimte noodzakelijk en gewenst zijn.

De planning is dat na 2019 de herontwikkeling daadwerkelijk van start kan gaan, waarbij is voorzien in de locatie Distelplein en daarna de locatie Larixplein.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

C18 | Budget voor implementatie Omgevingswet; € 600.000 in 2019

De besteding van dit budget volgt uit het plan van aanpak Invoering Omgevingswet. Het budget zal naar verwachting in de periode 2019-2022 worden besteed, zodat de komende jaren een budgetoverheveling zal plaatsvinden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Uitvoeringsprogramma structuurvisie

We zijn bezig met de structuurvisie uit te voeren op basis van het uitvoeringsprogramma. De projecten in dit uitvoeringsprogramma komen terug in de rest van de begroting.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

Doelstellingen

Volkshuisvesting

- **Aantrekkelijke en voldoende woonmilieus in Waalwijk**

Wij willen onze inwoners voldoende mogelijkheden bieden om te wonen in onze gemeente. Hierbij moeten er voldoende mogelijkheden en aanbod worden geboden aan starters, gezinnen, senioren en overige doelgroepen op de woningmarkt. Belangrijk is dat nieuwbouw een aanvulling vormt op het reeds bestaande woningaanbod.

- **We hebben een toekomstbestendige woningmarkt**

Grote opgaven voor de toekomst zijn er op het gebied van wonen en zorg en op het gebied van duurzaamheid. Specifieke aandacht gaat daarbij uit naar de bestaande woningvoorraad, omdat daar de grootste opgave op het gebied van woningaanpassingen ligt.

- **Er zijn kwalitatief en kwantitatief voldoende woningen voor arbeidsmigranten**

De komende jaren focussen we ons op het ontwikkelen van grootschalige campussen voor de arbeidsmigranten die hier voor relatief korte tijd komen werken, de zogenoemde "shortstay". Daarnaast willen we voldoende mogelijkheden bieden voor doorstroming van "midstay" en "longstay" arbeidsmigranten.

Maatregelen

B19 | Continueren startersleningen

Startersleningen kunnen een hulpmiddel zijn voor jonge mensen om voor het eerst een woning te kopen in de gemeente Waalwijk. Dit zorgt ervoor dat jonge mensen, maar ook bijvoorbeeld arbeidsmigranten die zich hier willen vestigen, meer mogelijkheden hebben om in de gemeente Waalwijk te blijven of komen wonen. De voorwaarden voor de Starterslening zijn eind 2018 bijgesteld. In 2019 monitoren we de bijgestelde regeling.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Prestatieafspraken met wooncorporatie Casade

Met Casade maken we jaarlijks, samen met de huurdersbelangenverenigingen, afspraken over ieders bijdrage aan het woonbeleid van de gemeente. Aan het einde van ieder jaar stellen we de prestatieafspraken voor het komende jaar vast. De afspraken gaan onder andere over de realisatie van nieuwe sociale huurwoningen (en de doelgroepen daarvoor), inzet op het gebied van wonen & zorg en duurzaamheid, en renovatie en herstructurering van bestaande woningen. Gedurende het jaar monitoren we de uitvoering van de verschillende actiepunten. Twee maal per jaar vindt er bestuurlijk overleg plaats over de uitvoering van de prestatieafspraken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Opstellen nieuw woonbeleid

De huidige Woonvisie van de gemeente Waalwijk dateert uit 2010. In de tussentijd is wetgeving veranderd, heeft de woningmarkt een flinke crisis doorgemaakt en is weer opgebloeid en zijn er diverse regionale en lokale beleidsstukken vastgesteld die van invloed zijn op het woonbeleid. Dit vraagt om een evaluatie van de Woonvisie en het opstellen van nieuw woonbeleid voor de gemeente Waalwijk. In 2019 gaan we samen met stakeholders nieuw woonbeleid voor de gemeente Waalwijk opstellen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Meer woonfuncties in het centrum creëren

Om te komen tot een compacter centrum ontstaat de mogelijkheid om meer woonfuncties in het centrum te realiseren. Vastgoed is echter veelal niet in eigendom van de gemeente, maar als vanuit derden initiatieven komen tot ombouw van winkelfuncties, zal de gemeente hier een positieve grondhouding in hebben.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Evaluatie en monitoring beleid arbeidsmigratie

In 2016 is beleid vastgesteld met betrekking tot de huisvesting van vergunninghoudende vluchtelingen en arbeidsmigranten. In de tussentijd is de taakstelling op het gebied van vluchtelingen sterk afgenomen en is de vraag naar huisvesting voor arbeidsmigranten sterk toegenomen. Ook zijn diverse onderzoeken verricht naar arbeidsmigratie. De beleidsnota is aan de hand van deze ontwikkelingen eind 2018 aangepast. Daarbij bieden we meer mogelijkheden voor grootschalige campussen voor shortstayers, ook aan de noordzijde van de A59. In 2019 monitoren we het aangepaste beleid en streven we naar de realisatie van voldoende campussen om tegemoet te komen aan de vraag zoals die door Companen in 2017 is berekend.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Herziening Standsplaatsen- en woonwagenbeleid

In juli 2018 heeft het ministerie van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties een nieuwe beleidslijn voor gemeentelijk standsplaatsen- en woonwagenbeleid geformuleerd. De nieuwe beleidslijn wijkt

fors af van de eerdere lijn van het ministerie. In 2018 en 2019 zullen we het gemeentelijke beleid aan de hand van het nieuwe rijksbeleid aanpassen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Regionale afspraken huisvesting bijzondere doelgroepen

In 2017 heeft Companen onderzoek gedaan naar de huisvesting van een aantal bijzondere doelgroepen op de woningmarkt. Het gaat om doelgroepen zoals gescheiden volwassenen (evt. met kinderen), kwetsbare ouderen, vergunninghouders en de uitstroom uit diverse instellingen (beschermd wonen, jeugdopvang, vrouwenopvang, detentie). Voor diverse groepen fungeert Tilburg op dit moment als centrumgemeente een centrale rol. In 2019 worden er regionale afspraken gemaakt over de waarop de huisvesting van deze groepen in de toekomst gaat plaatsvinden. Aan de hand daarvan maken we een doorvertaling wat dit voor de gemeente Waalwijk betekent.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Stimuleren voorlichting over woningaanpassing

Opgaven op het gebied van langer zelfstandig wonen en duurzaamheid betekenen niet alleen iets voor nieuwbouw, maar hebben vooral invloed op de bestaande woningmarkt. Deze woningmarkt is echter grotendeels in handen van particulieren, waardoor woningaanpassingen niet afdwingbaar zijn. Daarom willen we voorlichting over woningaanpassingen gericht op langer zelfstandig wonen en duurzaamheid zoveel mogelijk stimuleren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

B19 | Onderzoek stimuleringsmaatregelen duurzaamheid

Om duurzaamheidsambities te halen moet er veel gebeuren, ook bij nieuwbouw en in de bestaande woningvoorraad. In 2018 en 2019 onderzoeken we op welke manier we als gemeente investeringen op het gebied van duurzaamheid zo goed mogelijk kunnen ondersteunen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

Doelstellingen

Gebiedsgericht werken

Het vergroten van de betrokkenheid van bewoners en ondernemers bij de leefomgeving vindt in steeds meer gemeenten in Nederland plaats via verschillende participatie-instrumenten. Voorbeelden hiervan zijn het inwonerspanel, de LAB's en een burgerbegroting. Het burgerparticipatiebeleid wordt eind 2018 geëvalueerd. Begin 2019 worden hieromtrent (nieuwe) voorstellen gedaan.

Op basis van de notitie 'Burgerparticipatie 2019-2020' gaan de wijkadviseurs aan de slag met de daarin genoemde instrumenten.

Maatregelen

B19 | Evaluatie en verkenning participatieinstrumenten

Het burgerparticipatiebeleid wordt eind 2018 geëvalueerd. Begin 2019 worden hieromtrent (nieuwe) voorstellen gedaan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

B19 | Onderzoek naar burgerbegroting

In het vierde kwartaal van 2018 wordt een start gemaakt met het onderzoeken naar de mogelijkheid om een burgerbegroting te introduceren in de gemeente Waalwijk en hoe deze te borgen in de jaarlijkse Planning & Control cyclus. De oriënterende bevindingen van dit onderzoek worden vervolgens voorgelegd aan het college van B&W, voordat een eventuele uitwerking van de "Waalwijkse burgerbegroting" plaats gaat vinden in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den, Kleijngeld Nol

Indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Waalwijk				
		2014	2015	2016	2017	2018
Beleidsveld 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ontwikkeling en stedelijke vernieuwing						
Gemiddelde WOZ-waarde <i>Bron: CBS WOZ</i>	x € 1.000	217	211	209	211	n.n.b.
Nieuw gebouwde woningen <i>Bron: ABF</i>	aantal per 1.000 woningen	9,2	7,6	12,6	n.n.b.	n.n.b.
Demografische druk <i>Bron: CBS Bevolking</i>	percentage (%)	68,70%	70%	71%	72%	72,6%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden <i>Bron: COELO</i>	in €	568	560	539	559	570
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden <i>Bron: COELO</i>	in €	672	649	626	637	612

Wat mag het kosten?

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Lasten	-16.907.282	-9.819.246	-13.082.946
Baten	16.397.882	6.581.593	10.024.907
Saldo van lasten en baten	-509.400	-3.237.653	-3.058.040
Stortingen en onttrekkingen	Rekening 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Stortingen	-9.370.679	-113.262	-254.744
Onttrekkingen	436.522	528.816	1.184.952
Mutaties reserves	-8.934.157	415.554	930.208
Saldo na mutaties reserves	-9.443.557	-2.822.099	-2.127.832

Belangrijkste kaders

Beleidsnota Huisvesting vergunninghoudende vluchtelingen en arbeidsmigranten gemeente Waalwijk (2016)

Bevolkings- en woningbehoefteprognose provincie Noord-Brabant (2017)

Coalitieprogramma 2018-2022 "Samen Duurzaam Vooruit"

Evaluatie Notitie Burgerparticipatie 2017-2018

Nota Grondbeleid 2015-2018

Prestatieafspraken gemeente Waalwijk, Casade, HVOW en SamenSterk (2017, ieder jaar in december nieuwe afspraken)

Regionaal Woonkader (2015)

Regionale Agenda Wonen 2017

Regionaal Kwalitatief Woningbehoefteonderzoek (2014, update 2018 verschijnt in het najaar)

Strategische Meerjarenagenda 2015-2018

Structuurvisie

Structuurvisie (Uitvoeringsprogramma)

Strategische Visie - Waalwijk 2025

Woonvisie 2010 – 2019

Verbonden partijen

Voor dit beleidsveld zijn er geen verbonden partijen.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).

Taakveld	Begroting 2018	Begroting 2019
0.5 Treasury	970.041,00	889.979,00
0.61 OZB woningen	5.311.926,00	5.430.203,00
0.62 OZB-niet woningen	5.638.946,00	5.866.010,00
0.64 Overige belastingen	492.463,00	442.534,00
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	65.835.125,00	69.604.615,00
Totaal algemene dekkingsmiddelen	78.248.501,00	82.233.341,00

Onvoorzien

Op product 913 is de post 'onvoorzien' begroot voor een bedrag van € 100.000. Dit bedrag is bedoeld als dekking voor (een schatting van) uitgaven die niet zijn voorzien in de begroting.

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 2016 zijn publiekrechtelijke rechtspersonen, zoals een gemeente, vennootschapsbelasting plichtig indien en voor zover zij een onderneming drijven. Voor de gemeente Waalwijk zijn de activiteiten van de grondexploitatie aangemerkt als winstgevende onderneming. In de begroting is een bedrag van € 180.000 voor te betalen vennootschapsbelasting opgenomen.

Overhead

Overhead

De overhead wordt centraal begroot en verantwoord op taakveld 0.4 Overhead. Hierdoor wordt meer inzicht gegeven in de totale kosten van de overhead.

Overhead mag wel toegerekend worden aan grondexploitaties en investeringen. Hiervoor is een vast opslagbedrag per uur berekend. Voor de berekening is het totaal begrote bedrag van de overhead gedeeld door het aantal uren dat toegerekend wordt aan de taakvelden en projecten. Dit opslagbedrag wordt ook gebruikt bij de berekening van tarieven voor de lokale heffingen.

Specificatie Overhead	Begroot 2019
Salarissen	-8.142.036,00
Belastingen	
Ingeleend personeel	-483.341,00
Overige goederen en diensten	-3.509.948,00
Stortingen in voorzieningen	-295.872,00
Afschrijvingen	-1.250.220,00
Rente	-283.280,00
Totaal lasten	-13.964.697,00
Toerekening aan grondexploitatie	916.176,00
Toerekening aan investeringen	613.993,00
Overige verrekeningen	
Uitgeleend personeel	190.000,00
Overige goederen en diensten	12.714,00
Totaal baten	1.732.883,00
Saldo	-12.231.814,00

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

De gemeentelijke heffingen zijn, naast de doeluitkeringen van het Rijk en de algemene uitkering uit het gemeentefonds, voor ons een belangrijke bron van inkomsten. We maken onderscheid tussen **belastingen** en **rechten**.

De **rechten** bestaan uit bestemmingsheffingen en retributies. Bij rechten is sprake van het leveren van een tegenprestatie door de gemeente. De geraamde opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak. Dat wil zeggen: niet meer dan honderd procent kostendekkend.

Bij **belastingen** is er geen directe relatie met een prestatie van de gemeente. De opbrengsten van deze belastingen gebruiken we als algemeen dekkingsmiddel.

We blijven de komende jaren onze gemeentelijke belastingen heffen. Hierbij zijn we van plan om de reclamebelasting in 2019 af te schaffen en een bedrijveninvesteringszone-heffing (BIZ-heffing) in te voeren.

Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen hebben we in de toekomst meer mogelijkheden om onze belastingheffing te hervormen. Het kabinet heeft in 2015 in een brief aan de Tweede Kamer bouwstenen gegeven voor een hervorming van het lokaal belastinggebied. In de brief en de bijlagen zijn onder andere suggesties opgenomen voor de invoering van twee nieuwe brede heffingen en het afschaffen van enkele 'kleinere' heffingen. Dit past bij het streven van de VNG naar meer financiële flexibiliteit voor gemeenten. Meer informatie over dit onderwerp kunt u vinden op de website van de VNG [1].

Via het heffen van belastingen en rechten zorgen we voor een bron van inkomsten. Jaarlijks stelt de gemeenteraad de belastingverordeningen vast. Hierin wordt geregeld hoe we de belastingen en rechten heffen en wordt de hoogte van de tarieven bepaald.

1. Beleid ten aanzien van lokale belastingen

Het belastingbeleid in Waalwijk baseren we op twee uitgangspunten: ten hoogste een kostendekkendheid voor de rechten en daarnaast, op grond van het coalitieakkoord, een inflatiecorrectie voor de belastingtarieven.

Onroerende Zaakbelastingen (OZB)

De waarde van het onroerend goed, die jaarlijks wordt vastgesteld (de zogenoemde herwaardering) vormt de grondslag voor de heffing van OZB. De WOZ-waarden voor het belastingjaar 2019 worden gebaseerd op het prijspeil 1 januari 2018. Deze waarden zijn in oktober/november 2018 voor ons bekend zodat we de tarieven hierop af kunnen stemmen.

Hondenbelasting

De hondenbelasting werd in 2018 geheven door 239 van de 380 gemeenten. In Waalwijk kennen we deze belasting op het houden van honden ook. De houder van de hond is de belastingplichtige. Het aantal honden bepaalt de opbrengst van de belasting. Deze hondenbelasting is enigszins regulerend, omdat we het hebben van meerdere honden zwaarder belasten dan het hebben van een enkele hond.

Toeristenbelasting

We heffen een belasting voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen een vergoeding door personen die niet in zijn geschreven in de gemeente Waalwijk. Diegene die

onderdak biedt is belastingplichtig. Doorgaans is dat de eigenaar van het hotel, hostel, B&B e.d. Ook AirBnB adressen vallen onder deze belastingplicht.

Precariobelasting

De gemeente heft precariobelasting voor het hebben van voorwerpen op, boven en onder gemeentegrond. De opbrengst wordt grotendeels bepaald door het aantal reclamevoorwerpen op of boven gemeentegrond en door terrassen op gemeentegrond. Daarnaast heffen we de precariobelasting voor (commerciële) evenementen welke op gemeentegrond worden gehouden en heffen we belasting op het hebben van bouwmaterialen op gemeentegrond, zoals bijvoorbeeld bouwcontainers, steigers.

Parkeerbelasting

Met de parkeerbelasting wordt het parkeergedrag van bewoners of bezoekers van de gemeente gereguleerd. In de praktijk zijn er 2 vormen:

- een belasting voor het daadwerkelijke parkeren op daarvoor aangewezen plaatsen;
- en een belasting voor een vergunning om te parkeren op daarvoor aangewezen plaatsen.

De parkeerbelasting heffen we voor het parkeren op straat. Voor het parkeren op openbare terreinen (slagboomparkeren) kennen we privaatrechtelijke parkeertarieven.

Woonforensenbelasting

Woonforensenbelasting wordt geheven van personen die niet staan ingeschreven in de gemeente Waalwijk, maar wel meer dan negentig dagen per jaar een gemeubileerde woning tot hun beschikking hebben. De belasting wordt geheven om de voorzieningen waarvan deze forensen gebruik maken te financieren.

BIZ (Bedrijveninvesteringszone) als opvolger van de reclamebelasting

In overleg tussen met het centrummanagement, de gemeente en de ondernemers gaan we, indien de Raad hiermee instemt, een BedrijvenInvesteringsZone invoeren. Deze heffing is vergelijkbaar met de eerdere reclamebelasting, maar kan van zowel eigenaren als gebruikers worden geheven. Daarnaast kennen we voor deze heffing andere tarieven. Het centrummanagement beheert de netto-baten die uit de belasting voortvloeien voor promotie en aankleding van het centrum. Het tarief wordt bepaald aan de hand van de WOZ-waarde van 2018.

2. Beleid ten aanzien van gemeentelijke rechten (bestemmingsheffingen en retributies)

Onder de naam rechten heft de gemeente tarieven voor diverse typen gemeentelijke dienstverlening. Bij rechten is sprake van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke

taak. De geraamde opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor uitoefening van de taak. Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst of degene voor wie de dienst is verleend. Het uitgangspunt is dat de tarieven van de gemeentelijke rechten jaarlijks met 1% inflatiecorrectie worden aangepast, voor zover de tarieven niet aan een wettelijk maximum zijn verbonden.

Rioolheffing

De kosten die de gemeente maakt als uitvloeisel van de watertaken worden verhaald op burgers en bedrijven via een zogenaamde rioolheffing. In 2009 is de nieuwe rioolheffing ingevoerd op basis van de Wet verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken. De kosten die uit die watertaken voortvloeien (op het gebied van afvalwaterinzameling, afvalwatertransport en afvoer van overtollig regen- en grondwater) zijn berekend in het Gemeentelijke RioleringsPlan (GRP) door de raad is vastgesteld. Op basis van het GRP zijn de tarieven berekend.

Afvalstoffenheffing

Onder de naam afvalstoffenheffing wordt een recht geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel, waarvoor de gemeente op grond van de Wet milieubeheer, een verplichting tot het verzamelen van huishoudelijke afvalstoffen heeft. In 2016 is een nieuw afvalbeleidsplan opgesteld. Op basis van dit beleidsplan zijn de kosten berekend en zijn de tarieven vastgesteld. De afgelopen jaren hebben we de inzamelfrequentie veranderd en is als gevolg van betere afvalscheiding de aangeboden hoeveelheid restafval afgenomen. Bij deze ontwikkeling past een verandering in de aanslagoplegging. Vanaf 2019 sturen we nog maar een keer per jaar de afrekening van de DIFTAR, het variabele deel van de afvalstoffenheffing.

Reinigingsrecht

Naast de verplichte vuilinzameling voor woningen verzamelen we ook afval van bedrijven en instellingen in. Bedrijven en instellingen gaan hiervoor een contract aan met de gemeente. Het is een landelijke trend dat landelijke winkelketens gezamenlijke landelijke aanbestedingen doen bij afvalverwerkers, waardoor bij de individuele gemeentes het aantal contracten daalt. Ook bij ons is het aantal contracten de afgelopen jaren afgenomen, waardoor de opbrengst elk jaar verder daalt.

Leges

Onder de naam leges heffen we rechten voor door ons verstrekte diensten. Hierbij maken we onderscheid tussen leges publiekszaken (reisdocumenten e.d.) en leges voor diensten gericht op de fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning.

Leges kennen een vorm van kruissubsidiëring. Dit houdt het in dat we van alle legestarieven enkele diensten hogere prijzen om zo andere diensten tegen een lagere prijs te kunnen aanbieden.

Grafrechten

Onder de naam grafrechten heffen we rechten voor het gebruik van de begraafplaats en voor het

verlenen van diensten in verband met de begraafplaats. Diegene die de dienst aanvraagt betaalt de rechten. De rechten zijn niet kostendekkend. Er wordt tegenwoordig minder begraven dan vroeger. Dit leidt tot minder inkomsten. Een meer kostendekkend tarief zal naar verwachting leiden tot een verdere afname van het aantal begrafenissen.

Havengeld

Onder de naam havengeld worden rechten geheven voor het gebruik overeenkomstig de bestemming van voor de openbare dienst bestemde gemeentewateren of van andere voor de openbare dienst bestemde werken of inrichtingen, die in beheer of onderhoud zijn bij de gemeente. Havengeld rechten worden geheven van de schipper, de reder, de eigenaar van het vaartuig, degene die het schip heeft gecharterd of degene die als vertegenwoordiger van één van dezen optreedt. Het havengeld is niet kostendekkend om te voorkomen dat de gemeente zich uit de markt prijst.

Marktgeden

Onder de naam marktgeden worden rechten geheven voor het gebruik of genot van een standplaats op de daarvoor aangewezen marktterreinen of op andere voor de openbare dienst bestemde plaatsen voor het uitoefenen van de markthandel en daarmee verband houdende handelingen en/of het gebruik van verstrekte hulpmiddelen. Marktgeld wordt geheven van de vergunninghouder c.q. aan wie incidenteel toestemming is verleend om extra ruimte in te nemen. De tarieven zijn niet kostendekkend. De afgelopen jaren was het een trend dat het aantal standplaatshouders afnam. Op het moment van schrijven loopt er een onderzoek naar het verplaatsen van de weekmarkt in Waalwijk en de gevolgen hiervan.

3. Belastingdruk

In vergelijkende overzichten van gemeenten in Nederland wordt vaak de lokale lastendruk van een gemiddelde woning als maatstaf genomen. Jaarlijks stelt het Centrum voor Onderzoek van de Lagere Overheden (COELO) de 'Atlas van de lokale lasten' op en geeft hiermee inzicht in de ontwikkeling van de lokale lastendruk. De gemeente Waalwijk staat op voor 'de netto woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in 2018' op plaats 28 van de goedkoopste gemeenten in Nederland.

De onderstaande tabel toont de woonlasten over het voorgaande jaar voor een meerpersoonshuishouden, zoals berekend door het COELO. De totale woonlasten berekend door het COELO zijn exclusief hondenbelasting.

Overzicht woonlasten 2018	Waalwijk	Heusden	Oosterhout	Loon op Zand	Dongen
---------------------------	----------	---------	------------	--------------	--------

Totale woonlasten meerpersoonshuishoudens	€ 612	€ 659	€ 693	€ 805	€ 740
Plaats op ranglijst	28	62	116	298	186
Tarief OZB eigenaar woning (in%)	0,1228	0,1171	0,1156	0,1380	0,1388
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	€ 198	€ 183	€ 227	€ 232	€ 276

In het onderstaande overzicht tonen we de ontwikkeling van de lokale lasten in Waalwijk. De woonlasten zijn berekend door het COELO en gelden voor een meerpersoonshuishouden. Voor 2019 hebben we een prognose gemaakt door de woonlasten in 2018 met een 1% inflatiecorrectie te verhogen.

Ontwikkeling woonlasten	2016	2017	2018	2019
Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 626	€ 637	€ 612	€ 618
Positie ranglijst	43	51	28	onbekend

4. Kwijtscheldingsbeleid

In het gemeentelijke kwijtscheldingsbeleid bepalen we belastingen waarvan kwijtschelding mogelijk is en de voorwaarden waaronder de kwijtscheldingsprocedure plaatsvindt. Hierbij zijn we gebonden aan landelijk voorgeschreven regels van de staatssecretaris van Financiën. Deze regels komen erop neer dat alleen inwoners met een inkomen tot ongeveer bijstandsniveau en zonder vermogen voor kwijtschelding in aanmerking komen.

We hebben ten aanzien van kwijtschelding een aantal beleidskeuzes vastgesteld. Deze beleidskeuzes

hebben we opgenomen in de leidraad invordering en de daarop betrekking hebbende belastingverordeningen. Ons kwijtscheldingsbeleid is in overeenstemming met de richtlijnen die door het Rijk zijn opgesteld.

5. Samenvatting

We kennen de onderstaande belastingen, heffingen en retributies. Per soort hebben we een tarief voor 2018 en 2019 opgenomen. Indien een belastingsoort tariefdifferentiatie kent, is het meest voorkomende tarief opgenomen. Door de grote diversiteit aan leges, marktgelden, precariobelasting, parkeerbelasting, grafrechten en haven- en kadegelden zijn voor deze categorieën geen tarieven opgenomen. De gedetailleerde tarieven zijn opgenomen in de verordeningen. Daarnaast is per belastingsoort de geraamde opbrengst opgenomen. Voor de verschillende bestemmingsheffingen en retributies zijn ook de kosten opgenomen. Daarbij is ook aangegeven wat de kosten van overhead en overige toe te rekenen kosten zijn.

Belastingen	Tarief 2018	Tarief 2019	Geraamde opbrengst 2019 (in €)	Kosten 2019 (in €)		
OZB eigenaren woningen	0,1252%	n.t.b.*	5.833.875			
OZB eigenaren niet-woningen	0,2284%	n.t.b.*	3.839.032			
OZB gebruik niet-woningen	0,1459%	n.t.b.*	2.059.363			
Hondenbelasting	€ 45,30	€ 45,75	193.165			
Woonforensenbelasting	€ 455,70	€ 460,25	15.287			
Parkeerbelasting	-	-	1.199.985			
Reclamebelasting	€ 601,35	€ 601,35	85.000*	* Komt te vervallen als BIZ wordt ingevoerd		
Precariobelasting	-	-	164.369			
Rechten (bestemmingsheffingen en retributies)	Tarief 2018	Tarief 2019	Geraamde opbrengst 2019 (in €)	Kosten 2019 (in €)	Overhead en overige toe te rekenen kosten 2019 (in €)	Dekkingspercentage
Rioolheffing eigenaar	€ 107,20	€ 108,25	2.302.521	2.030.554	1.308.246	99%
Rioolheffing gebruik	€ 35,50	€ 35,85	1.010.607			

Afvalstoffenheffing	€ 112,85	€ 114,00	3.558.710	3.235.709	1.436.487	79%
Reinigingsrecht	€ 300,55	€ 303,55	121.751			
Grafrechten	-	-	308.522	497.105	320.197	38%
Haven- en kadegelden	-	-	108.576	529.238	116.867	17%
Marktgeden	-	-	29.387	87.853	54.418	21%
Leges fysieke omgeving (bouw)	-	-	1.253.087	1.316.949	841.827	58%
Leges dienstverlening (publiek)	-	-	899.423	1.267.131	532.900	50%

* Op basis van de totale WOZ-waarde binnen de gemeente, worden de OZB-tarieven voor 2019 bepaald. De totale WOZ-waarde voor het berekenen van de OZB-tarieven is ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet bekend. Afhankelijk van de totale nieuwe WOZ-waarde worden in de raadsvergadering van december 2018 de definitieve tarieven OZB voor 2019 vastgesteld.

[1] <https://vng.nl/onderwerpenindex/belastingen/gemeentelijk-belastinggebied/uitbreiding-lokaal-belastinggebied>

Paragraaf Weerstandsvormogen

Inleiding

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de weerstandscapaciteit afgezet tegen de risico's die de gemeente loopt in zowel de exploitatie- als investeringsfeer.

De gemeenteraad heeft 18 juni 2015 het kader voor deze paragraaf vastgesteld en heeft instructies gegeven voor de wijze waarop met risico's en risicomangement moet worden omgegaan.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Ambitie

Wij voorzien in de maatschappelijke wens de openbare ruimte, schoon, heel en veilig te houden en ons gemeentelijk vastgoed duurzaam in stand te houden tegen efficiënte inzet van gemeenschapsgeld. Wij streven naar betrouwbaarheid in onze processen en afspraken.

Belangrijkste kaders

Beeldkwaliteit Onderhoud Wegen

IUP

GRP

Groenstructuurplan

Kadernota vastgoedbeleid of vastgoedbeleid. Nog niet vastgesteld, moet nog door DT vastgesteld worden

Water / riolering

Wat willen we bereiken?

“Doelmatig op weg naar een klimaat bestendig Waalwijk”

Gemeente Waalwijk wil zich op een doelmatige wijze ontwikkelen tot een klimaatbestendige stad. Bij de uitvoering van haar watertaken dient de gemeente zich te houden aan de wettelijke kaders en beleidslijnen. Het speelveld is echter ruimer dan alleen de wet. Het klimaat verandert en leidt tot extremere buien. De openbare ruimte wordt steeds voller en de burger is beter geïnformeerd en stelt steeds hogere eisen. Stedelijk waterbeheer speelt hierbij een belangrijke rol.

De ambitie voor Waalwijk luidt daarom als volgt:

- In 2020 handelen we water robuust en klimaatbestendig bij het (her)ontwikkelen van onze gebouwde omgeving en nemen we deze thema's mee in onze ruimtelijke plannen en zorgen we vanuit het principe “de vervuiler betaalt” voor de noodzakelijke middelen.
- In 2043 is de gemeente klimaatneutraal en de gebouwde omgeving zo goed mogelijk water robuust en klimaatbestendig ingericht. Leefomgevingsaspecten worden integraal opgepakt. De relatie natuur en water is versterkt; de relatie water en ruimtelijke inrichting geeft aan water voldoende ruimte, het afkoppelbeleid is uitgangspunt.

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan het gemeentelijk rioleringsplan (GRP)
- Uitvoering geven aan het integraal uitvoeringsprogramma (IUP)
- Klimaatbestendige projecten oppakken en uitvoeren, zoals het opstellen van een stresstest

Wat mag het kosten?

Conform het GRP en het IUP worden en zijn financiële middelen ter beschikking gesteld, welke in de vorm van kredieten worden geregistreerd. Overige projecten worden separaat aan de gemeenteraad voorgelegd. De kapitaallasten welke hieruit voortvloeien, evenals de exploitatielasten worden gedekt vanuit de rioolheffing (rioolbelasting).

Wegen / verhardingen

Wat willen we bereiken?

Artikel 16 van de Wegenwet regelt het onderhoud van wegen, de toegankelijkheid van openbare wegen en bevat enkele verplichtingen voor de wegbeheerder. Een van die verplichtingen is de hen toegewezen wegen in goede staat te houden en verantwoord te beheren.

De gemeenteraad van de Gemeente Waalwijk heeft hiervoor het plan "Beeldkwaliteit Onderhoud Wegen" vast gesteld. Eén van de punten is om voor alle wegen in Waalwijk te komen tot de classificatie "minimaal veilig". Dit met zo min mogelijk inzet van financiële middelen en met zo min mogelijk maatschappelijke overlast.

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan het integraal uitvoeringsprogramma (IUP)
- Uitvoering geven aan het klein- en groot onderhoud om te kunnen blijven voldoen aan de classificatie minimaal veilig.

Wat mag het kosten?

Conform het IUP worden en zijn financiële middelen ter beschikking gesteld, welke in de vorm van kredieten worden geregistreerd. Overige projecten worden separaat aan de gemeenteraad voorgelegd.

Groen

Wat willen we bereiken?

Waalwijk over 25 jaar nog net zo groen! Door de hoge parkeerdruk, benodigde beschikbare ruimte voor kabels en leidingen en de besparingen op het groenonderhoud, is de hoeveelheid en de kwaliteit van het groen in de woonstraten afgenomen. In straten die worden heringericht, worden

meer bomen gekapt dan dat er worden aangeplant. Zeker ook gezien we op weg willen naar een klimaatbestendig Waalwijk zal de gemeente Waalwijk groener moeten worden.

Wat gaan we ervoor doen?

- Opstellen en vaststellen groene agenda
- Opstellen groenbeleidsvisie
- Opstellen bermenbeleid/beheer
- Project Natuur in de wijk opstarten

Wat mag het kosten?

Conform de huidige begroting worden de werkzaamheden uitgevoerd, de plannen zullen afzonderlijk door de raad worden vastgesteld en bij ieder plan zal een financiële paragraaf zitten.

Gebouwen

Wat willen we bereiken?

Gemeente Waalwijk wil voorzien in maatschappelijk vastgoed voor instellingen, maatschappelijke initiatieven en verenigingen die het gemeentelijk beleid ondersteunen of faciliteren of uitvoering geven aan de kerntaken van de gemeente.

Wat gaan we ervoor doen?

Uit het onderzoek van de Rekenkamercommissie 'Komt vast goed' (2014) blijkt dat het Gemeente Waalwijk ontbreekt aan visie, beleid en juiste vorm van rapporteren over het vastgoed. Deze visie, het beleid en een goede rapportagevorm moet de Raad in de positie stellen haar kaderstellende en controlerende rol uit te kunnen voeren, zodat Gemeente Waalwijk optimaal gebruik kan maken van het kostenintensieve bedrijfsmiddel vastgoed.

Met de Kadernota Vastgoed d.d. 16 januari 2017 is er richting gegeven aan de uitwerking van operationele spelregels en processen.

We hebben deze Kadernota verder vormgegeven en uitgewerkt. Tevens we hebben we inmiddels het vastgoedbeleid opgesteld. Deze beide notities zijn in 2018 aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorgelegd, om te kunnen voldoen aan de uitkomsten van de rekenkamercommissie onderzoek 'Komt vast goed' en vormen de blauwdruk voor de werkwijze van het Team Vastgoed.

Wat mag het kosten?

Structureel is een jaarlijks budget beschikbaar van ruim € 1.000.000,-, welk bedrag gestort wordt in de onderhoudsvoorziening gebouwen.

Openbare verlichting.

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een duurzame en betrouwbare openbare verlichting, waarbij de burger zich veilig voelt in het openbaar gebied.

Daartoe zullen we blijven investeren en meewerken aan de ontwikkeling en toepassing van een duurzame, betrouwbare openbare verlichting, op tijdstippen dat het nodig is. Hierbij wordt de benodigde verlichtingskwaliteit gerealiseerd tegen economisch en maatschappelijk verantwoorde kosten.

De gemeente Waalwijk heeft zich geconformeerd aan het landelijk Energieakkoord.

Er wordt momenteel gewerkt aan een keuzenotitie waarin uitgewerkt wordt welke middelen er nodig zijn om de doelstellingen uit dit akkoord te bereiken.

Wat gaan we er voor doen?

- Vaststellen nieuw Beleidsplan Openbare verlichting
- Uitvoering geven aan het Beleidsplan Openbare verlichting
- Uitvoering geven aan het integraal uitvoeringsprogramma (IUP)
- Pilotprojecten realiseren om ervaringen op te doen richting Smart City
- Uitvoering geven aan klein en groot onderhoud om een betrouwbare installatie in stand te kunnen houden

Wat mag het kosten?

Conform het beleidsplan Openbare verlichting en het IUP worden en zijn middelen in de vorm van kredieten beschikbaar gesteld om de gewenste doelstellingen te kunnen bereiken.

Paragraaf Financiering (en treasury)

Paragraaf Financiering (en treasury)

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. Treasury gaat over de financiering van beleid en het aantrekken van het geld dat daarvoor nodig is.

1. Algemene ontwikkelingen

Het proces van economisch herstel in de eurozone was in de afgelopen jaren broos en is nu breed gedragen en sterk. De economische vooruitzichten worden steeds beter. De ECB heeft het monetaire beleid aangepast. De maandelijkse opkoopprogramma's worden geleidelijk aan afgebouwd. Naar verwachting wordt het per 1 januari 2019 beëindigd. Omdat de doelstelling om in het kader van de prijsstabiliteit voor de middellange termijn een inflatie te realiseren van rond de 2% ook binnen bereik komt, is een aankondiging gedaan om geleidelijk aan de rente te gaan ophogen. De ECB-president heeft daarbij wel aangegeven, dat de beleidsrente "minstens tot en met de zomer" van 2019 ongewijzigd zal blijven.

De Europese Centrale Bank heeft daarom besloten om de rente waartegen banken kunnen lenen te handhaven op het historisch lage niveau van 0% en de rentevergoeding op tegoeden die banken bij de ECB aanhouden eveneens te handhaven -0,4%.

De Nederlandse overheid en daarmee de decentrale overheden profiteren eveneens van deze lage rente. In augustus 2018 waren de tarieven voor 1-maands kasgeld -0,4% en voor rekening-courant krediet 0,35%. Voor 10-jaars leningen liggen de tarieven onder de 1%. Kort financieren blijft voorlopig dus zeer aantrekkelijk.

2. Financieringsbehoefte en leningenportefeuille

We hebben de liquiditeitsplanning bijgesteld. Dat hebben we onder andere gedaan aan de hand van het overzicht met de kasstromen van het grondbedrijf zoals dat voortvloeit uit de laatste nota grondexploitatie.

De volgende tabel laat de verwachte financieringsbehoefte in de jaren 2019 tot en met 2022 zien. Omdat de financieringsbehoefte in de jaren 2019 en 2020 aanzienlijk hoger is dan het bedrag aan jaarlijkse aflossing op leningen neemt onze totale schuld in die jaren toe. Daarna is sprake van het omgekeerde effect en neemt de totale schuld af. Dat is terug te zien in de tweede tabel.

Een kanttekening hierbij is dat de financieringsbehoefte sterk afhangt van de grondexploitatie, in het bijzonder van de grondverkoop. Bij vertraging in de geraamde verkoppen neemt de

financieringsbehoefte meer toe dan de tabel laat zien. Daarnaast hebben we inschattingen van het investeringsvolume, die in werkelijkheid kunnen afwijken. We blijven de ontwikkelingen volgen. Beslissingen over investeringen verwerken we in het totaalbeeld.

Liquiditeitsplanning op basis van de situatie per 1 augustus 2018

Hierbij is rekening gehouden met de projecten Gebiedsontsluiting Oostelijke Langstraat (GOL), het nieuwe schoenenmuseum en de insteekhaven.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Exploitatierkening				
Investeringen	30.100	15.600	-2.700	-5.400
Grondexploitatie	-13.700	-4.800	-10.300	-1.300
Aflossing leningen	18.100	16.200	14.500	12.500
Financieringsbehoefte	34.500	27.000	1.500	5.800

Schuldpositie

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Totale schuld (= langlopende leningen en kasgeld)	193.000	204.000	191.000	184.000

3. Rente

De gewijzigde BBV-voorschriften schrijven voor dat we inzicht geven in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de manier waarop we rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden toerekenen.

Berekening renteomslag

Bedragen x € 1

Financieringspositie					
Bezit			Vermogen		
	2018	2019		2018	2019
Activa integraal gefinancierd	245.658.695	240.769.236	Eigen vermogen	74.440.717	79.678.132
Activa project gefinancierd	21.072.376	19.543.761	Voorzieningen	7.485.478	8.509.118
Grondexploitatie	26.326.645	20.828.525	Geldleningen	211.131.520	192.954.273
Totaal	293.057.715	281.141.523	Totaal	293.057.715	281.141.523

Activa - 2019			Schuld - 2019		
	Boekwaarde	Rente		Leningen	Rente

vijk

Totaal activa	281.141.523		Totaal staat E	160.954.456	3.695.238
<u>Project gefinancierd</u>			Transitorische rente		-209.028
Ontsluiting weg Spranckelaer (begrotingswijziging 2015/005)	-289.687	-4.345	Financieringstekort	31.999.817	429.997
Leningen woningbouw	-9.817.080	-267.684			
Wilem van Oranje college lening	-9.419.297	-141.289			
Hypotheek ambtenaren	-17.747	-1.208			
<u>Grondexploitatie (totaal van complexen)</u>	-20.828.525	-281.975			
Integraal gefinancierd	240.769.236		Totaal	192.954.273	3.914.207

vijk

Renteposten		Rentetoerekening	
Externe rente	3.645.315	a. Externe rentelasten	3.914.207
Percentage externe rente	1.89%	b. Externe rentebaten	-268.892
Rente eigen vermogen	n.v.t.	Totaal door te rekenen externe rente	3.645.315
Rente percentage grondexploitatie	1.35%	c. Rentelasten grondexploitatie	-281.975
Rente grondexploitatie	281.975	c. Rentelasten projectfinanciering	-145.634
Percentage activa projectgefinancierd	diversen	Saldo door te rekenen externe rente	3.217.706
Rente activa projectgefinancierd	-145.634	d. Rente over eigen vermogen	n.v.t.
Rente % voorzieningen op contante waarde	2.00%	d. Rente over voorzieningen (CW)	0
Rente voorzieningen contante waarde	0	Rente toe te rekenen aan taakvelden	3.217.706
		e. De aan taakvelden toegerekende rente	3.611.539
		f. Rente resultaat op taakveld treasury	393.833
		Integraal gefinancierde activa	240.769.236
		Rente omslag percentage	1.34%
		Rente omslag percentage afgerond	1.50%
		Percentage te veel verdeelde rente	0.16%
		Te veel verdeelde rente	393.833

De omslagrente hebben we naar boven afgerond en vastgesteld op 1,5%. Bij de verdeling van de externe rente naar de verschillende taakvelden ontstaat een positief exploitatieresultaat van € 393.800 op de activiteit kapitaallasten. Dit rentevoordeel is als voordeel opgenomen binnen deze programmabegroting.

4. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximum aan gemiddelde netto vlottende schuld dat een gemeente in een kwartaal mag hebben. Bij netto vlottende schuld gaat het om financieringen met een looptijd korter dan 1 jaar.

De minister heeft de kasgeldlimiet op 8,5% van het begrotingstotaal vastgesteld. Voor Waalwijk is dat in 2019 afgerond € 10 miljoen. In de huidige markt kunnen we optimaal profiteren van het renteverskil met lang geld door maximaal gebruik te maken van de kasgeldlimiet.

5. Renterisiconorm

Bij het bepalen van de duur van de geldleningen die we aantrekken moeten we rekening houden met de renterisiconorm die in de Wet Fido wordt voorgeschreven. De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van langlopende geldleningen te beheersen. Het renterisico wordt

daarbij bepaald als de som van de renteherzieningen en de aflossingen. Het is van belang dat renteherzieningen en aflossingen in de tijd gespreid zijn. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Dat is voor Waalwijk in 2019 afgerond € 25 miljoen. Dit is het bedrag dat we in 1 jaar maximaal mogen herfinancieren op langlopende leningen.

6. Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden van decentrale overheden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft het Rijk minder geld te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen.

Op basis van ons begrotingstotaal 2019 mogen we per dag afgerond maximaal € 1 miljoen (0,75% van begrotingstotaal) aan overtollige middelen aanhouden. Het eventuele meerdere aan overtollige middelen romen we dagelijks af en brengen we onder bij de Nederlandse schatkist. Hiervoor krijgen we een vergoeding die gelijk is aan de rente die het Rijk betaalt op leningen die ze op de markt aangaat.

7. Wet HOF / EMU-saldo

Het doel van de Wet HOF is er voor te zorgen dat Nederland voldoet aan de binnen Europa afgesproken norm van maximaal 3% tekort op de begroting. De 3%-norm is daarbij doorvertaald naar een aandeel voor de decentrale overheden. Het Rijk hanteert een zogenaamde 'macronorm' voor de drie decentrale overheden gezamenlijk.

Voor het kabinet is er geen aanleiding om in te zoomen op sectoren (en dus ook niet op individuele overheden) zolang de norm voor de decentrale overheden als geheel niet wordt overschreden.

Daarom worden er geen referentiewaarden meer voor individuele overheden bepaald, in tegenstelling tot de jaren tot en met 2015.

De huidige EMU-tekortruimte voor gemeenten is de afgelopen jaren gekrompen van 0,5% in 2015 tot 0,3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) met ingang van 2017. Het kabinet heeft bevestigd dat de decentrale overheden hun geplande investeringen gewoon kunnen uitvoeren.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Ambitie

Bedrijfsvoeringsprocessen ondersteunen de uitvoering van de hoofdstukken en programma's. Denk hierbij aan de inzet van personeel, financiën, informatievoorziening, organisatie en automatisering. De bedrijfsvoering is niet alleen intern gericht. Zo verwachten de Waalwijkse inwoners bijvoorbeeld van een gemeente dat de kwaliteit van de dienstverlening op orde is. In deze paragraaf geven wij inzicht in de beleidsvoornemens rondom de bedrijfsvoering voor zover daarop in de hoofdstukken en programma's van de begroting niet nader is ingegaan.

De veranderingen in de maatschappij vragen om het voortdurend aanpassen van en bijblijven in ons vakmanschap. In het bijzonder als het gaat om de houding en gedrag van onze organisatie en dus van

onze medewerkers. Het is zaak dat we meer dan voorheen extern gericht zijn, dat we de gemeenteraad goed bijstaan in het vervullen van hun taken en verantwoordelijkheden en dat we snel en resultaatgericht te werk gaan. Verder gaan we inwoners, als dat al niet het geval was, snel en adequaat helpen als ze diensten van ons nodig hebben en sturen we aan op een intensieve samenwerking met collega's binnen de organisatie en daarbuiten.

De uitdagingen waar we voor staan vereisen een duidelijke aansturing, flexibele processen en inzichtelijke informatie.

Wat willen we bereiken op de totale bedrijfsvoering?

- Een meer dienstverlenende en faciliterende gemeente;
- Een meer extern gerichte organisatie;
- Een lerende organisatie;
- Medewerkers met politieke en bestuurlijke sensitiviteit;
- Een zo doelmatig mogelijke bedrijfsvoering;
- Processen die voldoen aan alle eisen op het gebied van rechtmatigheid, informatiebeveiliging en bescherming van persoonsgegevens.

Doelstellingen

HRM

De wereld om ons heen verandert snel en continue, dat is een feit. We zien een aantal trends en ontwikkelingen waar we mee te maken hebben als organisatie. De arbeidsmarkt die verandert, het werk van onze mensen verandert door digitalisering én we moeten langer werken. We stellen dat 'leeftijd maar een getal' is, en dat het meer draait om je bevoegtheid dan om 'hoe lang je ergens werkt' of hoe oud je bent. Daarnaast willen we continue werken aan de ontwikkeling van Waalwijk. We willen eigenaarschap bij onze inwoners stimuleren waar dat kan. We willen dat zij zoveel mogelijk verantwoordelijkheid pakken én krijgen voor de dingen die in de stad (moeten) gebeuren. En dat vragen we ook van onze medewerkers. Om dát meer op het netvlies te krijgen hebben we de afgelopen jaren stelselmatig gewerkt aan de ontwikkeling van onze organisatie onder de noemer van Vanzelfsprekend Waalwijk. De HR strategie 'Goed op weg!' zetten we in om de organisatie nog verder te brengen en het nemen van eigenaarschap heeft daarin een prominente rol.

Gelet op deze ontwikkelingen zien wij vier speerpunten die samen hangen met onze kerncompetenties:

- vitaliteit en duurzame inzetbaarheid (flexibel)
- continu leren, evalueren en borgen (ondernemend)
- het goede gesprek (gesprekkencyclus die recht doet aan de behoeften van zowel medewerkers als management) (betrokken)
- goed werkgeverschap en partnerschap (partnerschap).

Deze speerpunten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarnaast verwachten we dat onze medewerkers aangeven wat ze van de organisatie nodig hebben om onze ambities waar te kunnen maken.

In 2018 hebben we een Periodiek Medisch Onderzoek en een Medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Dit geeft een beeld van hoe de organisatie er voor staat en waar extra acties nodig zijn. Daarnaast vragen we de medewerkers wat zij nodig hebben om vitaal en inzetbaar te blijven. Hiervoor zal regelmatig coaching, opleiding en training nodig zijn of financiële ruimte om een medewerker 'stage te laten lopen'.

Het Goede Gesprek is van belang om de match tussen de organisatie en de individuele medewerkers optimaal te houden en tijdig te kunnen bijsturen. Waar liggen talenten en hoe zetten wij deze in om de organisatiedoelen te halen? Waar verandert het werk zodanig dat actie vereist is om in de toekomst het werk te kunnen blijven doen?

We zullen er voor zorgen dat wij als werkgever aantrekkelijk zijn en blijven voor medewerkers. Dat doen we door samen te werken met andere werkgevers in de regio en met het onderwijs. We wisselen kennis, ervaring en mensen uit om te leren, ontwikkelen en inspireren. We zetten een arbeidsplatform op en presenteren wat we als werkgever te bieden hebben.

Een greep uit de acties en investeringen die we daarvoor gaan doen:

We ontwerpen een generatiepact dat past bij onze doelen en ambities over inzetbaarheid, we organiseren jaarlijks de 'Meester-in-je-werk-week', we investeren in tools die Het Goede Gesprek faciliteren zoals een app voor feedback en het volgen van je ontwikkeldoelen, we maken een promotiepagina van Waalwijk als werkgever, we stimuleren gezondheid en vitaliteit en leren van de verbeterpunten uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek.

Daarnaast hebben we hard gewerkt aan de weerbaarheid van onze medewerkers als het gaat om agressie en ongewenst gedrag. Hier zullen we kritisch volgen wat nodig is om onze medewerkers een veilige werkplek te geven en hun werk op een prettige, professionele manier te laten doen.

In 2018 is een aantal medewerkers succesvol geplaatst in het kader van de participatiewet en hebben we het quotum gehaald. Voor 2019 is deze uitdaging groter, maar we blijven ons inspannen om hiervan een succes te maken.

■ Stand van zaken

Maatregelen

C18 | Structureel verhoging budget voor opleidingen t.o.v. 2018; 2019 € 159.000, 2020 € 201.000, 2021 € 243.000 en 2022 € 285.000

In 2018 is besloten tot een structurele verhoging van het budget voor ontwikkelen en opleiden. Reden hiervoor is dat Waalwijk achterbleef bij vergelijkbare gemeenten en juist investeren in eigenaarschap, ontwikkelen en leren belangrijk is om onze ambities met en voor Waalwijk te realiseren. Uiteindelijk groeit deze verhoging uit naar € 285.000,- in 2022 (er is dan in totaal 3% van de loonsom beschikbaar voor ontwikkelen en opleiden). Jaarlijks zullen de teammanager THRM en Ondersteuning en de organisatieontwikkelaar een voorstel doen aan de directie hoe het verhoogde budget te besteden. Doelstelling hierbij is dat we strategisch kiezen hoe we de organisatie en haar medewerkers goed ontwikkelen voor huidige en toekomstige vraagstukken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

Startdatum: 16-05-2018

■ Kwaliteit

Doelstellingen

Planning en Control

Ambitie

In 2019 zal vol worden ingezet op de in 2018 ingang gezette professionalisering van de P&C-cyclus/instrumenten. De documenten zijn/worden zo ingericht dat elke doelgroep aan zijn trekken komt. Raad en college op het hoogste aggregatie niveau en management en medewerkers op tactisch en operationeel niveau. Dit zijn de niveaus waarop de afspraken worden gemaakt en waarop de verantwoording zal plaatsvinden.

Er zal worden gewerkt vanuit Strategische Visie 2025 en coalitieprogramma 2018-2022 naar begroting 2019 en volgende jaren en naar prestatieafspraken die de directie vastlegt met de teammanagers. In advisering aan raad en college moet helder zijn waar de verbanden liggen tussen de voormelde documenten.

Wat willen we bereiken?

Digitalisering P&C instrumenten

De begroting 2019 is het eerste instrument uit de P&C-cyclus dat volledig digitaal aan de raad en college wordt aangeboden. Met deze digitaliseringslag is ook getracht de kwaliteit en de bruikbaarheid te vergroten. Er wordt gewerkt vanuit kaderstelling “moet de raad het komende begrotingsjaar een besluit nemen over een beleidsveld”. De raad stelt bijvoorbeeld de kaders/niveau vast met betrekking tot mobiliteit en de uitvoering is aan het college. Daarnaast hebben de 4 programma’s Veiligheid, Economie, Binnenstad en Duurzaamheid in de programmabegroting een prominente plaats gekregen. Dit zijn de zaken waarop raad en college wil sturen. De programmabegroting is dan ook zoveel mogelijk geschoond van uitvoeringsinformatie. Dit impliceert ook dat op een ander niveau aan de raad moet worden gerapporteerd over de voortgang. In 2019 zal daarom, met behulp van de nieuwe rapportagetool, het voor- en najaarsbericht anders worden ingericht. De eind 2018 gepresenteerde voortgangsrapportage m.b.t. Strategische Visie 2025 is een aansprekend voorbeeld van hoe te rapporteren.

Om deze optimaliseringslag te realiseren wordt er nauw samengewerkt tussen Strategie en Planning en Control. Met name de inrichting en het up-to-date houden van de rapportagetool vergt de komende jaren extra personele capaciteit.

Indicatoren

In de begroting en jaarrekening worden indicatoren opgenomen teneinde te kunnen meten of ingezet beleid zijn vruchten afwerpt. Naast de sinds 2016 verplichte indicatoren bevat de begroting tal van indicatoren die de gemeente Waalwijk zelf opneemt. Deze laatste categorie sluit niet goed aan bij de nieuwe inrichting van de programmabegroting.

In 2019 zal Planning & Control in nauwe samenwerking met de teams aan de slag gaan met de ontwikkeling van indicatoren die kunnen bijdragen aan de sturingsmogelijkheden van raad en college. Hierbij zal zoveel als mogelijk aansluiting worden gezocht bij landelijke benchmarks zodat we de indicatoren kunnen vergelijken met andere gemeenten. Daarnaast zal het reeds lopende traject m.b.t. de ontwikkeling van een bedrijfsvoeringsdashboard voortvarend worden voortgezet.

Actualiseren beleidsnota's m.b.t. financieel beleid en beheersing

De financiële verordening gemeente Waalwijk 2017 draagt het college op om periodiek een aantal kaderstellende nota's m.b.t. financieel beleid en beheersing te actualiseren. Voor 2019 staan onderstaande nota's op de rol.

- Actualiseren Nota reserves en voorzieningen 2015
- Actualiseren Nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2015
- Actualiseren Beleidsnota grondexploitatie 2015-2018 "Voldoende grond voor beleid"
- Financiële verordening gemeente Waalwijk 2017.

Doelmatigheidsonderzoek

In 2018 is gestart met een doelmatigheidsonderzoek naar de sportaccommodaties. Het streven is om de rapportage te voegen bij de jaarrekening 2018.

■ **Stand van zaken**

Maatregelen

C18 | Structureel budget voor verbetering P&C cyclus; jaarlijks € 80.000

De begroting 2019 is het eerste instrument uit de P&C-cyclus dat volledig digitaal aan de raad en college wordt aangeboden. Met deze digitaliseringslag is ook getracht de kwaliteit en de bruikbaarheid te vergroten. In 2019 zal, met behulp van de nieuwe rapportagetool, het voor- en najaarsbericht anders worden ingericht. De eind 2018 gepresenteerde voortgangsrapportage m.b.t. Strategische Visie 2025 is een aansprekend voorbeeld van hoe te rapporteren.

In 2019 zal het cluster Planning & Control in nauwe samenwerking met de teams aan de slag gaan met de ontwikkeling van indicatoren die kunnen bijdragen aan de sturingsmogelijkheden van raad en college.

Om deze optimaliseringslag te realiseren wordt er nauw samengewerkt tussen het cluster Strategie en Planning en Control. Met name de inrichting en het up-to-date houden van de rapportagetool vergt de komende jaren extra personele capaciteit.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Startdatum: 16-05-2018

■ **Kwaliteit**

Interne Controle

Ambitie

De ambitie van de Interne Controle is het hebben van een beheersbare, financieel in-control zijnde organisatie met een betrouwbare financiële informatievoorziening voor het nemen van de juiste beslissingen door het bestuur.

Wat willen we bereiken?

Het doel van de interne controle is het vaststellen van de juistheid, volledigheid en de rechtmatigheid van de in de financiële administratie verantwoorde opbrengsten en uitgaven.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Prioriteren van financiële (bedrijfs)processen die jaarlijks worden gecontroleerd en van daaruit opstellen van jaarplanning
- Monitoren van de opvolging van de verbetermaatregelen die voortkomen uit de controles
- De gemeente wil van achteraf controleren op output naar vooraf controleren op de systemen. Daarvoor worden de eerstelijnscontroles overgedragen aan de teams en wordt controle op autorisaties van groot belang.
- Bevindingen tweemaal per jaar rapporteren aan DT en College

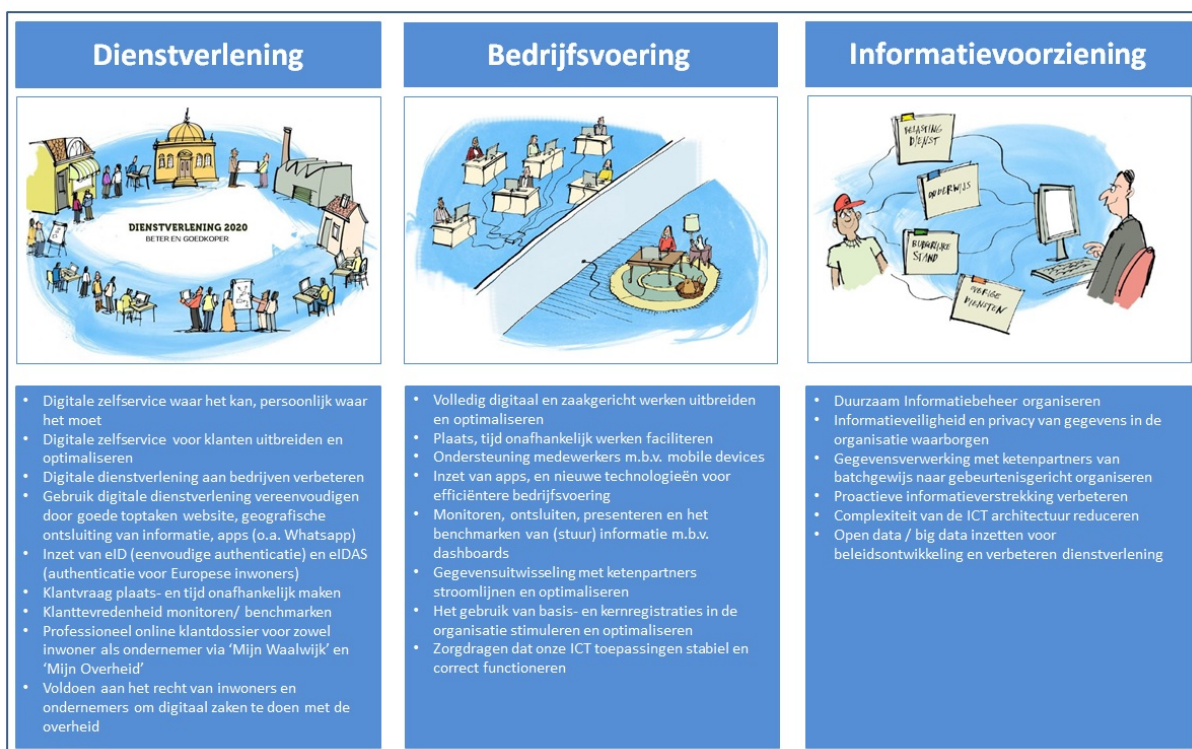
Indicatoren

Jaarlijks verkrijgen van de goedkeurende accountantsverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid bij de jaarrekening.

ICT

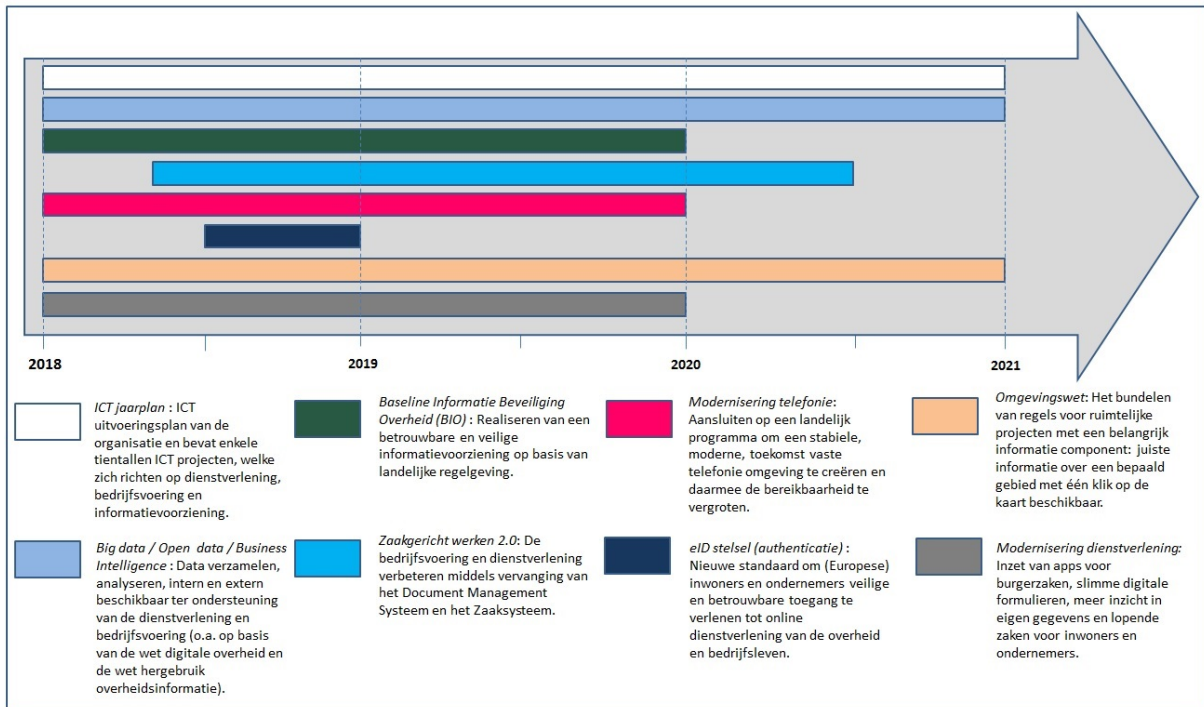
Wat willen we bereiken?

De ambitie van Team ICT is om de gemeentelijke ICT en informatievoorziening zo te organiseren, dat deze ondersteuning biedt voor een moderne, efficiënte, betrouwbare en integere bedrijfsvoering en dienstverlening aan inwoners en ondernemers. Kaders en doelstellingen zijn verwoord in ICT beleids- en jaarplannen en in de strategische ICT meerjarenbeleidsvisie, die jaarlijks wordt geactualiseerd. In onderstaande figuur zijn de doelstellingen voor de komende jaren op de verschillende terreinen schematisch weergegeven. Team ICT is adviserend, ondersteunend en neemt graag een aanjagende rol aan bij het realiseren van de digitale ambities van onze gemeente.

Wat gaan we er voor doen?

Onderstaand figuur geeft in de tijdlijn de belangrijkste projecten weer die team ICT met de organisatie uitvoert om bovengenoemde ambities te realiseren.

Wat zijn de indicatoren?

Het dashboard 'Dienstverlening en digitalisering' op de site www.waarstaatjegemeente.nl toont indicatoren en inzicht in de status van de digitale dienstverlening, de informatievoorziening, het gebruik van landelijke en collectieve voorzieningen en de digitale volwassenheid van onze producten en diensten aan inwoners en bedrijven.

Uit een onlangs uitgevoerd intern klanttevredenheidsonderzoek naar de beschikbaarheid en kwaliteit van Team ICT en de ICT-voorzieningen onder collega's scoorde we respectievelijk een 8,1 en een 7,7. Deze hoge scores willen we komend jaar minimaal handhaven.

Informatiebeveiliging en bescherming van persoonsgegevens (privacy)

Ambitie

De gemeente Waalwijk moet voldoen aan privacywetgeving en moet haar bedrijfsinformatie (waaronder persoonsgegevens) optimaal beveiligen. Voor het beveiligen van informatie passen we de Baseline Informatiebeveiliging voor Gemeenten toe (BIG).

Wat willen we bereiken?

De gemeentelijke organisatie is aantoonbaar in control op het gebied van de bescherming van

(persoons)gegevens. Te treffen maatregelen worden genomen op basis van een risico-analyse en tegen aanvaardbare kosten.

Privacywetgeving

Vanaf 25 mei 2018 moet de gemeente Waalwijk voldoen aan de verplichtingen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De nieuwe verplichtingen brengen een grotere documentatieplicht met zich mee, een verantwoordingskader en het inbedden van de toepassing van de nieuwe wetgeving in de processen waar persoonsgegevens worden verwerkt. Er is een functionaris gegevensbescherming die onafhankelijk toezicht houdt en rapporteert over de implementatie van de AVG.

Informatiebeveiliging

Over de breedte van de implementatie van de BIG worden verdere verbeteringen gerealiseerd met een focus op de onderdelen waar nu relatief lager op gescoord wordt.

	2015	2016		2017	
onderwerp:	0-meting	1-meting	Verschil	2-meting	verschil
Beveiligingsbeleid	100%	100%	0%	100%	0%
Organisatie van de beveiliging	47%	84%	37%	89%	5%
Beheer van middelen voor de informatievoorziening	48%	55%	7%	100%	45%
Beveiligingseisen tav het personeel	19%	54%	35%	82%	28%

Fysieke beveiliging	56%	97%	41%	94%	-3%
Beheer bedieningsprocessen	58%	63%	5%	90%	27%
Toegangsbeveiliging	59%	72%	13%	90%	18%
Aanschaf, ontwikkeling, OH Informatiesystemen	40%	51%	11%	88%	37%
Beheer van incidenten	26%	97%	71%	100%	3%
Continuïteitsbeheer	30%	56%	26%	54%	-2%
Naleving	67%	89%	22%	97%	8%
Totaal gewogen norm	48%	72%	24%	85%	13%

vijk

De normen voor informatiebeveiliging zijn talrijk en verdeeld over verschillende teams. Er zijn ook verschillende toezichthouders buiten de gemeente waaraan gerapporteerd moet worden. In 2017 is daarom vanuit het landelijke project ENSIA gestart met het bundelen van de normen, het rapporteren op die normen en het toezicht van de verschillende stakeholders.

Met de komst van ENSIA kan er een onderscheid worden gemaakt tussen horizontale en verticale verantwoording op het gebied van informatiebeveiliging. De horizontale verantwoording betreft de hele organisatie en meet in hoeverre er wordt voldaan aan de normen uit de Baseline Informatiebeveiliging voor Gemeenten. De verticale verantwoording zijn de aanvullende eisen die door externe stakeholders zijn gesteld. Hierover moet naar hun apart worden gerapporteerd.

Rapportage over 2017

Gebied	Toezichthouder	Verantwoordelijk team	Resultaat
BRP	RvIG	Publiekszaken	Goed
PNIK	RviG	Publiekszaken	Goed
Digid	Logius (Min. BzK)	Publiekszaken	Goed
Suwi Baanbrekers	Min. Sociale zaken	Baanbrekers	Goed
Suwi-inkijk GBD	Min. Sociale zaken	Financiën	Goed
BGT	Min. I en M	TORV	Voldaan

BAG	Min. I en M	TVVB	Voldaan
BIG (ENSIA)	De eigen CISO	Directie	85% implementatie

vijk

Evaluatie Informatiebeveiligingsbeleid

Het informatiebeveiligingsbeleid dat in 2015 is vastgesteld zal in 2018 worden geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zal het informatiebeveiligingsbeleid 2019-2022 worden vastgesteld. Verder zullen we de bewustwordingscampagne Informatieveiligheid en Privacy voortzetten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om verbeteringen uit te voeren op het gebied van privacywetgeving en informatiebeveiliging wordt jaarlijks een jaarplan gemaakt en vastgesteld. Verbeteringen zijn onder meer:

- Onderzoek naar formatiecapaciteit en positionering van de rollen FG / CISO en Security & Privacy Officer
- Optimaliseren loggingfunctie van diverse systemen
- Optimaliseren bedrijfscontinuïteitsplannen

Voor de toepassing van de AVG voerden we een nulmeting uit. Het daaruit opgestelde implementatieplan wordt in 2018 afgerond zodat we in control zijn op het privacyvlak. Hiermee is de basis op orde. In 2019 werken we verder aan bewustwording en opleiding van medewerkers. Ook zullen er (nieuwe) privacyvraagstukken moeten worden opgepakt. Deze vraagstukken kunnen vaak alleen worden opgepakt in breder verband, in samenwerking met leveranciers, de VNG en andere partijen. In 2019 wordt het toezicht door de FG planmatig ingericht, daar waar dit in 2018 nog projectmatig was.

Wat mag dat kosten?

De kosten verbonden aan de inzet van eigen personeel zijn niet begroot. Deze worden geacht onderdeel te vormen van de bestaande begroting van de organisatie.

Toch moet er met de komst van de AVG en de specifieke werkzaamheden in het kader van de informatiebeveiliging rekening worden gehouden met een aanslag op de beschikbare uren. Dit zal per team verschillen. Privacy en informatiebeveiliging brengt echter ook specialistische en teamoverschrijdende werkzaamheden met zich mee, vandaar dat wordt onderzocht om hiervoor specifieke capaciteit in te zetten.

De kosten voor de uitvoering van de audits zijn ten laste van de eigenaar van de aansluiting en de kosten voor het uitvoeren van pentesten komen ten laste van team ICT.

In de begroting 2019 is voor informatiebeveiliging en privacy rekening gehouden met een bedrag van € 23.230.

Omschrijving	Begroot 2019
Gebruik ISMS tooling	€ 12.500
Externe kosten uitvoering communicatieplan	€ 2.000
Advies- en onderzoekskosten	€ 8.730
Totaal	€23.230

vijk

Indicatoren

Voor privacy wordt een meting gedaan op basis van het normenkader van CIP-overheid. Vanaf 2019 wordt als indicator het volwassenheidsmodel gehanteerd. De te behalen norm is hier niveau 4: voorspelbaar proces.

Voor Informatiebeveiliging moeten de vereiste normen in ENSIA minimaal op niveau voldaan worden gehaald.

Andere indicatoren die worden bijgehouden zijn:

- Aantal klachten
- Aantal inzageverzoeken en overige rechten van de burger ingevolge de AVG
- Aantal (gemelde)beveiligingsincidenten en/of datalekken

Communicatie

Wat zijn de kaders?

Eind 2017 is de visie op communicatie vastgesteld door het college. De gemeente Waalwijk werkt aan communicatie 2.0. De uitgangspunten uit deze visie gelden nog steeds:

- Communicatie en bestuurlijke representatie zijn onlosmakelijk onderdeel van primaire processen binnen de gemeente Waalwijk;
- Bureau Communicatie heeft hierbij een ondersteunende rol;
- Om de organisatie betaalbaar te houden, letten we op de mogelijkheden om communicatie en bestuurlijke representatie effectief en efficiënt in te zetten;

- We luisteren, bespreken, vertellen en presenteren.

Naast deze vertrouwde uitgangpunten zijn er nieuwe uitdagingen. Die hangen samen met trends in de samenleving en het communicatievak; de wens om het luisteren en bespreken te richten op wat mensen daadwerkelijk bezighoudt (werken vanuit de bedoeling); de ambitie om als overheid te willen participeren; de organisatieontwikkeling naar een organisatie die betrokken, flexibel, ondernemend is en partnerschap nastreeft (Vanzelfsprekend Waalwijk/Vanzelfsprekend dienstbaar).

Dit alles brengt met zich mee dat we nog bewuster dan voorheen zullen moeten bepalen in overleg met onze collega's of bestuurders wat onze rol als gemeente is per opgave die er ligt (reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren of loslaten). Bureau Communicatie blijft -ongeacht welke keuze wordt gemaakt- altijd adviserend en ondersteunend.

Wat willen we bereiken?

De bestuurlijke doelen zijn vastgelegd in het coalitieakkoord 2018-2022: ' Samen duurzaam vooruit'.

Voor bureau Communicatie ligt er de opgave om een beweging te maken:

Van buiten naar binnen

We gaan in de opgaven uit van de behoeften en belangen van inwoners, ondernemers en andere betrokkenen. We gaan in gesprek met hen, luisteren actief naar hun signalen en spelen in op wat zij belangrijk vinden. Als het kan sluiten we aan bij hun ideeën en hun energie.

Onderbouwing op argumenten

We zijn zo transparant mogelijk over eerder genomen besluiten die het speelveld bepalen. Daarbinnen maken we expliciet welke keuzemogelijkheden we zien, wat de impact daarvan is op belanghebbenden en welke afwegingen we maken. We baseren ons op kennis uit de wetenschap, de leefwereld en onze eigen expertise. Op die manier leggen we helder uit waarom we een bepaald besluit nemen.

Communiceren over dilemma's

We laten openlijk zien welke afwegingen we maken, in elke fase van de besluitvorming. We zijn helder over situaties waarin we te maken hebben met verschillende opvattingen en belangen van partijen in de stad. Door te laten zien hoe we omgaan met dilemma's en door helder uit te leggen waarom we bepaalde besluiten nemen, dragen we bij aan een geloofwaardig openbaar bestuur.

Wereld van mensen

We sluiten in woord en beeld altijd aan bij waar de inwoners zich in herkennen. We gebruiken kanalen die voor hen te vinden zijn. Ons werk draait om mensen.

Focus op de maatschappelijke opgave

We ondersteunen collega's en bestuurders om hun focus gericht te houden op de maatschappelijke opgave. Dat wil zeggen dat we niet zomaar een greep doen uit ons pakket middelen. En ook niet zomaar maken wat de opdrachtgever vraagt. We leveren maatwerk en passen daarbij –indien mogelijk en wenselijk - ook inzichten toe uit andere vakgebieden

Anderen in positie brengen

We helpen collega's en bestuurders om in hun opgaven scherp te letten op momenten die voor belanghebbenden relevant zijn. We ondersteunen hen met advies en geschikte communicatievormen, waardoor zij zelf met verve kunnen communiceren.

Wat gaan we er voor doen?

Kabinetszaken/representatie

Bij bureau Communicatie is kabinetszaken/representatie belegd. De medewerker Kabinetszaken/Representatie geeft advies en ondersteuning op het moment dat er zich een gebeurtenis voordoet die representatie verlangt richting inwoners, bestuurders, hoogwaardigheidsbekleders en/of eigen medewerkers. Ook de organisatie van Waalwijk Ontmoet, de lintjesregen, de Koninklijke en gemeentelijke onderscheidingen, het organiseren van de herdenkingsbijeenkomst op 4/5 mei, het eindejaarsgeschenk, het organiseren van de eindejaarsbijeenkomst en relatiegeschenken maken deel van uit van de werkzaamheden.

De budgetten die ingezet worden voor de uitvoering van dit representatiebeleid zijn op verschillende plaatsen in de organisatie ondergebracht. Het budget voor representatie richting medewerkers ligt bij team HRM. Voor de representatie richting en door bestuurders is het budget ondergebracht bij Concernstaf/representatie.

Bestuursondersteuning

Evenals in voorgaande jaren zullen wij de bestuurders en managers ondersteunen in hun in- en externe optredens. Ook woordvoering maakt een belangrijk deel uit van bestuursondersteuning.

Beleidscommunicatie

We ondersteunen – meer dan in de voorgaande jaren - beleidsmedewerkers communicatief op grotere projecten die zijn opgenomen in het coalitieakkoord, zoals Haven 8, insteekhaven, Museum Plus, arbeidsmigranten, GO Waalwijk en het Sportbedrijf. Dit doen we onder meer door het inzetten van de Factor C-technieken (omgevingsanalyses, kritiek-repliek sessies, communicatiestrategieën,

communicatiekalender en formulering kernboodschappen), maar ook door uitvoerende werkzaamheden. Bij de keuze voor de middelen leveren we steeds maatwerk.

Als we zelf de capaciteit niet hebben, huren we als een soort 'uitzendbureau' derden in onder regie van Bureau Communicatie. Betaling hiervan vindt plaats door de beleidsafdeling die de benodigde capaciteit gevraagd heeft (flexibele schil).

Verder verzorgen we in 2019 schrijftrainingen voor beleidsmedewerkers. Deze trainingen wordt gegeven onder de vlag van Vanzelfsprekend Waalwijk in samenwerking met bureau Loo van Eck.

Online communicatie

In de uitvoering leggen we ook in 2019 meer accent op online communicatie. Ons uitgangspunt is digitaal, tenzij...

We zetten een online strategie op voor alle social media (Facebook, Whatapp, Instagram, Youtube, Twitter, LinkedIn). We stellen een contentkalender op. We actualiseren de richtlijnen voor webcare en stellen richtlijnen op voor het gebruik van social media. We optimaliseren de inzet van de middelen. En proberen de beweging te maken van zenden naar meer interactie. Om in te kunnen spelen op gevoelens en emoties van buiten, nemen we actief deel aan gesprekken op social media. We monitoren (OBI), luisteren en reageren actief. We taggen berichten op onderwerp zodat we nog beter weten wat er buiten speelt en we daar nog beter op in kunnen spelen. We delen dit met onze beleidscollega's en bestuurders. Ook maken we vrijwel dagelijks een overzicht van wat er speelt in de media (Wie, wat, Waalwijk) en plaatsen dat op intranet.

De website www.waalwijk.nl blijft ons belangrijkste dienstverleningskanaal. We blijven ook in 2019 doorontwikkelen en hanteren hierbij het toptakenprincipe.

Sociaal intranet vormt de basis van onze interne communicatie. Ook in 2019 gaan we intern de boer op om de mogelijkheden en best practices van intranet zichtbaar te maken.

Vormgeving

Qua vormgeving gaan we de huisstijl van de gemeente Waalwijk doorontwikkelen. Deze wordt meer in lijn gebracht met de stijl die gekozen is voor de strategische visie Waalwijk 2025. Het kleurgebruik wordt frisser en eigentijds en de op te stellen regels in het huisstijlhandboek geven wat meer ruimte. Op deze manier willen we voorkomen dat er een wildgroei ontstaat aan eigen identiteiten en labels.

Wat mag het kosten?

Zoals eerder aangegeven leggen we in 2019 een groter accent op beleidscommunicatie. Daarvoor hebben we extra handjes en geld nodig.

Wat zijn de indicatoren?

Uit een interne klanttevredenheidsonderzoek naar de beschikbaarheid en kwaliteit van Bureau Communicatie onder collega's scoorden we een 7,4. Komend jaar gaan we voor een 8.

Inkoop

Ambitie

De gemeente Waalwijk voert een inkoop- en aanbestedingsbeleid waarbij het de relevante wet- en regelgeving naleeft en waarbij tegen zo laag mogelijke kosten kwalitatief hoogwaardige producten en diensten worden ingekocht.

Belangrijke kaders

Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2016

Wat willen we bereiken?

De inkoopprocessen worden getoetst op de beoordelingscriteria prijs- kwaliteitverhouding, duurzaam inkopen, innovatie, product-marktanalyse, onafhankelijkheid en keuze voor de ondernemersrelatie, ruimte geven voor lokale ondernemers en toepassen van social return.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Realisatie van circa 80 inkoop- en aanbestedingstrajecten, waarvan 60% Europees dan wel meervoudig ondershands wordt aanbesteed. Bij 40% van de aanbestedingen wordt gegund op basis van prijs-kwaliteitverhouding en bij 60% van de trajecten worden lokale ondernemers uitgenodigd.
- Doorontwikkeling en professionalisering contractbeheer en contractmanagement binnen de inkoopfunctie

- Het E-aanbesteden verder uitrollen. Middels E-aanbesteden worden aanbestedingen volledig digitaal in de markt gezet en wordt het traject digitaal doorlopen.

Paragraaf Verbonden partijen

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Tilburg
4. Doelstelling en openbaar belang	De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is een samenwerkingsverband tussen 26 gemeenten (waaronder de gemeente Tilburg) en de hulpdiensten. Om de veiligheid in de regio Midden- en West-Brabant te vergroten en beter voorbereid te zijn op rampen en crises, bundelen de 26 gemeenten, de GHOR (Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen), de brandweer en de politie de krachten. Dit houdt in dat in de Veiligheidsregio MWB deze verschillende diensten en besturen intensief samenwerken op het gebied van crisisbeheersing, rampenbestrijding, brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid. Per 1 augustus 2010 heeft de overdracht van de lokale brandweer naar de Veiligheidsregio plaatsgevonden.
5. Relatie met programma	1. Veiligheid 1.1 Crisisbeheersing en brandweer
6. Deelnemende partijen	24 deelnemers, 1,1 miljoen inwoners, aandeel Waalwijk 4,3%. Altena, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert.
7. Bestuurlijk belang	DB: n.v.t. AB: Burgemeester Kleijngeld

	AB: plv. Wethouder van den Hoven
8. Financieel belang	De kosten van de Veiligheidsregio worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2019 is: € 2.558.982.
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 15.034.000 prognose 31-12-2019: € 14.133.000 prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 33.042.000 prognose 31-12-2019: € 42.847.000 prognose
11. Financieel resultaat	2019: € 0,00
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) richt zich in de periode 2015-2019 op drie risico's: <ul style="list-style-type: none"> 1. Uitval elektriciteitsvoorziening; 2. Uitval spraak- en communicatiedata; 3. Grootschalige uitbraak infectieziekten. DE VRMWB richt zich bij de aanpak van deze risico's op preventie en risicobeheersing.

Regionale Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

Regionale Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB)

2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
----------------------	--

3. Vestigingsplaats	Tilburg
4. Doelstelling en openbaar belang	De bestuurlijk juridische verankering van de OMWB is geborgd middels een gemeenschappelijke regeling. Doel is om een verdere verbetering tot stand te brengen in de dienstverlening bij de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht- en handhavingstaken en in de kwaliteit en veiligheid van de werk- en leefomgeving op het gebied van milieu en asbest.
5. Relatie met programma	8. Ruimtelijke ontwikkeling, centrumontwikkeling en wonen 8.3 Wonen en bouwen
6. Deelnemende partijen	26 deelnemers, 1,1 miljoen inwoners, aandeel Waalwijk 4,3%. Altena, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenberg, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert, Heusden en provincie Noord-Brabant.
7. Bestuurlijk belang	DB: geen vertegenwoordiging AB: Wethouder Daandels AB: plv. Burgemeester Kleijngeld
8. Financieel belang	De kosten van de OMWB worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2019 is: €621.768.
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 0 prognose 31-12-2019: € 0 prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 802.209 prognose 31-12-2019: € 802.209 prognose
11. Financieel resultaat	2019: € 0 prognose
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de

	gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	Optimalisering bedrijfsvoering.

Streekarchief Langstraat Heusden Altena

Streekarchief Langstraat Heusden Altena	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Heusden
4. Doelstelling en openbaar belang	<ul style="list-style-type: none"> - De zorg voor het beheer van de overgebrachte archiefbescheiden; - Toezicht op het beheert van de niet-overgebracht archiefbescheiden; - Het bevorderen van lokaal en streek historisch onderzoek/het optreden al historisch informatiecentrum voor de gemeente Waalwijk.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.1 Bestuur
6. Deelnemende partijen	3 deelnemers, 145.000 inwoners, aandeel Waalwijk 32,6 %. Altena, Heusden en Waalwijk.
7. Bestuurlijk belang	DB: Wethouder Bakker AB: Wethouder Bakker AB: plv. Wethouder van den Hoven
8. Financieel belang	De kosten van het SALHA worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2019 is: € 327.787.
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 172.834 prognose 31-12-2019: € 142.264 prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 0,00 prognose

	31-12-2019: € 0,00 prognose
11. Financieel resultaat	2019: € 0,00
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> - Verdere versterking digitale dienstverlening en invulling geven aan de (soms) conflicterende eisen van nieuwe wetgeving op het gebied van privacy (AVG); - realiseren e-depot; - bijdragen aan de gemeentelijke/regionale hotspot monitor: - archieven en collecties op orde; - verdere efficiëntie van bedrijfsvoering; - aandacht voor erfgoed en cultuurhistorie.

GGD Hart van Brabant

GGD Hart voor Brabant	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar belang)
3. Vestigingsplaats	Tilburg
4. Doelstelling en openbaar belang	De GGD Hart voor Brabant is een gemeenschappelijke regeling van 25 Brabantse gemeenten met als doel een bijdrage te leveren aan de openbare gezondheidszorg, zoals voorgeschreven door de Wet publiekegezondheid. De GGD beschikt over een goede vermogenspositie.
5. Relatie met programma	7. Volksgezondheid en milieu 7.1 Volksgezondheid

6. Deelnemende partijen	<p>25 deelnemers, 1 miljoen inwoners, aandeel Waalwijk 4,5%.</p> <p>Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, 's-Hertogenbosch, Landerd, Meijerijstad, Mill en Sint Hubert, Oss, Sint Anthonis, Sint Michielsgestel, Uden, Vught, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg, Waalwijk en Heusden.</p>
7. Bestuurlijk belang	<p>DB: n.v.t.</p> <p>AB: Wethouder Odabasi</p> <p>AB: plv. Wethouder Daandels</p>
8. Financieel belang	<p>De kosten van de GGD Hart voor Brabant worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2019 is: € 1.547.754,=.</p>
9. Eigen vermogen	<p>01-01-2019: € 9.276.000 prognose</p> <p>31-12-2019: € 8.666.000 prognose</p>
10. Vreemd vermogen	<p>01-01-2019: € 0,00 prognose</p> <p>31-12-2019: € 0,00 prognose</p>
11. Financieel resultaat	<p>2019: € 0,00</p>
12. Risico's	<p>In het geval van een faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.</p>
13. Ontwikkelingen	<p>De komende jaren blijven in het teken staan van verbinding tussen publieke gezondheid en het gemeentelijke sociale domein. Belangrijke ontwikkelingen zijn meer regie voor de inwoner en ondersteuning van kwetsbare inwoners.</p>

Regionale Ambulance-voorziening Brabant Midden-West-Noord

Regionale Ambulance-voorziening Brabant Midden-West-Noord	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Den Bosch
4. Doelstelling en openbaar belang	De Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West Noord (RAVBrabant Midden-West-Noord) is een gemeenschappelijke regeling van 45 Brabantse gemeenten met als doel het verlenen van ambulancezorg. Vanaf 2012 leveren de gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling geen bijdrage meer.
5. Relatie met programma	7. Volksgezondheid en milieu 7.1 Volksgezondheid
6. Deelnemende partijen	42 deelnemers, 1,7 miljoen inwoners, aandeel Waalwijk 2,7 % Altena, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Benrheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Breda, Cuijk, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Grave, Haaren, Halderberge, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Landerd, Loon op Zand, Mill en Sint Hubert, Meierijstad, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Rucphen, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Steenbergen, Tilburg, Uden, Veghel, Vught, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert.
7. Bestuurlijk belang	DB: n.v.t. AB: Wethouder Odabasi AB: plv. Wethouder Daandels
8. Financieel belang	De kosten van de RAV worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2017 is: € 0,00.
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 13.036.000 prognose 31-12-2019: € 12.925.000 prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 2.282.000 prognose

	31-12-2019: € 13.782.000 prognose
11. Financieel resultaat	2019: € 0,00
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	geen.

Baanbrekers

Baanbrekers	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Zanddonkweg 14, 5144 NX Waalwijk
4. Doelstelling en openbaar belang	Baanbrekers is ontstaan op 1 januari 2013 uit de fusie van de sociale werkvoorziening (WML) en de sociale dienst (ISD). Baanbrekers voert de Participatiewet voor de Langstraat-gemeenten uit. Dit komt neer op: het verstrekken van bijstandsuitkeringen, re-integratieactiviteiten en het aanbieden van beschutte werkgelegenheid.
	6. Sociaal domein 6.5 Arbeidsparticipatie
6. Deelnemende partijen	De deelnemende gemeenten zijn: Heusden, Loon op Zand en Waalwijk. Het aandeel van Waalwijk is 41,65%.
7. Bestuurlijk belang	DB: wethouder Bakker (plv. wethouder Odabasi) AB: wethouders Bakker en Van den Hoven (plv. wethouder Daandels), raadsleden Van Hamond en Van Tuyl.
8. Financieel belang	De kosten van Baanbrekers worden gedragen door de deelnemende gemeenten: De bijdrage van Waalwijk voor 2019 is: € 2.669.000.

9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 5.235.000 prognose 31-12-2019: € 5.111.000 prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 10.426.000 prognose 31-12-2019: € 10.426.000 prognose
11. Financieel resultaat	2019: € -/- 1.824.000 na doorvoering slimmer opties € 0,00
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
13. Ontwikkelingen	Eind 2018 – begin 2019 zal naar verwachting het koersdocument 'Baanbrekers 2.0' vastgesteld worden. Dit plan is nog in ontwikkeling en heeft als doel om de organisatie efficiënter te laten werken. De komende periode zal de financieringssystematiek van Baanbrekers veranderen. Nu nog betalen gemeenten een aantal geormerkte rijksbijdragen door aan Baanbrekers. Vanaf 2019 verschuiven die aparte bijdragen naar de algemene uitkering (gemeentefonds). Nieuwe afspraken hiervoor werken we uit.

ROM/Hart van Brabant

ROM/Hart van Brabant/Midpoint	
2. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
3. Vestigingsplaats	Tilburg
4. Doelstelling en openbaar belang	Het vorm geven van regionale samenwerking op beleidsmatig en strategisch gebied tussen de acht deelnemende gemeenten in Midden-Brabant. Hiervoor zijn tien prioritaire projecten benoemd waaraan de komende jaren gewerkt gaat worden. Voor de economische projecten is daarbij een link met Midpoint. Tevens het mede afleggen van verantwoording over de besteding van de subsidiegelden die door

	andere overheden met het oog op de samenwerking worden toegekend.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.1 Bestuur
6. Deelnemende partijen	9 deelnemers, 440.000 inwoners, aandeel Waalwijk 10,7%. Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk.
7. Bestuurlijk belang	DB: Burgemeester Kleijngeld AB: Burgemeester Kleijngeld AB: plv. Wethouder van den Hoven
8. Financieel belang	De kosten van ROM/Hart van Brabant worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage van Waalwijk voor 2019 is: € 399.034.
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 56.436 prognose 31-12-2019: € 56.436 prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 17.688.604 prognose 31-12-2019: € 17.688.604 prognose
11. Financieel resultaat	2019: €0,00
12. Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verplicht voor het adequaat uitvoering geven aan de wettelijke taken.
	De Regio Hart van Brabant is een samenwerkingsverband met als doel om vanuit het beginsel van autonomie van het lokale bestuur: - een overlegstructuur in te stellen en in stand te houden, die dient om de samenwerking tussen de deelnemende gemeenten vorm te geven:

	<p>- rechtens verantwoording af te kunnen leggen over de besteding van (subsidie)gelden die door andere overheden, instellingen en/of bedrijven met het oog op die samenwerking worden toegekend';</p> <p>- samen te werken om regionale opgaven te identificeren en op basis daarvan gezamenlijke projecten te definiëren, te initiëren en uit te voeren.</p>
--	--

BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)

BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	
2. Rechtsvorm	NV
3. Vestigingsplaats	Den Haag
4. Doelstelling en openbaar belang	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	De Rijksoverheid (50% van de aandelen) en alle Nederlandse provincies, waterschappen en gemeenten zijn wettelijk verplicht om bij de BNG een bankrekening aan te houden. Alle verrekeningen met het Rijk vinden via de BNG plaats.
7. Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging door burgemeester Kleijngeld. Wethouder van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	29.133 aandelen á € 2,50; € 72.832. Dividend 2019: nog niet bekend.
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 4.486 miljoen prognose 31-12-2019: € 4.953 miljoen prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 149.514 miljoen prognose 31-12-2019: € 135.072 miljoen prognose

11. Financieel resultaat	2019: € onbekend
12. Risico's	M.b.t. de kredietwaardigheid heeft de BNG een (AAA) rating.
13. Ontwikkelingen	Begin 2012 heeft de BNG aangekondigd niet langer in staat te zijn om het huidige dividendniveau van 50 procent van de netto winst (pay out ratio) te handhaven. Banken dienen op grond van Europese eisen hogere reserves aan te houden. De bank heeft geconcludeerd dat de noodzakelijke groei van het eigen vermogen opgebracht zal moeten worden door een groter deel van de winst te houden.

Parkmanagement

Parkmanagement	
2. Rechtsvorm	BV (gemeente Waalwijk 100% van de aandelen)
3. Vestigingsplaats	Waalwijk
4. Doelstelling en openbaar belang	<p>Parkmanagement is een besloten vennootschap die als hoofdactiviteit het beheer van Haven 1 t/m 6 en Haven Zeven uitvoert.</p> <p>Parkmanagement is voor een deel gefinancierd door de gemeente Waalwijk. De gemeente betaalt een in de begroting geraamde jaarlijkse vergoeding aan Parkmanagement voor het groen- en grijsonderhoud van de openbare ruimte op de bedrijventerreinen Haven 1 t/m 6 en Haven Zeven.</p>
5. Relatie met programma	<p>3. Economie 3.1 Economische ontwikkeling</p> <p>5. Sport, cultuur, recreatie 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie</p>
6. Deelnemende partijen	Gemeente Waalwijk. 1 deelnemer, 47.920 inwoners, aandeel Waalwijk 100%
	<p>Voorzitter AvA is tevens voorzitter RvC: Wim Naber</p> <p>Leden AvA:</p>

	<p>Burgemeester Kleijngeld, Wethouder van den Hoven, Wethouder Bakker, Wethouder Odabasi en Wethouder Daandels.</p> <p>Leden RvC:</p> <p>Voorzitter: Wim Naber</p> <p>Commissaris: Robert van der Gouw</p> <p>Commissaris: Johan Timmermans</p> <p>Directeur: Arie de Wit</p>
8. Financieel belang	De gemeente Waalwijk is 100% eigenaar van Parkmanagement.
9. Eigen vermogen	<p>01-01-2019: € 4.730.661 prognose</p> <p>31-12-2019: € 4.725.661 prognose</p>
10. Vreemd vermogen	<p>01-01-2019: € 878.540 prognose</p> <p>31-12-2019: € onbekend</p>
11. Financieel resultaat	2019: € -/- 5.000 prognose
12. Risico's	De risico's zijn minimaal. Risicovolle deelnemingen zijn verkocht / afgestoten.
13. Ontwikkelingen	Momenteel wordt onderzocht op welke wijze de verkoopopbrengst van Parkned maximaal kan renderen t.b.v. de dekking van de exploitatielasten van Parkmanagement.

Intergas N.V.

Intergas B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	Oosterhout Noord-Brabant
4. Doelstelling en	Intergas beheert gasnetten. Op 16 juni 2011 heeft de aandeelhoudersvergadering van Intergas B.V. ingestemd met het

openbaar belang	overnamebod van Enexis en het voorstel tot verkoop van de aandelen. Intergas B.V. Er is nog een tijdelijke beheerstructuur voor de overblijvende holding die de verkooptransactie afwikkelt.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Organisatie 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	22 aandeelhouders
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door burgemeester Kleijngeld. Wethouder van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	344 aandelen is 1,7%.
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € onbekend 31-12-2019: € onbekend
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € onbekend 31-12-2019: € onbekend
11. Financieel resultaat	2019: € onbekend
12. Risico's	
13. Ontwikkelingen	De afwikkeling van Intergas Holding B.V. zal naar verwachting duren tot circa 2020. Voor mogelijke risico's is uit de verkoopopbrengst een bedrag achter de hand gehouden.

Enexis Holding N.V.

Enexis Holding N.V.	
2. Rechtsvorm	N.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch

4. Doelstelling en openbaar belang	Het in stand houden van netwerken voor de levering van energie. Het gas- en elektriciteitsnetwerk van Essent is ondergebracht in Enexis Holding N.V. ('splittingswet') en is in 2009 niet betrokken in de verkoop aan RWE, omdat aandelen in handen moeten blijven van overheidslichamen.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	22 aandeelhouders
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	344 aandelen is 1,7%
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 3.704 miljoen prognose 31-12-2019: € 3.808 miljoen prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 3.580 miljoen prognose 31-12-2019: € 3.860 miljoen prognose
11. Financieel resultaat	2019: € nog niet bekend
12. Risico's	Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook).
13. Ontwikkelingen	Toezicht van de Energiekamer is zeer stringent, zo moet de solvabiliteitsratio 40% zijn en het risico is daarom zeer klein. Enexis keert een vrijwel constant dividend uit.

Brabant Water N.V.

Brabant Water N.V.

2. Rechtsvorm	N.V.
3. Vestigingsplaats	Hoofdkantoor 's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	Brabant Water wint, zuivert, transporteert en levert drink- en industriewater van hoge kwaliteit vanuit 33 waterproductiebedrijven aan ruim 2,4 miljoen inwoners en bedrijven in Noord-Brabant. Daarnaast levert het bedrijf water op maat en watergerelateerde producten en diensten in de gebonden en vrije markt. De omzet bedraagt € 170 miljoen.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van de Provincie Noord-Brabant (31,6%) en van 60 gemeenten in het voorzieningsgebied van Brabant Water.
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Vertegenwoordiging door burgemeester Kleijngeld. Wethouder van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan de aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 578 miljoen prognose 31-12-2019: € 609 miljoen prognose
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 400 miljoen prognose 31-12-2019: € 439 miljoen prognose
11. Financieel resultaat	2019: € niet bekend
12. Risico's	In 2011 is nieuw financieel beleid ontwikkeld. Of de onderneming over kan gaan tot het uitkeren van dividend is mede afhankelijk van een rechterlijke uitspraak over de overnameprijs van de Tilburgse Waterleidingmaatschappij. De schadeloosstelling aan N.V. TWM vormt voor Brabant Water een financieel risico
13. Ontwikkelingen	

Vordering op Enexis B.V.

Vordering op Enexis B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	De aandeelhouders van Enexis Holding N.V. hebben in 2009 aan Enexis Holding N.V. in 4 tranches een bruglening verstrekt van in totaal € 1,8 mld. Begin 2012 is hier inmiddels € 450 miljoen op afgelost. Deze vennootschap is in het leven geroepen om de bruglening te beheren.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	<p>Provincies:</p> <p>Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13%</p> <p>Gemeenten:</p> <p>Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04% ,Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%</p>
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 0 31-12-2019: € 0
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 356,5 miljoen

	31-12-2019: € 0
11. Financieel resultaat	2019: € -/- 20.000
12. Risico's	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet –tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaal bedrag € 20.000), art 2.:81 BW.
13. Ontwikkelingen	Eind 2016 resteert nog de lening van de 4e tranche. De 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.

CBL Vennootschap BV

CBL Vennootschap B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	De vennootschap vertegenwoordigt sinds 2009 de verkopende aandeelhouders van Essent, naast RWE, Enexis en Essent in de afwikkeling van Cross Border Leases aangelegenheden.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	<p>Provincies:</p> <p>Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13%</p> <p>Gemeenten:</p> <p>Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04% ,Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%</p>

7. Bestuurlijk belang	<p>Aandeelhouder</p> <p>Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld.</p> <p>Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.</p>
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	<p>01-01-2019: € 135.000</p> <p>31-12-2019: € 125.000</p>
10. Vreemd vermogen	<p>01-01-2019: € 5.000</p> <p>31-12-2019: € 5.000</p>
11. Financieel resultaat	2019: € -/- 10.000 prognose
12. Risico's	<p>Met de voortijdige beëindiging van alle CBL-contracten is alleen nog sprake van een risico</p> <p>en daarmee aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders ter hoogte van het</p> <p>bedrag in het CBL Escrow Fonds (\$ 19,7 mln.).</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeel-houders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennoot-schap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>
13. Ontwikkelingen	<p>Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln.</p> <p>Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd. Na aftrek van het bedrag dat nodig was voor deze beëindigingen van de CBL's resteert er nog een bedrag van afgerond \$ 19,7 mln.</p> <p>Naar verwachting zal op dit bedrag in 2016 een bedrag benodigd zijn voor advies- en andere afwikkelingskosten. De advies- en andere</p>

	<p>afwikkelingskosten worden ingeschat op ongeveer \$ 700.000.</p> <p>Dit betekent dat naar verwachting een restantbedrag van ongeveer \$ 19 mln. Uiteindelijk in de verhouding 50-50 zal kunnen worden uitbetaald aan de Verkopende Aandeelhouders en RWE en dat het fonds daarna geliquideerd kan worden.</p> <p>De vennootschap zal pas in 2019 worden geliquideerd.</p>
--	---

Verkoop Vennootschap BV

Verkoop Vennootschap B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	Deze vennootschap is in 2009 in het leven geroepen voor een efficiënte afwikkeling van de rechten en verplichtingen van de verkopende aandeelhouders van Essent.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	<p>Provincies:</p> <p>Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13%</p> <p>Gemeenten:</p> <p>Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04% ,Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%</p>
7. Bestuurlijk belang	Aandeelhouder Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.
8. Financieel belang	

9. Eigen vermogen	01-01-2019: € 137.500 31-12-2019: € 125.000
10. Vreemd vermogen	01-01-2019: € 7.500 31-12-2019: € 7.500
11. Financieel resultaat	2019: € -/- 12.500
12. Risico's	<p>Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van RWE als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 113 miljoen dat nu nog in het General Escrow Fonds resteert.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>
13. Ontwikkelingen	<p>De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 konden worden ingediend) worden afgewikkeld.</p> <p>Eind juni 2016 zijn RWE en Verkoop Vennootschap B.V. tot een compromis gekomen voor de afwikkeling van alle (fiscale) claims, te weten EUR 29.768.308. Het restbedrag in het General Escrow Fonds van EUR 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan Verkoop Vennootschap B.V. Het restantbedrag afgerond € 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan de vennootschap. Op het moment vindt doorbetaling plaats aan de aandeelhouders naar rato van hun belang in Verkoop Vennootschap B.V.</p> <p>De vennootschap zal in 2019 worden geliquideerd.</p>

Publiek Belang elektriciteits productie BV

Publiek Belang Elektriciteits productie B.V.

2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	Essent had een belang van 50% in de kerncentrale in Borssele (EPZ). Delta, met ook een belang van 50%, heeft de verkoop vooralsnog via een juridische procedure tegengehouden. Daarop is het belang door de verkopende aandeelhouders van Essent in een aparte vennootschap ondergebracht.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	<p>Provincies:</p> <p>Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13%</p> <p>Gemeenten:</p> <p>Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04% ,Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%</p>
7. Bestuurlijk belang	<p>Aandeelhouder</p> <p>Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld.</p> <p>Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.</p>
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	<p>01-01-2019: € 1.610.000</p> <p>31-12-2019: € 1.590.000</p>
10. Vreemd vermogen	<p>01-01-2019: € 5.000</p> <p>31-12-2019: € 0</p>
11. Financieel resultaat	2019: € -/- 20.000

12. Risico's	Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).
13. Ontwikkelingen	<p>Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag van € 1,6 mln.(merendeel aandelenkapitaal) achter gebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen.</p> <p>Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ. De vennootschap zal in 2019 worden geliquideerd.</p>

Claim Staat Vennootschap Amsterdam BV

Claim Staat Vennootschap Amsterdam B.V.	
2. Rechtsvorm	B.V.
3. Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
4. Doelstelling en openbaar belang	De primaire taak van de vennootschap is het voeren van een schadevergoedingsprocedure (op grond van invoering Wet Onafhankelijk Netbeheer 'Splitsingswet') tegen de Staat der Nederlanden namens de oude aandeelhouders van Essent.
5. Relatie met programma	0. Bestuur en Ondersteuning 0.5 Treasury
6. Deelnemende partijen	<p>Provincies:</p> <p>Groningen: 6,01%, Drenthe: 2,3%, Flevoland: 0,02%, Overijssel: 18,71%, Noord-Brabant: 30,83%, Limburg: 16,13%</p> <p>Gemeenten:</p> <p>Groningen: 3,87%, Friesland: 0,04% ,Drenthe: 2,41%, Flevoland: 0,04%, Overijssel: 2,27%, Noord-Brabant: 7,57%, Limburg: 9,47%</p>

7. Bestuurlijk belang	<p>Aandeelhouder</p> <p>Vertegenwoordiging door Burgemeester Kleijngeld. Wethouder van van den Hoven (machtiging burgemeester) neemt deel aan aandeelhoudersvergadering.</p>
8. Financieel belang	
9. Eigen vermogen	<p>01-01-2019: € 770.000</p> <p>31-12-2019: € 670.000</p>
10. Vreemd vermogen	<p>01-01-2019: € 0</p> <p>31-12-2019: € 0</p>
11. Financieel resultaat	2019: € -/- 100.000
12. Risico's	<p>Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de Verkopende Aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelen kapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>
13. Ontwikkelingen	<p>De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld.</p> <p>Conform de koopovereenkomst zal de escrow-rekening tot 5 jaar na completion blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van Waterland.</p>

Paragraaf Grondbeleid

Paragraaf Grondbeleid

Ambitie

Een belangrijke taak van de gemeente als lokale overheid is de ruimtelijke ordening van het grondgebied van de gemeente. Daartoe beschikt de gemeente over de Wet ruimtelijke ordening inclusief de Grondexploitatiewet en in het bijzonder over het bestemmingsplan of een projectafwijkingbesluit. Om tot uitvoering te komen van het bestemmingsplan is het noodzakelijk om aanvullend op het bestemmingsplan over grondeigendommen te beschikken dan wel het kostenverhaal op orde te hebben indien particuliere eigenaren zelf ontwikkelen. Publieke doelen kunnen dan eenvoudiger gerealiseerd worden op een wijze zoals de gemeente die voor ogen staat in een perspectief van een goede ruimtelijke ordening van haar grondgebied.

Niet altijd is de gemeente in staat of bereid om gronden in eigendom te verwerven. De gemeente kan in die gevallen gebruik maken van een passief (faciliterend) grondbeleid. In deze context kan de realisatie van publieke doelen onder druk komen te staan.

Wat zijn de doelstellingen voor de komende jaren?

De doelstellingen van het grondbeleid in Waalwijk zijn:

- Het bevorderen van een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik (realisatie van bestemmingen en beleidsinhoudelijke doelstellingen)
- Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik

Het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, eigenaren, ontwikkelaars en overheid.

De gemeente wenst deze doelstellingen te realiseren met behulp van de haar ter beschikking staande publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instrumenten.

Hoe gaan we die doelstellingen bereiken?

Door middel van het grondbeleid kan de gemeente haar invloed uitoefenen op de wijze waarop de grond wordt gebruikt. Sturing van het grondgebruik door middel van het grondbeleid is wenselijk omdat het kan bijdragen aan de realisering van (publieke) doelstellingen op het gebied van volkshuisvesting, infrastructuur, werkgelegenheid, milieu, financiën etc.

Keuzesoorten grondbeleid

Actief grondbeleid

Gelet op het belang van de gemeente om zo maximaal mogelijk sturing te kunnen geven aan onder meer ruimtelijke, economische en natuurontwikkelingen zal de gemeente zoveel mogelijk trachten een actief grondbeleid voeren. Dit betekent dat de gemeente zelf de gronden in eigendom verwerft, tijdelijk beheert, bouwrijp maakt en vervolgens verkoopt. Een actief grondbeleid geeft de gemeente meer mogelijkheden tot sturing dan een passief of wel een faciliterend grondbeleid waarbij de sturing over het algemeen beperkt blijft tot het faciliteren middels het publiekrechtelijk instrumentarium. De rol van de gemeente beperkt zich in dit geval tot een voorwaardenscheppende en toezichhoudende. Bij een actief grondbeleid gaat het initiatief van de gemeente uit en kan de gemeente naast publiekrechtelijke eisen ook in privaatrechtelijke zin eisen stellen.

Voor het antwoord op de vraag of de gemeente al dan niet zelf de gronden moet verwerven en exploiteren is met name het maatschappelijk belang bepalend. De gemeente heeft in de hoedanigheid van overheidslichaam het algemeen maatschappelijk belang te dienen. Dit betekent dat de gemeente op dit vlak ontwikkelingen stimuleert die anders, vanwege het uitblijven van belangstelling van derden, geen kans van slagen hebben.

Van een actief grondbeleid kan worden afgezien als sprake is van een te verwachten negatief exploitatieresultaat ten gevolge van bijvoorbeeld hoge verwervingskosten, hoge sloop- en saneringskosten en er sprake is van planologische risico's. Het maatschappelijk belang kan echter dusdanig groot zijn dat een te verwachten negatief exploitatieresultaat wordt geaccepteerd om het te realiseren doel te bereiken.

Indien noodzakelijk zal de gemeente, voor de uitvoering van haar actieve grondbeleid bij de verwerving van gronden, gebruik maken van instrumenten als de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg) en de Onteigeningswet.

Bouwclaimmodel

Deze bijzondere vorm van actief grondbeleid wordt veelal gekozen als marktpartijen grondposities hebben in het plangebied. In het bouwclaimmodel verkopen de marktpartijen hun grond aan de gemeente onder de voorwaarde dat zij bij de gronduitgifte een aantal bouwrijpe kavels kunnen afnemen tegen normale exploitatieprijzen, waarmee zij hun bouwrechten veilig stellen. Evenals bij het zuiver actieve grondbeleid voert de gemeente een eigen grondexploitatie en draagt zij zorg voor het bouw- en woonrijp maken van het gebied. De marktpartijen nemen, net als bij het zuiver actieve grondbeleid, de realisatie van het vastgoed voor hun rekening.

PPS

De gemeente kan ook besluiten om in samenwerking met private partijen over te gaan tot exploitatie

van grond en/of het realiseren van vastgoed. Dergelijke Publiek Private Samenwerking (PPS) kent meerdere verschijningsvormen.

De samenwerking kan plaatsvinden op basis van een samenwerkingscontract of door de oprichting van een gezamenlijke rechtspersoon.

Bij de vorming van een gezamenlijke entiteit brengen de betrokken partijen veelal de in bezit zijnde gronden gelegen binnen het plangebied in. Deze entiteit verwerft de overige benodigde gronden, maakt de gronden bouw- en woonrijp en geeft deze weer uit of zorgt voor de daadwerkelijke realisatie van vastgoed. De partners binnen een entiteit kunnen op basis van de aandelenverhoudingen aanspraak maken op de uiteindelijk gerealiseerde waardeontwikkeling.

Vaak zijn de feitelijke eigendomsverhoudingen, de beschikbaarheid van specifieke deskundigheid, het verdelen van het risico en de wens om de regie over de ontwikkeling te voeren van begin tot het eind, de motieven voor deze vorm van grondbeleid.

Passief (faciliterend) grondbeleid

Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente een voorwaardenscheppende rol bij de ontwikkeling van de stad. Op grond van de Wet ruimtelijke ordening maakt de gemeente bestemmingsplannen, past deze aan en neemt projectbesluiten waarmee ontwikkelingen worden toegelaten en sturing plaats vindt binnen het plangebied. Wanneer gekozen wordt voor faciliterend grondbeleid laat de gemeente de aankoop en exploitatie volledig over aan de private partijen. Tevens is het mogelijk dat de gemeente het initiatief tot bepaalde ontwikkelingen stimuleert, maar er zelf niet actief deel aan neemt. In dergelijke gevallen worden de kaders geschapen voor de activiteiten van de private partijen. Hierbij valt te denken aan het opstellen/wijzigen van bestemmingsplannen, het vervaardigen van besluiten tot het verlenen van vrijstelling van een bestemmingsplan, de aanleg van voorzieningen van openbaar nut en voorbereiding, advies en toezicht. De daarmee gepaard gaande kosten worden via overeenkomst ten laste gebracht van de private partij.

Het kostenverhaal is gewaarborgd door toepassing te geven aan de mogelijkheden die de Grondexploitatiewet biedt. Naast het private traject van de anterieure en de posterieure overeenkomsten met initiatiefnemers geldt het publieke spoor van kostenverhaal via de bouwvergunning als een soort vangnet om kosten te verhalen.

Prestatieafspraken met woningcorporaties

De in onze gemeente gevestigde woningcorporatie Casade wordt gezien als maatschappelijk partner, met wie samenwerking nadrukkelijk wordt nagestreefd. Deze samenwerking is gericht op enerzijds het realiseren van goede en betaalbare huurwoningen (of koopwoningen) voor doelgroepen, maar

waar mogelijk wordt samen opgetrokken als het gaat om het ontwikkelen van andere woningen/woonvormen, vervangende nieuwbouw en flankerende voorzieningen. De hiervoor benodigde gronden (en opstallen) kunnen reeds in eigendom zijn van de woningcorporatie, dan wel door de gemeente worden geleverd. Over de te hanteren kavelprijzen zijn in 2010 prijsafspraken gemaakt.

Keuze vorm van grondbeleid en de rol van het college daarin

Voor de gemeente Waalwijk zijn alle vormen van grondbeleid (actief, passief of een mengvorm) in principe aanvaardbaar. De feitelijke keuze voor een specifieke vorm van grondbeleid is afhankelijk van de situatie, zoals die door het College op basis van een analyse wordt beoordeeld. Uitgangspunt is een actief grondbeleid, tenzij dit op grond van één of meerdere redenen ongewenst of niet goed mogelijk is.

Factoren die bij deze afweging van grondbeleid worden betrokken zijn:

1. De mogelijkheid, gelet op de marktsituatie, tot het verwerven van grond binnen het plangebied
2. Het gemeentelijk ambitieniveau voor wat betreft de locatie en/of de omgeving
3. De noodzaak tot sterke gemeentelijke sturing om de gemeentelijke doelen te bereiken
4. Het risicoprofiel
5. De prijs van het onroerend goed
6. De mogelijkheid tot waardeontwikkeling voor de gemeente
7. Specifiek benodigde deskundigheid
8. De ontwikkelingstermijn
9. Ruimtelijke en maatschappelijke doelstellingen kunnen het risico waard zijn om een actief grondbeleid te overwegen
10. Bij een volledig faciliterend grondbeleid is de kans groot dat de marktpartijen de zogeheten 'krenten uit de pap' proberen te halen, waardoor de totale gewenste ruimtelijke ontwikkeling niet volledig wordt uitgevoerd
11. Ook bij faciliterend grondbeleid loopt de gemeente, in beperktere mate, een financieel risico
12. Of een ontwikkellocatie reeds in handen van de gemeente is en/of van marktpartijen

Bij de vaststelling van het bestemmingsplan wordt de raad in het kader van de paragraaf financieel-economische uitvoerbaarheid inzicht gegeven in de door het college gemaakte keuze tussen actief grondbeleid, passief grondbeleid of een eventuele mengvorm.

In de gemeente Waalwijk voeren we tot dusverre, voor wat betreft de uitleggebieden, overwegend een actief grondbeleid wat impliceert dat de gemeente de binnen de diverse te exploiteren bestemmingsplannen gelegen gronden in eigendom wil verwerven, omzetten naar bouwgrond en ze vervolgens wil uitgeven.

Eerder heeft de raad besloten om alleen maar aankopen te doen indien deze voor reeds in gang gezette projecten van wezenlijk belang zijn. Voor alle overige gronden wordt gekozen voor een passief verwervingsbeleid. Mochten zich toch 'kansen' voordoen, dan wordt de raad geïnformeerd en de mogelijkheid geboden om te reageren.

Jaarlijks bij de op te stellen nota grondexploitatie zal bovenstaande werkwijze geëvalueerd worden.

Met name bij binnenstedelijke herstructurering laat de gemeente veelal de exploitatie over aan projectontwikkelaars. Door de veelal hoge verwervingskosten, sloopkosten en eventuele saneringskosten wordt hier veelal gekozen voor passief grondbeleid waarbij de gemeente faciliteert en het risico dus bij de ontwikkelende partij zit.

Strategische grondaankopen

In wezen is iedere aankoop een strategische aankoop ervan uitgaande dat het aankopen geen doel op zich is. De gemeente heeft altijd een doel voor ogen wanneer zij besluit een onroerende zaak wel of niet aan te kopen. De mate van concreetheid van het doel kan wel verschillen. Verwerving die plaatsvindt teneinde een reeds vastgesteld plan te realiseren, bijvoorbeeld de aankoop in uitbreidingsgebieden, worden onderscheiden van de aankopen van locaties waarvoor nog geen concreet plan is vastgesteld. Deze laatste categorie noemen we de strategische aankopen.

Om binnen een kort tijdsbestek duidelijkheid te krijgen of verwerving door de gemeente al dan niet gewenst is, wordt een quick-scan uitgevoerd. De quick-scan geeft antwoord op de volgende vragen:

- Is het maatschappelijk belang met de aankoop gediend?
- Is het, om het maatschappelijk belang te dienen, noodzakelijk/gewenst dat de gemeente de gronden verwerft?
- Is het financiële risico van de aankoop verantwoord?
Is medewerking van derden (hogere overheden en/of particulieren) noodzakelijk en zo ja, is die naar verwachting te verkrijgen?

Voor het bepalen van het risicoprofiel wordt onderscheid gemaakt tussen bebouwd en onbebouwd.

Het beleid ten aanzien van strategische verwerving is door de raad vastgesteld waarbij er meer voor een passieve opstelling is gekozen. Er vinden alleen nog maar verwerving plaats als deze gronden zijn gelegen binnen de complexen 'BIE (bouwgrond in exploitatie)'. Mochten er zich desondanks toch 'kansen' voordoen, dan zal het college de raad daarvan vooraf in kennis stellen teneinde de raad de mogelijkheid te bieden om op de eventuele aankoop te reageren. Jaarlijks zal bij de Nota Grondexploitatie worden ingegaan op de noodzaak om bovenstaande werkwijze te continueren of bij

te stellen.

Uitgifte in erfpacht

De raad heeft besloten om bij gronduitgifte voor bedrijven primair de voorkeur te geven aan verkoop. Op verzoek van de afnemende partij kan de grond eventueel ook in erfpacht uitgegeven kunnen worden. Naar aanleiding van de uitgangspunten van de in maart 2016 verschenen “Notitie grondexploitaties 2016” van de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) is besloten om als omslagpercentage voor erfpacht het gemiddelde rentepercentage te hanteren voor leningen die de gemeente heeft aangetrokken en dit aan te vullen met een opslag voor administratie en risico tot 3,5% en dit percentage jaarlijks bij het opstellen van de begroting te evalueren. Voor de begroting 2019 is wederom uitgegaan van een rentepercentage van 3,5% bestaande uit een gemiddeld rentepercentage voor aangetrokken geldleningen en een opslag voor administratie en risico.

Risico's

Algemeen

Bij uitvoering van het gemeentelijk grondbeleid wordt een aantal risico's gelopen. Deze risico's vloeien voort uit de bij de opstelling van de exploitatieopzet niet voorziene aspecten. Het is moeilijk om alle risico's op voorhand te benoemen. Wel kan men in zijn algemeenheid stellen dat hoe langer de looptijd van een plan is, hoe problematischer het inschatten van de te lopen risico's is.

Een aantal van de risico's die bij grondexploitatie een rol spelen wordt onderstaand opgesomd.

Conjunctuur

De onroerendgoedmarkt kan aan grote schommelingen onderhevig zijn. Dit kan een landelijke tendens zijn maar het kan soms ook regio gebonden zijn. Het is zaak om bij veranderingen in de onroerendgoedmarkt hier adequaat op in te spelen en de risico's zoveel als mogelijk te beperken. Op de onroerendgoedmarkt spelen met name twee elementen een rol bij de risico's die gelopen worden. Het zijn enerzijds de vraag- en aanbodzijde en anderzijds de prijsvorming. Beide aspecten kunnen niet los van elkaar worden gezien. Het is derhalve belangrijk om de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt goed in de gaten te houden waarbij de risico's die de gemeente loopt niet onderschat mogen worden.

Loon- en prijsontwikkelingen

Vooraf bij grondexploitaties met een lange looptijd moet de ontwikkeling voor lonen en prijzen bij de start van het plan voor een lange termijn ingeschat worden. Over het algemeen is er weinig aan de hand als de ontwikkeling van de kosten gelijk is aan de ontwikkeling van de opbrengsten. Het is zaak

om, ter voorkoming van deze risico's, exploitatieberekeningen regelmatig (jaarlijks) te actualiseren zodat tijdig eventuele afwijkingen onderkend worden en bijgesteld kunnen worden.

Financieringslasten

Over het algemeen vormen de financieringslasten, of wel de rente een behoorlijke kostenpost binnen de grondexploitatie. Immers veelal gaan de kosten voor de baten uit. Doordat de kosten van met name grondverwerving bij langdurige projecten meestal ver voor de opbrengsten uitlopen, kunnen de rentekosten hoog oplopen. Immers, indien sprake is van een boekwaarde waarbij de tot dan gemaakte kosten hoger zijn als de tot dan gerealiseerde opbrengsten, is over het verschil rente verschuldigd welke ten laste gaat van het exploitatieresultaat. Het is derhalve zaak om de kosten zo laag mogelijk te maken en te trachten de opbrengsten zo vroeg mogelijk te realiseren.

Een andere rentetarief wat indirect raakvlakken heeft met de grondexploitatie is de hypotheekrente. Wanneer deze rente stijgt, kan dit een verminderde vraag naar woningbouw tot gevolg hebben. Indirect kan stijging van de hypotheekrente dus invloed hebben op het exploitatieresultaat van de grondexploitatie. Tevens kan de landelijke discussie met betrekking tot de aftrekbaarheid van de hypotheekrente van invloed zijn op de verkoopbaarheid van woningen.

Milieuwetgeving

De steeds strenger wordende milieuwetgeving op het gebied van bodem, water, lucht, geluid, klimaatbeheersing en duurzaamheid veroorzaakt hoge kosten die hun weerslag hebben op de grondexploitaties.

Een probleem is dat op voorhand moeilijk in te schatten is hoe deze eisen zich zullen ontwikkelen. Wel kan aangenomen worden dat de milieueisen in de toekomst alleen maar strenger zullen worden. Vooral bij langlopende projecten kan men geconfronteerd worden met aangescherpte milieueisen waardoor aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Voorbeelden hiervan zijn de discussie over luchtkwaliteit en externe veiligheid.

In het geval van bodemverontreiniging doet zich het probleem voor dat de aard en omvang veelal niet in te schatten zijn bij de aanvang van het plan.

Om dit risico zo goed mogelijk in te schatten is het van belang een gedegen bodemonderzoek te verrichten op de te ontwikkelen locaties.

Indien de kosten in het kader van milieuwetgeving niet verhaald kunnen worden op derden, dienen deze ten laste van de grondexploitatie gebracht te worden voor zover de grondexploitatie dit toestaat. Indien de middelen ontoereikend zijn, moet of een voorziening voor het tekort worden getroffen ten laste van de Reserve Grondexploitatie of moet er een heroverweging plaatsvinden.

Wetgeving en procedures

Wetgeving kan leiden tot langere procedures als welke voor de technische uitvoering van een plan noodzakelijk zijn. Het risico hiervan is niet geheel in te schatten omdat vooraf niet bekend is of gebruik gemaakt wordt van de diverse rechtsbeschermingsprocedures zoals bijv. in de Wet ruimtelijke ordening.

Het gevolg van deze lange doorlooptijden van planontwikkelingen kan zijn dat vooraf gecalculeerde planontwikkelingskosten beduidend hoger uitvallen. Vooral bij binnenstedelijke ontwikkelingen worden gemeenten hiermee geconfronteerd.

Planschade

Aanvragen om vergoeding van planschade vormen een toenemend risico. Vooral bij binnenstedelijke ontwikkelingen nemen de verzoeken om planschade toe. Wanneer de gemeente grondeigenaar is van het te ontwikkelen gebied, wordt er vooraf een inventariserend planschadeonderzoek gedaan. Hierbij wordt een reële inschatting gemaakt van de planschade voor omliggende percelen. Kosten van dit onderzoek en mogelijke uitbetaling van planschade worden ten laste gebracht van de exploitatieopzet of de Reserve Grondexploitatie (Algemene Reserve). Bij projecten waarbij de gemeente geen grondeigenaar is wordt een planschadeovereenkomst gesloten met de initiatiefnemer. Hierdoor heeft de gemeente geen nadelige financiële gevolgen van mogelijke planschade.

Planschade staat ook op de lijst van de te verhalen kosten bij derden binnen de Grondexploitatiewet.

Uitgifte in erfpacht

Ten opzichte van verkoop kan de uitgifte in erfpacht risico's met zich meebrengen. Een erfpachter kan immers failliet gaan of er kunnen betalingsachterstanden ontstaan. In geval er wel kapitaallasten zijn met betrekking tot de geactiveerde erfpachtgrond en de gemeente geen canon ontvangt, kan een en ander leiden tot een deficit. Desondanks leidt de mogelijkheid van erfpacht tot een hogere afzet van bedrijfsgrond wat vervolgens leidt tot een beter economisch klimaat. Primair wordt derhalve de voorkeur gegeven aan verkoop waarbij de uitgifte in erfpacht niet uitgesloten wordt.

Archeologische monumenten

Indien er bij de ontwikkeling van een locatie een archeologisch monument wordt aangetroffen, dienen de kosten, indien deze niet verhaald kunnen worden op derden, ten laste van de grondexploitatie te worden gebracht.

Een en ander kan leiden tot verliessituaties waarbij een beroep moet worden gedaan op de Reserve Grondexploitatie.

Huidige economische situatie

In relatie tot een aantal hierboven geschetste risicofactoren, o.a. vastgoedmarkt, inflatie en rente,

moet de gemeente Waalwijk ook anticiperen op de actuele economische situatie. Dit leidt er toe dat een inflatiepercentage voor de kostenkant wordt voorgesteld van 2% en voor de opbrengsten van 1%. De toe te rekenen rente is middels de voorschriften BBV berekend op 1,35%.

Nota grondbeleid

In 2015 is de nota grondbeleid geactualiseerd. Deze nota grondbeleid wordt elke coalitieperiode vastgesteld door de raad. Nieuwe uitgangspunten die deze nota grondbeleid aanvullen, worden jaarlijks in de nota grondexploitatie toegelicht. In 2019 wordt het grondbeleid herijkt en aan de raad ter besluitvorming voorgelegd.

Wat mag het kosten?

Actualisatie kostprijsberekeningen

Door het Team REW worden jaarlijks, onder verantwoordelijkheid van de manager van het team REW, alle kostprijsberekeningen (grondexploitaties) geactualiseerd. Deze actualisatie vindt plaats op een zodanig tijdstip dat de hieruit voortkomende gevolgen in de jaarrekening van het voorafgaand jaar verwerkt kunnen worden. De geactualiseerde kostprijscalculaties zullen in de vorm van een nota grondexploitatie aan de raad worden voorgelegd, gelijktijdig met de behandeling van de jaarrekening van desbetreffende jaar.

Het nemen van gerealiseerde winsten

Indien in het kader van de jaarlijkse actualisatie van de kostprijsberekeningen winsten per ultimo looptijd van een complex worden geprognoseerd, dan zal deze winst worden afgeroomd. Met ingang van 2017 is de regelgeving vanuit BBV (Beheer, Begroting en Verantwoording) dwingend gewijzigd inzake de winstneming bij een actief grondbeleid. Deze winstneming dient voortaan plaats te vinden middels de zogenaamde POC-methode (Percentage Of Completion).

Treffen voorzieningen voor te verwachten verliezen

Indien in het kader van de jaarlijkse actualisatie van de kostprijsberekeningen verliezen per einde looptijd van een complex worden geprognoseerd, dan zullen voor deze verliezen dekkingsmiddelen moeten worden aangewezen.

Wanneer uit deze actualisatie namelijk blijkt dat er binnen een bepaald complex een negatief resultaat per einde looptijd onafwendbaar is, dient per direct, ter grootte van dat verlies op eindwaarde, een voorziening te worden getroffen ten laste van de Reserve Grondexploitatie.

Reserve Grondexploitatie

Binnen het grondbedrijf is een 'algemene' of 'vrije' reserve gevormd om genoemde algemene risico's

op te vangen. Voeding van deze reserve geschiedt door (tussentijdse) winstnemingen van de diverse complexen binnen het grondbedrijf. Bij verlieslatende complexen volgt echter een onttrekking. De Reserve Grondexploitatie is de enige vrije reserve binnen de grondexploitatie. Deze is te vergelijken met de Algemene Reserve op concernniveau. De inzetbaarheid van de Reserve Grondexploitatie beperkt zich tot zaken die een duidelijk raakvlak hebben met het taakgebied grondexploitatie.

Om de risico's zoveel als mogelijk beheersbaar te houden worden jaarlijks de kostprijscalculaties van de diverse onderhanden en toekomstige exploitaties bijgesteld. Uitgangspunt is dat sprake moet zijn van reële ramingen, de normale en algemene bedrijfsrisico's inbegrepen. Aan de reserve worden onafwendbare verliezen onttrokken en (tussentijdse) winstnemingen toegevoegd.

Door de raad is besloten het saldo van de Reserve Grondexploitatie op het moment van opstellen van de Nota grondexploitatie op 5 miljoen te bepalen. Voor zover het saldo van deze reserve uitstijgt boven het maximum zal het meerdere worden afgestort naar de concernreserves.

Wanneer het saldo beneden deze 5 miljoen bedraagt, dient dit saldo aangevuld te worden tot dit minimum.

Deze methodiek zal tijdelijk toegepast worden. Als de economische situatie verbetert, zal heroverweging plaatsvinden m.b.t. deze reserve.

Tevens zal de hoogte van de Reserve Grondexploitatie jaarlijks worden bekeken in relatie tot de Nota grondexploitatie.

Inleiding

Artikel 9 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten bepaalt dat in de begroting paragrafen moeten worden opgenomen, waarin de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten en de lokale heffingen.

Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting staan, worden gebundeld in een kort overzicht (de paragraaf), waardoor de raad voldoende inzicht krijgt. Op deze wijze geven de paragrafen een dwarsdoorsnede van de begroting. Met de genoemde onderwerpen (de voorgeschreven paragrafen) is telkens een financieel belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

De voorgeschreven paragrafen zijn:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen

- 4. Financiering
- 5. Bedrijfsvoering
- 6. Verbonden partijen
- 7. Grondbeleid

Financiële Begroting

Kerngegevens

Kerngegevens

	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Sociale structuur				
Totaal aantal inwoners	47.419	47.457	47.534	47.920
Aantal inwoners van 0-64 jaar	37.645	37.818	37.750	38.100
Aantal inwoners van 65 jaar en ouder	9.774	9.639	9.784	9.820
Aantal werklozen	2.672	1.439	2.800	1.500
Bijstandsgerechtigden				
algemene bijstand	770	743	700	750
IOAW, IOAZ, BZ	66	62	40	50
arbeidsongeschiktheid	1.940	niet bekend	2.000	2.000

	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Fysieke structuur				
Oppervlakte gemeente (in ha)	6.772	6.772	6.772	6.772
Totaal aantal woningen	20.587	21.539	21.250	21.711
Aantal woningen in bezit van woningbouwcorporaties	6.244	6.831	6.250	6.900
Wegen (aantal m ² x 100)	34.700	34.700	34.700	34.700
Openbaar groen (in ha)	422	435	422	435
	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Financiële structuur (in €)				
Totaal lasten	151.434.000	149.864.000	123.085.912	145.121.356
Totaal lasten per inwoner	3.193	3.158	2.590	3.028
Totaal opbrengst belastingen	19.670.000	20.229.000	19.762.631	20.992.558
Opbrengst belastingen per inwoner	415	426	416	438
Totaal algemene uitkering gemeentefonds	63.197.000	64.469.000	65.835.125	69.604.615
Algemene uitkering gemeentefonds per inwoner	1.333	1.358	1.389	1.453

Totaal boekwaarde investeringen	237.508.000	246.694.000	266.731.069	260.312.997
• waarvan voor woningbouw	11.775.000	11.140.000	11.139.650	9.817.080
Boekwaarde investeringen per inwoner	5.009	5.198	5.611	5.432
• waarvan voor woningbouw	248	234	234	205
Totaal vaste schuld	166.481.000	164.232.000	158.231.675	160.955.000
• waarvan voor woningbouw	11.775.000	11.140.000	11.139.650	9.817.080
Vaste schuld per inwoner	3.511	3.461	3.338	3.359
• waarvan voor woningbouw	248	234	234	205
Totaal eigen vermogen	78.032.000	84.256.000	74.440.717	79.678.000
• waarvan vrij aanwendbare reserves	4.703.000	6.697.000	6.697.233	13.300.260
Eigen vermogen per inwoner	1.645	1.775	1.566	1.662
• waarvan vrij aanwendbare reserves	99	141	141	278
Totaal voorzieningen	5.559.000	5.508.000	7.949.824	8.509.118
Voorzieningen per inwoner	117	116	167	178
Totaal garanties	1.258.000	1.110.000	1.258.000	1.110.000
Garanties per inwoner	26	23	26	23
Totaal garanties sociale woningbouw	292.225.000	280.951.000	292.225.000	280.951.000
Garanties sociale woningbouw per inwoner	6.163	5.920	6.148	5.863

Begrotingen 2019-2022 op hoofdlijnen

De begrotingen 2019-2022 op hoofdlijnen

Begrotingsbeeld na verwerking van coalitieprogramma/kadernota, meicirculaire en voorjaarsbericht

	2019	2020	2021	2022
Begrotingsruimte voor coalitieprogramma	265.000	1.862.000	2.246.000	2.933.000
Voortzetting van t/m 2018 gedekt beleid	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
Nieuw beleid	-865.000	-1.054.000	-1.195.000	-1.237.000
Meicirculaire	1.025.000	199.000	-251.000	-1.277.000
Voorjaarsbericht (lagere bijdrage Baanbrekers)	1.097.000	1.010.000	1.052.000	904.000
Correctie op geormerkte bedragen meicirculaire	30.000	110.000	60.000	320.000
Begrotingsruimte	1.482.000	2.057.000	1.842.000	1.573.000

De begroting 2019 eindigt met de volgende totalen:

	2019	2020	2021	2022
Begrotingspositie	1.492.335	2.061.361	1.826.134	1.545.564

De begrotingsuitkomst stemt daarmee nagenoeg overeen met de verwachting.

Nieuw beleid wordt ten laste van de exploitatie (de begroting) gebracht of ten laste van een daartoe ingestelde beleidsreserve 2019-2022.

Nieuw beleid en de beleidsreserve 2019-2020

Van het verloop van de reserve in de begroting kunnen we het volgende beeld geven:

	2019	2020	TOTAAL
Beleidsveld 0			
vorming beleidsreserve			6.500.000
reserve 4 programma's	-1.000.000		-1.000.000
zaterdagopenstelling	-50.000		-50.000
nieuwe manier van werken Griffie	-80.000	-80.000	-160.000
Beleidsveld 1			
ontwikkelbudget programma veiligheid	-75.000	-75.000	-150.000
budget handhaving	-50.000	-50.000	-100.000
Beleidsveld 2			
mobiliteit	-200.000		-200.000
Beleidsveld 3			
programmamanagement binnenstad en economie	-200.000	-200.000	-400.000
ontwikkelbudget binnenstad en economie	-150.000	-150.000	-300.000
smart city	-300.000		-300.000
Beleidsveld 5			
bijdrage aanleg twee sportvelden	-150.000	-150.000	-300.000
integrale GO aanpak	-150.000	-150.000	-300.000
Beleidsveld 7			

programmamanagement duurzaamheid	-100.000	-100.000	-200.000
ontwikkelbudget duurzaamheid	-75.000	-75.000	-150.000
Beleidsveld 8			
implementatie omgevingswet	-600.000		-600.000
TOTAAL	-3.180.000	-1.030.000	2.290.000

Per eind 2020 resteert een reserve van € 2.290.000. Hieraan is nog geen nadere bestemming gegeven.

Toetsingskader van de Provincie Noord-Brabant voor de begroting 2019

In 2014 is het nieuwe gemeenschappelijk toezichtkader (GTK) “Kwestie van evenwicht” vastgesteld. Het vorige GTK dateerde van 2008. Sinds die tijd, maar ook daarna, zijn de Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (diverse malen) aangepast. In het nieuwe GTK zijn de belangrijkste wijzigingen:

- Het begrip structureel en reëel begrotingsevenwicht is in de Gemeentewet opgenomen;
- Voorwaarden voor inzet van de Algemene Reserve;
- Een negatieve Algemene Reserve is onder een aantal voorwaarden toegestaan, mits het tekort in maximaal 10 jaar kan worden weggewerkt.

Evenals in voorgaande jaren hebben GS van Noord-Brabant de raden geïnformeerd – bij brief van 11 april 2018 - op welke wijze en met welke uitgangspunten de begrotingen en meerjarenramingen zullen worden getoetst. Deze uitgangspunten wijken niet wezenlijk af van die van voorgaande jaren. Aandacht wordt door GS met name gevraagd voor:

- Bepalen van het structureel en reëel evenwicht
- Het vaststellingsbesluit van de begroting
- Ramen van nieuw beleid / investeringen
- Bezuinigingsmaatregelen en taakstellingen
- Algemene uitkering gemeentefonds en ramen van loon- en prijscompensatie

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Gemeenschappelijke regelingen
- Egaliseren van lasten groot onderhoud
- Decentralisaties sociaal domein
- Ontwikkelingen BBV
- Precariobeasting
- Omgevingswet
- Overgangsbepalingen NIEGG's
- Verbonden partijen

Van de begrotingscirculaire van de provincie hebben wij kennis genomen. Wij zijn van mening dat de begroting van de gemeente Waalwijk conform de wettelijke eisen en de door de provincie gedane aanbevelingen is samengesteld.

Tarieven

Alle daarvoor in aanmerking komende tarieven, met uitzondering van de parkeerbelasting, zijn op basis van de door de raad vastgestelde nota van uitgangspunten voor de samenstelling van de begroting 2019 aangepast met het inflatiepercentage van 1,0%. Tarieven voor het parkeren zijn niet verhoogd.

Autorisatie door de raad van de begroting 2019

Autorisatie door de raad van de begroting 2019

Door vaststelling van de begroting autoriseert de raad alle in de begroting opgenomen budgetten. Deze budgetten zijn op het niveau van totalen per beleidsveld weergegeven in de overzichten van baten en lasten na elk beleidsveld. Bij het onderdeel overzicht van lasten en baten worden overzichten gegeven van de budgetten per taakveld en een meerjarenbegroting op productniveau.

Meerjarige budgetten

In de begroting 2019 is een aantal budgetten geraamd waarvan op voorhand al vaststaat dat deze

niet in zijn geheel in 2019 besteed zullen worden. Op grond hiervan is het mogelijk de niet in 2019 bestede middelen over te hevelen naar 2020. Hiertoe zal in het najaarsbericht 2019 een voorstel worden gedaan. Het betreft de volgende budgetten:

- budget implementatie omgevingswet € 600.000
- budget mobiliteit € 200.000
- budget smart city € 300.000

Autorisatie investeringen

Ten aanzien van autorisatie van voorgenomen investeringen en de hiermede verbonden lasten dient een onderscheid te worden gemaakt tussen vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen.

Vervangingsinvesteringen

De begroting bevat de ruimte om in 2019 tot noodzakelijk geachte vervangingsinvesteringen over te gaan. Indien vervangen kan worden binnen de door de raad eerder aangegeven kaders, is het college gemachtigd de investeringen te doen. Indien dit niet het geval is, zullen de raad in de loop van 2019 separaat voorstellen worden voorgelegd. Het overzicht van vervangingsinvesteringen is opgenomen in het onderdeel bezittingen en vermogen.

Nieuwe investeringen

De lasten hiervan zijn in de begroting verwerkt, maar het daadwerkelijk beschikbaar stellen van de benodigde middelen voor nieuwe investeringen zal telkens op afzonderlijk voorstel aan de raad worden voorgelegd. Het overzicht van nieuwe investeringen is opgenomen in het onderdeel bezittingen en vermogen

Autorisatie beschikken over reserves

Het budgetrecht van de raad impliceert onder andere dat het beschikken over reserves is voorbehouden aan de raad. Wij verzoeken de raad om op deze regel een uitzondering te stellen: Vanuit de beleidsreserve 2019-2022 is een reserve programmamanagement van € 1.000.000 gevormd om uitvoering te kunnen geven aan maatregelen op de terreinen binnenstad, veiligheid, duurzaamheid en economie. Om hierin flexibiliteit en snelheid te houden verzoeken wij de raad het college te autoriseren om over deze reserve te beschikken. In het voorjaarsbericht, najaarsbericht en de jaarrekening zal het college hierover verantwoording afleggen en het verloop van de reserve inzichtelijk presenteren.

Overzichten van lasten en baten

Overzichten van lasten en baten

Per beleidsveld worden de voor de uitvoering naar verwachting benodigde lasten en baten vermeld. Op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) zijn in dit hoofdstuk daarnaast de volgende overzichten opgenomen:

- Recapitulatie naar lasten- en batensoorten
- Meerjarenbegroting 2019 - 2022
- Overzicht van incidentele lasten en baten
- Begroting 2019 naar taakvelden

Tot slot wordt een inzicht gegeven in de structurele begrotingspositie.

Recapitulatie naar lasten- en batensoorten

Bedragen x € 1

Lasten	Begroting 2019
4110 Salarissen en sociale lasten	-24.484.894,00
4210 Belastingen	-587.853,00
4310 Aankoop grond	-10.140,00
4320 Duurzame goederen	-3.637.029,00
4341 Sociale uitkeringen in natura	-15.027.601,00
4351 Ingeleend personeel	-2.883.209,00
4380 Overige goederen en diensten	-22.105.035,00
4389 Overige goederen en diensten onverdeeld	-4.068.407,00
4420 Subsidies	-1.437.724,00
4431 Inkomensoverdrachten Rijk	-413.903,00
4433 Inkomensoverdrachten Gemeenschappelijke regelingen	-31.194.712,00
4436 Inkomensoverdrachten overige overheden	-4.473.749,00
4438 Inkomensoverdrachten overige instellingen en personen	-2.682.840,00
4439 Inkomensoverdrachten onverdeeld	-1.062.453,00
4448 Kwijtscheldingen	-132.025,00
4510 Rente	-3.693.238,00
4710 Mutatie reserves	-7.794.585,00
4720 Mutatie voorzieningen	-1.352.425,00
4730 Afschrijvingen	-8.165.919,00
4740 Toegekende reële en bespaarde rente	-28.181,00
4750 Overige verrekeningen	-9.885.433,00
Totaal lasten	145.121.355,00

Baten	Begroting 2019
8221 Belastingen op producenten	12.451.974,00
8222 Belastingen op huishoudens	3.037.710,00
8310 Opbrengst grondverkoop	16.020.470,00
8320 Duurzame goederen	78.112,00
8330 Pachten	1.117.288,00

8342 Eigen bijdragen en verhaal sociale uitkeringen in natura	657.361,00
8352 Uitgeleend personeel	190.000,00
8360 Huren	3.996.954,00
8370 Leges en andere rechten	7.459.786,00
8380 Overige goederen en diensten	1.762.627,00
8431 Inkomensoverdrachten Rijk	83.229.038,00
8434 Inkomensoverdrachten provincies	49.831,00
8438 Inkomensoverdrachten overige instellen en personen	8.555,00
8510 Rente	268.893,00
8520 Dividenden en winsten	25.000,00
8710 Mutatie reserves	14.470.569,00
8750 Overige verrekeningen	297.188,00
Totaal baten	145.121.355,00

Meerjarenbegroting 2019 - 2022

Bedragen x € 1

Beleidsveld /product	Omschrijving	Begroting 2019	Mutaties 2020	Begroting 2020	Mutaties 2021	Begroting 2021	Mutaties 2022	Begroting 2022
PR001	Bestuursorganen: Raad	-588.832		-588.832		-588.832		-588.832
PR002	Bestuursondersteuning raad	-594.129		-594.129	80.000	-514.129		-514.129
PR003	College van B&W	-749.744		-749.744		-749.744		-749.744
PR007	Representatie	-97.243		-97.243		-97.243		-97.243
PR010	Bestuurlijke samenwerking	-829.096		-829.096		-829.096		-829.096

PR004	Publiekszaken	-853.228		-853.228		-853.228		-853.228
PR005	Leges publiekszaken	485.520		485.520		485.520		485.520
PR006	Verkiezingen	-70.620	49.886	-20.734	-	-70.620	49.886	-70.620
PR812	Erfpachtsgronden	232.597		232.597		232.597		232.597
PR813	Beheer diverse percelen en panden	280.401		280.401		280.401		280.401
PR008	Communicatie	-75.744		-75.744		-75.744		-75.744
PR020	Overhead	-		-		-		-
		12.156.070		12.156.070		12.156.070		12.156.070
PR909	Beleggingen en deelnemingen	16.820		16.820		16.820		16.820
PR910	Verstrekte geldleningen	-1.208		-1.208		-1.208		-1.208
PR911	Rente en treasury (leningen korter dan 1 jaar)	-9.328		-9.328		-9.328		-9.328
PR912	Rente (leningen gelijk of langer dan 1 jaar)	883.695		883.695		883.695		883.695
PR061	OZB woningen	5.430.203	45.750	5.475.953	45.750	5.521.703	45.750	5.567.453
PR062	OZB niet- woningen	5.866.010	217.250	6.083.260	29.250	6.112.510	29.250	6.141.760
PR207	Parkeervergunningen/heffingen	949.891		949.891		949.891		949.891

PR906	Hondenbelasting	193.165		193.165		193.165		193.165
PR908	Reclamebelasting	85.000		85.000		85.000		85.000
PR916	Heffing precariorechten	164.369		164.369		164.369		164.369
PR914	Algemene uitkering	62.619.3 84	1.096.6 62	63.716.0 46	850.36 5	64.566.4 11	633.22 9	65.199.6 40
PR923	Integratie-uitkering sociaal domein	6.985.23 1	- 237.998	6.747.23 3	- 106.58 4	6.640.64 9	- 153.83 9	6.486.81 0
PR913	Onvoorziene lasten	-100.000		-100.000		-100.000		-100.000
PR915	Algemene lasten en baten	- 2.041.01 5	226.335	- 1.814.68 0	- 245.00 0	- 2.059.68 0	- 578.00 0	- 2.637.68 0
PR942	Vennootschapsbelasting	-180.000		-180.000		-180.000		-180.000
Totaal producten beleidsveld 0		65.846.0	1.397.8	67.243.9	603.89	67.847.8	-	67.824.1
Bestuur en ondersteuning		28	85	13	5	08	23.610	98
PR950	Mutaties reserves beleidsveld 0	669.151	-50.000	619.151	- 80.000	539.151		539.151
Totaal beleidsveld 0		66.515.1	1.347.8	67.863.0	523.89	68.386.9	-	68.363.3
Bestuur en ondersteuning		79	85	64	5	59	23.610	49
PR101	Brandweer en rampenbestrijding	- 2.813.23 3	-50.000	- 2.863.23 3	- 50.000	- 2.913.23 3		- 2.913.23 3
PR102	Openbare orde en veiligheid	- 1.395.71		- 1.395.71	- 25.000	- 1.420.71		- 1.420.71

		7		7		7		7
PR103	Dierenbescherming	-40.240		-40.240		-40.240		-40.240
PR104	Parkeertoezicht	-176.163		-176.163		-176.163		-176.163
PR603	Stedelijke werkgelegenheid	-356.613		-356.613		-356.613		-356.613
Totaal producten beleidsveld 1		-		-		-		-
Veiligheid		4.781.966	-50.000	4.831.966	75.000	4.906.966		4.906.966
PR951	Mutaties reserves beleidsveld 1	149.636		149.636	125.000	24.636		24.636
Totaal beleidsveld 1		-		-		-		-
Veiligheid		4.632.330	-50.000	4.682.330	200.000	4.882.330		4.882.330
PR201	Straatreiniging	-513.235		-513.235		-513.235		-513.235
PR202	Gladheidsbestrijding	-170.617		-170.617		-170.617		-170.617
PR203	Onderhoud wegen. straten en pleinen	- 2.939.073		- 2.939.073		- 2.939.073		- 2.939.073
PR204	Openbare verlichting	-725.176		-725.176		-725.176		-725.176
PR205	Verkeersmaatregelen	- 1.486.418	200.000	- 1.286.418		- 1.286.418		- 1.286.418
PR206	Parkeervoorzieningen	-463.018		-463.018		-463.018		-463.018
PR208	Exploitatie havencomplex	-420.662		-420.662		- -770.662		- -770.662

					350.00			
					0			
Totaal producten beleidsveld 2		-	-	-	-	-	-	-
Verkeer, vervoer en waterstaat		6.718.198	200.000	6.518.198	350.000	6.868.198		6.868.198
PR952	Mutaties reserves beleidsveld 2	506.176	-200.000	306.176		306.176		306.176
Totaal beleidsveld 2		-	-	-	-	-	-	-
Verkeer, vervoer en waterstaat		6.212.022		6.212.022	350.000	6.562.022		6.562.022
PR303	Handel en ambacht	-738.610	300.000	-438.610	75.000	-363.610		-363.610
PR853	Grondexploitatie bedrijven- en winkelterreinen							
PR301	Straatmarkten	-87.853		-87.853		-87.853		-87.853
PR302	Opbrengst straatmarkten	29.387		29.387		29.387		29.387
PR304	Bedrijfsloket- en regelingen	-304.914		-304.914	75.000	-229.914		-229.914
PR305	Economische promotie	-154.381	3.000	-151.381	4.000	-147.381	4.000	-143.381
PR905	Toeristenbelasting	150.834		150.834		150.834		150.834
PR907	Forensenbelasting	15.287		15.287		15.287		15.287
Totaal producten beleidsveld 3		-	-	-	154.000	-633.250	4.000	-629.250
Economie		1.090.250	303.000	-787.250	154.000	-633.250	4.000	-629.250
PR953	Mutaties reserves	650.000	-	350.000	350.000			

	beleidsveld 3		300.000		0			
Totaal beleidsveld 3		-440.250	3.000	-437.250	196.00	-633.250	4.000	-629.250
Economie					0			
PR403	Openbaar basisonderwijs excl. huisvesting	-1.273		-1.273		-1.273		-1.273
PR406	Huisvesting openbaar basisonderwijs	- 333.568		-333.568		-333.568		-333.568
PR407	Huisvesting bijzonder basisonderwijs	- 1.569.89 4		- 1.569.89 4		- 1.569.89 4		- 1.569.89 4
PR408	Huisvesting speciaal basisonderwijs	-85.307		-85.307		-85.307		-85.307
PR409	Huisvesting voortgezet onderwijs	- 1.987.88 1		- 1.987.88 1		- 1.987.88 1		- 1.987.88 1
PR410	Huisvesting onderwijs algemeen	-88.950	4.040	-84.910	-4.040	-88.950	4.040	-84.910
PR401	Leerlingenvervoer	-697.058		-697.058		-697.058		-697.058
PR402	Leerplicht	-176.237		-176.237		-176.237		-176.237
PR404	Bijzonder basisonderwijs excl. huisvesting	-22.239		-22.239		-22.239		-22.239
PR411	Lokaal onderwijsbeleid	-325.288		-325.288		-325.288		-325.288
PR412	Volwasseneneducatie	-2.635		-2.635		-2.635		-2.635

PR610	Kinderopvang	-820.447	51.480	-768.967		-768.967		-768.967
Totaal producten beleidsveld 4		-		-		-		-
Onderwijs		6.110.77	55.520	6.055.25	-4.040	6.059.29	4.040	6.055.25
		7		7		7		7
PR954	Mutaties reserves programma 4	808.251		808.251		808.251		808.251
Totaal beleidsveld 4		-		-		-		-
Onderwijs		5.302.52	55.520	5.247.00	-4.040	5.251.04	4.040	5.247.00
		6		6		6		6
PR511	Sportbeleid	-905.355	-15.300	-920.655	165.300	-755.355		-755.355
PR501	Zwembaden	-		-		-		-
		1.216.47		1.216.47		1.216.47		1.216.47
		7		7		7		7
PR502	Sporthallen en sportzalen	-		-		-		-
		1.315.21		1.315.21		1.315.21		1.315.21
		6		6		6		6
PR503	Sportparken	-819.173		-819.173	150.000	-669.173		-669.173
PR509	Kunst en kunstzinnige vorming	-		-		-		-
		2.128.13		2.128.13	-9	2.128.14		2.128.14
		9		9		8		8
PR510	Oudheidkunde en volksfeest	-683.850	-	-883.850		-883.850		-883.850
			200.000					
PR513	Gemeentearchief	-359.551		-359.551		-359.551		-359.551
PR512	Monumenten en archeologie	-223.292		-223.292		-223.292		-223.292

PR507	Openbare leeszaal en bibliotheek	-		-		-		-
		1.023.219		1.023.219		1.023.219		1.023.219
PR508	Mediabeleid	-39.914		-39.914		-39.914		-39.914
PR209	Afwatering, waterlossingen	-225.284		-225.284		-225.284		-225.284
PR504	Onderhoud openbaar groen	-		-		-		-
		4.041.255	-75.000	4.116.255	75.000	4.191.255	75.000	4.266.255
PR505	Evenementen en kermissen	-145.067		-145.067		-145.067		-145.067
PR506	Recreatieve voorzieningen	-205.357		-205.357		-205.357		-205.357
Totaal producten beleidsveld 5 Sport, cultuur en recreatie		-		-	240.291	-		-
		13.331.150	290.300	13.621.450		13.381.159	75.000	13.456.159
PR955	Mutaties reserves beleidsveld 5	767.090		767.090	300.000	467.090		467.090
Totaal beleidsveld 5 Sport, cultuur en recreatie		-		-		-		-
		12.564.060	290.300	12.854.360	57.709	12.914.069	75.000	12.989.069
PR604	Sociaal cultureel werk	-296.135		-296.135		-296.135		-296.135
PR605	Maatschappelijk werk	-788.492		-788.492		-788.492		-788.492
PR606	Ouderenbeleid	-160.407		-160.407		-160.407		-160.407
PR607	Allochtonenbeleid	-96.377		-96.377		-96.377		-96.377

PR608	Samenlevingsopbouw	-815.755		-815.755		-815.755		-815.755
PR609	Jeugdwerk	- 1.321.54 1		- 1.321.54 1		- 1.321.54 1		- 1.321.54 1
PR611	Woonzorgzones	-123.544		-123.544		-123.544		-123.544
PR612	Maatschappelijke zorg	-89.666		-89.666		-89.666		-89.666
PR630	Samenkracht en burgerparticipatie	-558.615		-558.615		-558.615		-558.615
PR711	Jeugd en gezin WMO	-300.776		-300.776		-300.776		-300.776
PR631	Toegang sociaal domein	- 3.016.32 8		- 3.016.32 8		- 3.016.32 8		- 3.016.32 8
PR614	Inkomensvoorzieningen	-204.939		-204.939		-204.939		-204.939
PR615	Minimabeleid/armoedeb eleid	- 2.192.56 2		- 2.192.56 2		- 2.192.56 2		- 2.192.56 2
PR613	Participatiewet	- 1.054.70 9		- 1.054.70 9		- 1.054.70 9		- 1.054.70 9
PR616	Uitstroombevordering	- 8.361.76 6	- 197.000	- 8.558.76 6	44.000	- 8.514.76 6	- 148.00 0	- 8.662.76 6
PR633	Maatwerkvoorziening (WMO)	-644.888		-644.888		-644.888		-644.888
PR634	Maatwerk dienstverlening 18+	- 9.322.07	3.290.0 00	- 6.032.07		- 6.032.07		- 6.032.07

		8		8		8		8
PR635	Maatwerk dienstverlening 18-	- 6.749.68 7		- 6.749.68 7		- 6.749.68 7		- 6.749.68 7
PR636	Geëscaleerde zorg 18-	-878.621		-878.621		-878.621		-878.621
Totaal producten beleidsveld 6		- 36.976.8 87	3.093.0 00	- 33.883.8 87	44.000	- 33.839.8 87	- 148.00 0	- 33.987.8 87
Sociaal domein								
PR956	Mutaties reserves beleidsveld 6	2.000.00 0	- 2.000.0 00					
Totaal beleidsveld 6		- 34.976.8 87	1.093.0 00	- 33.883.8 87	44.000	- 33.839.8 87	- 148.00 0	- 33.987.8 87
Sociaal domein								
PR701	Volksgezondheid (openbare ruimte)	-109.579		-109.579		-109.579		-109.579
PR709	Volksgezondheid: subsidies	- 1.701.81 5		- 1.701.81 5		- 1.701.81 5		- 1.701.81 5
PR710	Jeugdgezondheidszorg	-19.548		-19.548		-19.548		-19.548
PR706	Riolering en waterzuivering	- 2.004.88 2		- 2.004.88 2		- 2.004.88 2		- 2.004.88 2
PR707	Rioolrechten	3.313.12 8		3.313.12 8		3.313.12 8		3.313.12 8
PR702	Vuilophaal en -afvoer	- 2.243.97		- 2.243.97		- 2.243.97		- 2.243.97

		4		4		4		4
PR703	Reinigingsrechten/ afvalstoffenheffing	3.680.46 1		3.680.46 1		3.680.46 1		3.680.46 1
PR708	Milieu	- 1.197.95 2		- 1.197.95 2	75.000	- 1.122.95 2		- 1.122.95 2
PR704	Begraafplaatsen	-479.105		-479.105		-479.105		-479.105
PR705	Begraafplaatsrechten	308.522		308.522		308.522		308.522
Totaal producten beleidsveld 7 Volksgezondheid		-454.744		-454.744	75.000	-379.744		-379.744
PR957	Mutaties reserves beleidsveld 7	195.472		195.472	175.00 0	20.472		20.472
Totaal beleidsveld 7 Volksgezondheid		-259.272		-259.272	100.00 0	-359.272		-359.272
PR810	Ruimtelijke beleidsplannen	- 1.322.42 1	600.000	-722.421		-722.421		-722.421
PR848	Kosten gronden vaste activa	-256.208		-256.208		-256.208		-256.208
PR849	Faciliterend grondbeleid							
PR851	Algemene kosten bouwgrondexploitatie	-100.000		-100.000		-100.000		-100.000
PR852	Bouwgrondexploitatie							

PR801	Opbrengst omgevingsvergunningen	1.253.087		1.253.087		1.253.087		1.253.087
PR802	Vergunningen	29.918		29.918		29.918		29.918
PR804	Gebiedsgerichtwerken	-537.815		-537.815		-537.815		-537.815
PR805	Gegevensbeheer belastingen	-49.739		-49.739		-49.739		-49.739
PR806	Leningen woningbouw	-267.685		-267.685		-267.685		-267.685
PR807	Werkzaamheden GEO registratie	-189.760		-189.760		-189.760		-189.760
PR808	Stedelijke vernieuwing	-103.454		-103.454		-103.454		-103.454
PR809	Wonen	-197.014		-197.014		-197.014		-197.014
PR811	Bouwen	1.316.949		1.316.949		1.316.949		1.316.949
Totaal producten beleidsveld 8		-		-		-		-
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening		3.058.040	600.000	2.458.040		2.458.040		2.458.040
PR958	Mutaties reserves beleidsveld 8	830.208	-778.744	51.464	-127.060	-75.596		-75.596
PR962	Mutaties reserves grondexploitatie	100.000		100.000		100.000		100.000
Totaal beleidsveld 8		-		-		-		-
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening		2.127.832	-178.744	2.306.576	127.060	2.433.636		2.433.636

Kostenplaatsen		81.000	81.000	233.687	314.687	-42.000	272.687
Totaal alle beleidsvelden	0	2.061.361	2.061.361	-235.227	1.826.134	-280.570	1.545.564

Overzicht van incidentele lasten en baten

In artikel 19 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is bepaald dat in de begroting een overzicht moet worden opgenomen van de geraamde incidentele lasten en baten. Door inzicht te geven in de incidentele lasten en baten wordt informatie gegeven over de financiële positie en het daadwerkelijk structureel sluitend zijn van de begroting.

Overzicht incidentele lasten en baten 2019 - 2020 - 2021 - 2022

Bedragen x € 1

Incidentele lasten 2019		
1	Tijdelijke inhuur bouwinspecteurs (tot en met 2020 aflopend)	143.000
2	Wegwerken achterstanden DIV (tot en met 2020)	67.000
3	Salariskosten programmamanagement (in 2019 en in 2020)	300.000
4	Ontwikkelbudget programmamanagement (in 2019 en in 2020)	300.000
5	Incidenteel uitvoeringsbudget programmamanagement (tot en met 2020)	1.000.000
6	Nieuwe manier van werken door griffie (tot en met 2020)	80.000
7	Incidentele bijdrage in aanleg sportveld (in 2019 en in 2020)	150.000
8	Integrale GO aanpak (in 2019 en in 2020)	150.000
9	Invoering Omgevingswet (bestemd voor de jaren 2019-2020-2021)	600.000

10	Smart City (in 2019)	300.000
11	Mobiliteit (in 2019)	200.000
12	Zaterdagopenstelling Burgerzaken (in 2019)	50.000
13	Budget voor handhaving (in 2019 en 2020)	50.000
14	Rente aangekochte gronden die in exploitatie zullen worden genomen	144.271
Totaal incidentele lasten 2019		3.534.271
Incidentele baten 2019		
	Dekking van de onder 1 en 2 vermelden lasten uit de Algemene Reserve	200.000
	Dekking van de onder 3 tot en met 13 vermelde lasten uit de Beleidsreserve 2019 - 2022	3.180.000
Totaal incidentele baten 2019		3.390.000
Incidentele lasten 2020		
1	Tijdelijke inhuur bouwinspecteurs	57.000
2	Wegwerken achterstanden DIV	67.000
3	Salariskosten programmamanagement	300.000
4	Ontwikkelbudget programmamanagement	300.000
5	Nieuwe manier van werken door griffie	80.000

6	Bijdrage in aanleg sportveld	150.000
7	Integrale GO aanpak	150.000
8	Budget voor handhaving	50.000
9	Rente aangekochte gronden die in exploitatie zullen worden genomen	100.000
Totaal incidentele lasten 2020		1.254.000
Incidentele baten 2020		
	Dekking van de onder 1 en 2 vermelde lasten uit de Algemene Reserve	124.000
	Dekking van de onder 1 tot en met 8 vermelde lasten uit de Beleidsreserve 2019 - 2022	1.030.000
Totaal incidentele baten 2020		1.154.000
Incidentele lasten 2021		
	Rente aangekochte gronden die in exploitatie zullen worden genomen	100.000
Totaal incidentele lasten 2021		100.000
Incidentele lasten 2022		
	Rente aangekochte gronden die in exploitatie zullen worden genomen	75.000
Totaal incidentele lasten 2022		75.000

Begrotingspositie structureel

Wij zijn van mening dat de begrotingsjaren 2019 tot en met 2022 structureel sluitend zijn. De jaarrekeningresultaten van de afgelopen jaren waren zonder uitzondering positief.

Begroting 2019

In de begroting zijn de effecten van de meicirculaire van het gemeentefonds verwerkt en meerjarige berekeningen zijn gemaakt op basis van constante prijzen. De volledige kapitaallasten van alle investeringen, ook van de voorgenomen investeringen in Museum Plus, Insteekhaven en GOL en de volledige jaarschijf van het IUP 2019 zijn in de begroting verwerkt. De begroting bevat geen onderuitputting van kapitaallasten. Alle bijdragen in gemeenschappelijke regelingen, waaronder Baanbrekers, zijn volledig en zonder incidentele dekking in de begroting verwerkt. De begroting bevat een post van € 100.000 voor onvoorziene uitgaven. Wij zijn daarmee van mening dat sprake is van een reëel en structureel sluitend begrotingsbeeld. Van het begrotingsjaar 2019 kunnen we het volgende beeld geven:

Bedragen x € 1.000

	LASTEN	BATEN	SALDO
Beleidsveld 0 - Bestuur en ondersteuning	-18.547	85.885	65.846
Beleidsveld 1 - Veiligheid	-4.806	24	-4.782
Beleidsveld 2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	-7.097	379	-6.718
Beleidsveld 3 - Economie	-9.090	8.000	-1.090
Beleidsveld 4 - Onderwijs	-6.717	606	-6.111
Beleidsveld 5 - Sport, cultuur en recreatie	-16.623	3.292	-13.331
Beleidsveld 6 - Sociaal domein	-51.210	14.233	-36.977
Beleidsveld 7 - Volksgezondheid en milieu	-8.663	8.208	-455
Beleidsveld 8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-13.083	10.025	-3.058

Totaal van de beleidsvelden	-135.836	130.652	-5.184
Algemene dekkingsmiddelen (taakvelden 0.5 / 0.61 / 0.62 / 0.64 en 0.7)	40	82.193	82.233
Overhead (taakveld 0.4)	-12.435	203	-12.232
Heffing vennootschapsbelasting (taakveld 0.9)	-180		-180
Onvoorzien (taakveld 0.8)	-100		-100
Totaal algemene dekkingsmiddelen etc.	-12.675	82.396	69.721
Subtotaal exclusief algemene dekkingsmiddelen etc.	-123.151	48.256	-74.905
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-7.795	14.471	6.676
Geraamd resultaat 2019 (= begrotingsbeeld)	-143.631	145.123	1.492
Incidentele lasten en baten	3.534	-3.390	144
Structureel begrotingssaldo	-140.097	141.733	1.636

Voor een specificatie van de incidentele lasten en baten zoals verwerkt in de begroting 2019 wordt verwezen naar het hiervoor vermelde totaaloverzicht van incidentele lasten en baten voor de begrotingsjaren 2019 tot en met 2022.

Deze begrotingsjaren zijn samengesteld vanuit:

- De bestending van bestaand beleid (geen budgetaanpassingen)
- Volledige verwerking van alle voornemens vanuit het coalitieprogramma
- Het volledig ramen van alle lasten (kapitaallasten en exploitatielasten) voortkomend uit nieuw beleid
- Geen ramingen wegens onderuitputtingen van kapitaallasten en personeelslasten
- Een stelpost van structureel jaarlijks € 150.000 extra in verband met het onderhoud wegens areaaluitbreiding
- Een stelpost van structureel jaarlijks € 280.000 extra voor uitvoering van het Integraal Uitvoeringsplan wegen

In het overzicht van incidentele baten en lasten worden de betreffende posten voor de begrotingsjaren 2020 tot en met 2022 weergegeven.

Bezittingen en vermogen

Bezittingen en Vermogen

Balans (bedragen x € 1.000)

ACTIVA	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Vaste activa						
- Bezittingen	246.694	266.731	260.313	280.000	300.000	320.000
Vlottende activa						
- Voorraden grondexploitatie	28.608	26.327	20.829	25.000	25.000	25.000
- Vorderingen	8.299					

- Liquide middelen	132					
- Overlopende activa	2.677					
Totaal Activa	286.410	293.057	281.142	305.000	325.000	345.000
PASSIVA	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Vaste passiva						
- Eigen vermogen	87.318	74.440	79.678	75.000	75.000	75.000
- Voorzieningen	5.508	7.485	8.509	5.000	5.000	5.000
- Vaste schulden	164.231	158.231	160.955	180.000	200.000	220.000
Vlottende passiva						
- Vlottende schulden	16.758					
- Liquide middelen						
- Overlopende passiva	12.595					
- Financieringstekort		52.901	32.000	45.000	45.000	45.000
Totaal Passiva	286.410	293.507	281.142	305.000	325.000	345.000

Investeringsen en dekking

In 2019 zal een aantal bedrijfsmiddelen worden vervangen. Deze vervangingen moeten plaatsvinden om de lopende bedrijfsprocessen doorgang te laten vinden. Met de vervanging is dus alleen sprake van handhaving van bestaand beleid. Om die reden is het niet meer noodzakelijk dat de betreffende investeringen via afzonderlijke begrotingswijzigingen aan de raad worden voorgelegd.

Derhalve is het uitgangspunt dat de raad, met het vaststellen van de begroting 2019, tevens goedkeuring verleent aan de **jaarschijf 2019** van het "overzicht vervangingsinvesteringen".

Vervangingsinvesteringen (bedragen x €)

Omschrijving	Jaar	Afschrijvingstermijn	Investering (exclusief BTW)	Kapitaallasten
Stemhokjes	2019	10	46.038	5.294
Beveiliging dienstverlening stadhuis	2019	10	98.646	11.344
Vervanging kunstgrasveld hockey	2019	10	200.483	23.056
Vervanging kunstgrasveld KMHC	2019	10	145.068	16.683
Sportparken	2019	30	78.516	3.795
Toplagen sportvelden	2019	10	200.000	25.000
Vervanging sportaccomodaties	2019	diverse	120.000	25.000
Maailaadcombinatie A38	2019	10	41.083	4.725
Veegwagen A30	2019	10	19.935	2.292
Stobbevrees W40	2019	10	17.263	1.985
Maaimachine McConnel M99	2019	10	16.398	1.886
Trekker Landini voorlader T91	2019	10	66.502	7.648
VI veegwagen V26 RAVO 540	2019	8	154.769	21.668
Hako V6	2019	8	65.253	9.135

Perscontainer plastic inzamel PC1	2019	10	16.628	1.935
Perscontainer milieustraat PC2	2019	10	29.623	3.407
Minicontainers	2019	10	19.868	2.285
Inventaris Bibliotheek	2019	15	19.706	1.609
Inrichting de Leest	2019	15	62.111	5.072
ICT hardware	2019	3	240.000	83.600
ICT software	2019	5	166.500	35.798

Overigens is het geen automatisme dat onmiddellijk nadat investeringen afgeschreven zijn, vervanging plaatsvindt. Niet altijd is dit nodig. Er worden afwegingen gemaakt over nut en noodzaak, waarbij de te verwachten hogere onderhoudskosten bij het langer in bedrijf houden van bedrijfsmiddelen worden afgezet tegen de kapitaallasten van nieuwe aanschaffingen. Indien het niet noodzakelijk is om tot vervanging over te gaan, kunnen de vrijvallende kapitaallasten worden ingezet ter dekking van hogere onderhoudskosten of vrijvallen ten gunste van het rekeningresultaat.

Niet altijd is het mogelijk om te vervangen tegen oorspronkelijke aanschafwaarde. Ook komt het voor dat de kosten van vervanging gedekt kunnen worden uit het vrijvallend oorspronkelijk krediet + restwaarde van het te vervangen bedrijfsmiddel, maar de restwaarde niet als dekkingsmiddel kan worden ingezet omdat verkoopopbrengsten uit bedrijfsmiddelen volgens de voorschriften als incidentele baat in de exploitatie moeten worden verantwoord. Indien vervanging niet binnen de vrijvallende investeringsmiddelen en/of kapitaallasten heeft kunnen plaatsvinden, maakt het college daarvan bij het voorjaars- dan wel najaarsbericht in de afwijkingenrapportage melding.

Nieuwe investeringen

Ook de lasten verband houdend met nieuwe investeringen zijn in de (meerjaren)begroting verwerkt. Door vaststelling van de begroting geeft u de intentie aan deze investeringen te gaan uitvoeren. De definitieve besluitvorming door de raad over investeringen zal eerst plaatsvinden op basis van voorstellen die het college in de loop van het begrotingsjaar zal voorleggen. Het overzicht van nieuwe investeringen:

Omschrijving	Investering	Planning*
Parkeren bij SSC	200.000	2018
Sloop en sanering De Wierd	200.000	2018
Bouw nieuwe brandweerkazerne	5.000.000	2019
Bijdrage (1/3 van de kosten) in de aanleg van een sportveld	150.000	2019
Renovatie sportcentrum Waspik	3.000.000	2019
Bijdrage (1/3 van de kosten) in de aanleg van een sportveld	150.000	2020
Vervanging toplagen kunstgrasvelden (€ 200.000 per veld)	200.000	2019
Vervanging toplagen kunstgrasvelden (€ 200.000 per veld)	600.000	2020
Bijdrage aan snelfietsroute Waalwijk-Den Bosch	3.500.000	2020
Bijdrage aan snelfietsroute Waalwijk-Tilburg	4.400.000	2020
Bouw en inrichting Museum Plus (exclusief voorbereidingskosten van € 900.000)	9.000.000	2019
Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) exclusief snelfietsroute van € 3.500.000	18.400.000	2019
Aanleg oostelijke insteekhaven	25.000.000	2020

*Dit is de planning van het jaar van gereedkomen in de begroting 2019. Met afschrijving van de investering wordt het jaar daarop volgend gestart.

GOL

Sinds de eerste ontwikkeling, het bekend zijn van de bijdrage die onze gemeente hieraan levert en de dekking van de benodigde financiële middelen zijn de omstandigheden nogal gewijzigd. Dit heeft al voor de begroting 2019 geleid tot een nieuwe berekening en een nieuwe dekking. De uitkomsten zijn verwerkt in zowel de begroting 2019 als in deze begroting. Samengevat betekent het dat vanaf het jaar 2020 jaarlijks € 520.000 niet door het mobiliteitsfonds gedekte lasten op de begroting komen, ervan uitgaand dat de investeringen in 2019 uitgevoerd worden. Dit is een wel heel optimistisch scenario.

Insteekhaven

Voor de realisering van de oostelijke insteekhaven wordt uitgegaan van een investering van € 25.000.000. De dekkingsmiddelen hiervoor vormen een bijdrage van € 7.700.000 van de provincie Noord-Brabant en verkoop van gronden voor ruim € 16.000.000. Hierna resteert een niet gedekte kapitaallast van jaarlijks ruim € 300.000. In de begroting vanaf 2021 is hiermee rekening gehouden (voor een bedrag van € 350.000). Er wordt dan vanuit gegaan dat de insteekhaven nog in 2020 in gebruik genomen wordt.

Museum Plus

De lasten van de voorgenomen investering in- en exploitatie van het Museum Plus zijn in de begroting gedekt op basis van eerdere aannames: voorbereidingskosten ter grootte van € 900.000, een investering in bouw en inrichting van € 9.000.000, kapitaallasten van € 280.000 en een bijdrage van de gemeente in de jaarlijkse exploitatie van € 550.000. Daarnaast zal de door het stichtingsbestuur te betalen huur door de gemeente in de vorm van subsidie worden vergoed. In de begroting is ervan uitgegaan dat het Museum Plus in 2019 in gebruik wordt genomen en dat de hiervoor vermelde middelen (€ 550.000 + € 280.000 + subsidie in huur -/- te ontvangen huur) vanaf 2020 structureel beschikbaar zijn.

In het begrotingsjaar 2019 zijn de reguliere middelen (subsidie van € 383.203 en te ontvangen huur van € 90.713) beschikbaar alsmede een (aanloop)budget van € 342.000 (€ 35.000 vanuit 2018 + € 307.000).

De belangrijkste reserves en voorzieningen

De belangrijkste reserves zullen zich naar verwachting als volgt ontwikkelen:
(bedragen x €)

	01-01-2018	01-01-2019	01-01-2020
Algemene reserve	7.300.000	6.200.000	8.300.000

Beleidsreserve 2019-2022	0	6.500.000	3.300.000
Reserve Grondexploitatie	13.200.000	4.800.000	4.400.000
Reserve mobiliteitsfonds	6.800.000	6.800.000	6.800.000
Reserve onderwijshuisvesting	5.400.000	4.600.000	3.900.000
Reserve Parkmanagement	4.700.000	4.700.000	4.700.000
Reserve Haven Waalwijk	2.500.000	2.500.000	2.500.000
Risicoreserve transitie	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Reserve revitalisering Haven I t/m VI	2.100.000	2.100.000	2.100.000
Totaal	44.000.000	40.200.000	38.000.000

In de berekening is rekening gehouden met in de begroting voorgenomen onttrekkingen en toevoegingen. In werkelijkheid kunnen bedragen afwijken. Zo kan bijvoorbeeld niet geanticipeerd worden op jaarrekeningresultaten en resultaten (winstnemingen) uit de exploitatie van gronden. De verwachting is gerechtvaardigd dat de feitelijke standen in positieve zin zullen afwijken.

De belangrijkste voorzieningen die per 1 januari 2019 aanwezig zijn:

(bedragen x €)

Diverse complexen grondexploitatie	2.100.000
Afvalstoffenheffing	2.000.000
Verplichtingen wet APPA	1.600.000
Riolering	800.000
Onderhoud gebouwen	400.000
Openbare verlichting	500.000

EMU gegevens

EMU gegevens

Het EMU-saldo van de overheid is een in Europees verband gehanteerd en gedefinieerd macro-economisch begrip. Het EMU-saldo is het vorderingensaldo van de overheid.

In het stabiliteitspact is afgesproken dat een tekort voor de totale sector overheid hoger dan 3 procent van het bruto binnenlands product (BBP) niet is toegestaan.

Een goede informatievoorziening is essentieel voor het monitoren en beheersen van het EMU-saldo voor het onderhoud van het gemeente- en provinciefonds. Daarom ook is in het bestuurlijk akkoord afgesproken dat met ingang van de begroting 2006, onverminderd de bestaande tussentijdse rapportages, een overzicht moet worden verstrekt waarin informatie wordt verstrekt over het begrotingsjaar, het daaraan voorafgaande jaar en het daarop volgende jaar. De toezichthouder, in ons geval GS van Noord-Brabant, toetst hierop en is verplicht de gemeente te wijzen op het niet nakomen van haar verplichtingen, ook die ingevolge de Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (HOF).

Onderstaand is de voorgeschreven informatie van de gemeente Waalwijk voor het begrotingsjaar 2019 opgenomen.

In het overzicht is zichtbaar dat het EMU-saldo voor een belangrijk deel bepaald wordt door de investeringen die op de balans worden geactiveerd en het saldo van de uitgaven en inkomsten binnen de grondexploitatie.

bedragen x € 1.000

	Omschrijving		Volgens realisatie tot en met augustus 2018 aangevuld met de raming resterende periode	Begroting 2019	2020 Volgens meerjaren-raming 2019	2021 Volgens meerjaren-raming 2019	2022 Volgens meerjaren-raming 2019
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	BIJ	-7.788	-6.676	-1.367	-679	-917

2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	BIJ	5.573	7.374	7.374	7.374	7.374
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	BIJ	1.356	1.352	1.352	1.352	1.352
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	AF	10.000	20.000	20.000	20.000	20.000
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	BIJ					
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	BIJ					
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	AF	6.017	3.981	3.981	3.981	3.981
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties	BIJ	15.521	16.099	16.099	16.099	16.099

	niet op exploitatie verantwoord							
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	AF	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	AF						
11	Verkoop van effecten: a) Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b) Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	AF	nee	nee	nee	nee	nee	nee
	Berekend EMU-Saldo		-2.655	-7.132	-1.823	-1.135	-1.373	

Overige informatie

Overige informatie

Begrotingsposten budgetten inkomensoverdrachten

bedragen x €

Product	Omschrijving	Begroting 2018	Begroting 2019
010	Algemene kosten ROM	213.191	219.071
010	Regionale samenwerking De Langstraat, wonen	16.000	16.256
010	Bijdrage Midpoint	214.389	219.017
101	Bijdrage veiligheidsregio (brandweer)	2.407.502	2.608.982
102	Regionaal Haltbureau	11.556	11.556
102	Veiligheidsregio Waalwijk	30.942	30.942
303	Toerisme/Uitpunt	76.606	78.023
303	Nationaal park Loonse/Drunense duinen	12.989	12.989
401	Leerlingenvervoer	618.670	624.857
411	Onderwijsachterstandenbeleid	587.525	598.394
411	Waalwijk Taalrijk	56.018	57.054
411	Taalhuis Waalwijk	22.000	22.000
506	Kinderboerderij Waspik	15.000	15.000
507	Bibliotheek Wilhelminastraat 4	1.185.108	1.207.032
508	Lokale omroep	29.593	30.140
509	Kunstencentrum	744.054	757.819
509	De Leest	1.069.112	1.088.891
509	Cultureel centrum Zidewinde	62.622	63.781

509	Cultuur educatie met Kwaliteit	72.058	72.058
509	Culturele en welzijnsinstellingen	9.904	10.062
509	Dansverenigingen	2.056	2.089
509	Muziekverenigingen	28.701	29.160
509	Toneelverenigingen	9.372	9.522
509	Zangverenigingen	20.241	20.565
509	Amateuristische kunstbeoefening	50.629	51.439
509	Hal amateurtheater		18.767
510	Schoenenmuseum	376.243	383.203
510	Carnavalsverenigingen	5.963	6.058
510	Heemkundekringen	3.998	4.062
510	Oranjeverenigingen	5.361	5.447
510	Intocht st. Nicolaas	2.094	2.128
510	Stg. V.O.G.W. (oorlogsgraven)	1.068	1.085
511	Vrijwilligerspunt	44.956	45.675
511	Uitvoering kadernotitie sportbeleid 2012-2016	410.185	416.748
511	Stichting samen RKC	50.000	50.000
512	Instandhoudingsbijdrage Monumenten	69.029	70.133
513	Bijdrage SALHA (archieff)	336.443	341.413
604	Kinderboerderij 't Erf	37.985	38.593

604	Culturele evenementen	65.158	101.201
604	Salariscompensatie subsidiesector	39.898	40.536
604	Kosten ARBO/BHV	10.229	10.393
604	Sociaal cultureel werk	25.611	26.021
605	St. AMW Juvans	289.717	295.077
605	Slachtofferhulp Midden en West Brabant	9.221	9.369
606	St. Parkpaviljoen Grotestraat 154a	14.858	15.096
606	Steunpunt de Blijde Incomste	12.374	12.572
606	St. Welzijn ouderen Sprang-Capelle	40.351	40.997
606	Ouderenorganisatie	16.370	16.632
606	Diensten Bij wonen met Zorg	24.776	33.813
606	Algemene dagelijkse levensverrichtingen	8.505	
606	Activiteiten dementie consulent	49.743	50.539
606	Activiteiten Alzheimercafé	3.316	3.369
607	Begeleiding doelgroepen	23.538	23.915
607	Anti-discriminatiebureau	2.816	2.861
607	Anti-discriminatievoorzieningen (oormerking Algemene Uitkering)	8.758	8.920
608	De Twern	709.114	722.233
608	Stg. Buurtwerk Capelle en Vrijhoeve	8.508	8.644

609 Stg. Jongerencentra Waalwijk	827.329	842.635
609 't Schooltje (Carmelietenstraat 56)	11.285	11.466
609 Jeugdwerk Sprang-Capelle / Waspik	29.716	30.191
609 Jeugd- en jongerenwerk	2.288	2.325
609 Vereniging Den Bolder	243.000	247.493
609 Integraal Jeugd-/Jongerenbeleid	4.617	4.691
609 Jeugdwerk (Op Stap)	76.637	76.637
609 St. Jeugdland	2.053	2.086
609 Scoutingverenigingen	20.231	20.555
609 Dagactiviteiten jongeren met psychische problemen	6.973	7.085
609 Project taakstraffen	31.758	32.266
610 Creches en peuterspeelzalen	634.249	666.353
615 Jeugdcultuurfonds	7.500	
615 Jeugdsportfonds Brabant	45.369	53.715
615 Speelgoedbank	1.818	1.818
616 Project klussenbus	3.630	3.630
616 Bijdrage in exploitatiekosten Baanbrekers	3.798.000	2.669.000
708 OMWB (Omgevingsdienst Midden, West Brabant)	619.862	581.482
709 GGD inwonersbijdrage	1.406.655	1.647.754
709 Volksgezondheid	21.932	22.283

709	Maatschappelijke opvang	28.157	28.608
711	JGZ (WMO)	224.305	271.454
804	Buurtbemiddeling	12.274	12.470
804	Buurtpreventie	7.831	7.956
809	Wonen, regionale samenwerking ROM	17.399	17.677
810	Wijde Biesbosch/Platform Langstraat	43.020	43.708
TOTAAL		18.399.912	17.967.483

Opgemerkt dient te worden dat de bedragen op de begrotingsposten niet altijd één op één overeenkomen met de te beschikken subsidiebedragen / bijdragen. Dit komt doordat sommige subsidies/bijdragen uit meerdere budgetten worden betaald en doordat uit sommige budgetten meerdere zaken worden betaald.

Overzicht te ontvangen subsidies

In de door de raad vastgestelde financiële verordening is bepaald in artikel 9i, dat het college bij de jaarstukken en begroting een overzicht van de ontvangen Rijks-, Provinciale en Europese subsidies die een bedrag van € 1.000 te boven gaan opneemt.

Subsidie project	Subsidieregeling	Fase	Subsidie
Opruimen drugsafval Vier Heultjesweg (2017)	Provincie Noord-Brabant - Opruimen drugsafval	Aanvraag ingediend	8.097
Opruimen drugsafval Polanenweg (2017)	Provincie Noord-Brabant - Opruimen drugsafval	Aanvraag ingediend	19.442
Opruimen drugsafval 's-Gravenmoerweg (2017)	Provincie Noord-Brabant - Opruimen drugsafval	Aanvraag ingediend	14.985
Totaal bedrag			42.524
Besoyensestraat herinrichting 30 km	Provincie Noord-Brabant - Regeling	Uitvoering	27.988

per uur	Verkeer en Vervoer		
Van Berckenrodelaan herinrichting 30 km per uur	Provincie Noord-Brabant - Regeling Verkeer en Vervoer	Uitvoering	19.601
Beukenlaan / Eikenlaan herinrichting	Provincie Noord-Brabant - Regeling Verkeer en Vervoer	Afgerond	17.120
Mensgerichte maatregelen 2018	Provincie Noord-Brabant - Regeling Verkeer en Vervoer	Uitvoering	69.552
Eco- archeologisch onderzoek project IVO-P Scharlo	Provincie Noord-Brabant - Regeling cultureel erfgoed	Uitvoering	11.692
Zwerfafval 2017	Stichting Afvalfonds Verpakkingen	Uitvoering	55.352
Energie installatie locatie Tavenu (2018-2033)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	Uitvoering	5.548 (jaarlijks)
Energie installatie locatie de Leest (2018-2033)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	Uitvoering	4.161 (jaarlijks)
Energie installatie locatie zwembad (2018-2023)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	Uitvoering	23.690 (jaarlijks)
Energie installatie locatie gemeentewerf (2016-2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	Uitvoering	16.480 (jaarlijks)
Energie installatie locatie sporthal De Zeine (2016-2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	Uitvoering	24.720 (jaarlijks)
Energie installatie locatie sporthal De Slagen (2016-2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	Uitvoering	27.295 (jaarlijks)
Energie installatie locatie stadhuis (2016-2030)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	Uitvoering	13.390 (jaarlijks)
Energie installatie locatie Schoolstraat (2011-2026)	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+)	Uitvoering	8.348 (jaarlijks)

Biodiversiteit en leefgebieden bedreigde soorten in wijken	Provincie Noord-Brabant Regeling natuur Noord-Brabant	Uitvoering	99.940
Impulsregeling 'Jij bent aan zet'	A&O fonds	Afgerond	10.590
Totaal bedrag			435.467